

СЛУЖБ

НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

„СЛУЖБЕН ЛИСТ НА СФРЈ“ изле-
гува во издание на српскохрватски
односно хрватскохрватски, словенечки,
македонски, албански и унгарски ја-
зик. — Огласи според тарифата. —
Жиро-сметка кај Службата на опште-
ственото книговодство 66802 403-1125

Четврток, 11 април 1974

БЕЛГРАД

БРОЈ 17

ГОД. XXX

Цена на овој број е 24 динари. —
Претплата за 1974 година изнесува
350 динари. — Редакција: Улица Јо-
вана Ристика бр 1. Пошта бр 226. —
Телефони: централа 650-155; Уредни-
штво 651-885; Служба за претплата
651-732; Комерцијален сектор 651-671;
Телекс 11756.

237.

Ерз основа на Уставниот амандман XXXVII точ-
ка 4 под 1, издавам

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ОСНОВИ- ТЕ НА БЕЗБЕДНОСТА НА СООБРАКАЈОТ НА ПАТИШТАТА

Се прогласува Законот за основите на безбед-
носта на сообраќајот на патиштата, што го усвои
Сојузната скупштина, на седницата на Соборот на
народите од 29 март 1974 година и на седницата на
Општествено-политичкиот собор од 29 март 1974 го-
дина.

ПР бр. 291
29 март 1974 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

Претседател
на Сојузната скупштина,
Мијалко Тодоровиќ, с. р.

ЗАКОН

ЗА ОСНОВИТЕ НА БЕЗБЕДНОСТА НА СООБРА- КАЈОТ НА ПАТИШТАТА

1. УВОДНИ ОДРЕДБИ

Член 1

Основните услови на кои мораат да им одгова-
раат јавните патишта, основните правила на сообра-
ќајот на патиштата, системот на сообраќајните зна-
ци, основните услови за здобивање со правото на
управување со моторни возила и основните услови
на кои мораат да им одговараат возилата во сообра-
ќајот, се единствени за целата територија на Соци-
јалистичка Федеративна Република Југославија.

Член 2

Заради безбедно и уредно одвивање на сообра-
ќајот на патиштата и заради спречување и отстра-
нување на опасностите за учесниците во сообраќа-
јот, општествено-политичките заедници и нивните
органи, организациите на здружениот труд и други
организации и граѓани се грижат за создавање по-
волни услови за унапредување на сообраќајот и за
организирање и спроведување на сообраќајно-пре-
вентивната работа и преземаат мерки за уредно од-
вивање на сообраќајот и за спречување на сообра-
ќајните незгоди и други опасности.

Член 3

Учесниците во сообраќајот се должни да учест-
вуваат во сообраќајот на начин на кој не се дове-

дува во опасност здравјето или животот на други
лица, а особено се должни да обрнат внимание на
безбедноста на децата, инвалидите и старите и не-
мошни лица.

Учесниците во сообраќајот се должни да не го
оштетуваат патот или објектите на патот и да не го
спречуваат сообраќајот.

Член 4

Организациите на здружениот труд и други ор-
ганизации и органи што се грижат за јавните па-
тишта и ги одржуваат се должни да преземаат по-
требни мерки јавните патишта да бидат способни за
безбеден и непречен сообраќај, а особено да ги от-
странуваат недостатоците на патот поради кои на
одредени места почесто доаѓа до сообраќајни незго-
ди (црни точки).

Организациите на здружениот труд и други ор-
ганизации и органи се должни да се грижат воза-
чите на нивните возила да ги исполнуваат пропиша-
ните здравствени и други услови неопходни за без-
бедно управување со возилата.

Организациите на здружениот труд и други ор-
ганизации и поединци што користат возила
во сообраќајот на патиштата се должни да презе-
маат потребни мерки возилата да бидат во исправна
состојба и да имаат пропишани уреди и опрема.

Член 5

Организациите на здружениот труд и други ор-
ганизации и органи што се грижат за јавните па-
тишта и ги одржуваат се должни да организираат и
трајно да вршат контрола над состојбата и одржу-
вањето на јавните патишта и на објектите на нив,
над поставувањето на сообраќајни знаци и над обез-
бедувањето услови за безбеден и непречен сообра-
ќај на јавните патишта.

Организациите на здружениот труд и други ор-
ганизации и органи што вршат јавен превоз и пре-
воз за сопствени потреби се должни да организи-
раат и трајно да вршат контрола над исполнувањето
на пропишаните услови за работата на возачите,
над техничката исправност на возилата и над ис-
полнувањето на другите пропишани мерки од кои
зависи безбедноста на сообраќајот на патиштата.

Член 6

Сообраќајот на јавен пат може да се ограничи
или забрани само во случај кога тоа е неопходно за-
ради спречување или отстранување на опасноста за
учесниците во сообраќајот, заради спречување на
оштетување на јавниот пат или заради изведување
работи на јавниот пат.

Член 7

Одделни изрази употребени во овој закон ги
имаат овие значења:

- 1) „јавен пат“ е изградена површина од општо
значење за сообраќајот која секој може слободно да
ја користи под условите одредени со закон;
- 2) „пат“ е секој јавен пат и друга површина на
која се врши сообраќај;

3) „автопат“ е јавен пат посебно изграден и наменет исклучиво за сообраќај на моторни возила, кој како автопат е означен со пропишаниот сообраќаен знак, кој има две меѓусебно одвоени коловозни ленти за сообраќај од спротивните насоки без крстосување со напречни патишта и железнички или трамвајски пруги во исто ниво, и во чиј сообраќај може да се врши вклучување односно исклучување само со одредени и посебно изградени приклучни јавни патишта на соодветна коловозна лента од автопатот;

4) „пат резервиран за сообраќај на моторни возила“ е јавен пат по кој можат да сообраќаат само моторни возила и кој како таков е означен со пропишаниот сообраќаен знак;

5) „меѓународен пат“ е јавен пат кој со меѓународен акт, што го ратификувала Југославија, е распореден во мрежата на меѓународни патишта;

6) „магистрален пат“ е меѓународен пат и јавен пат кој ги поврзува главните градови или поважните стопански подрачја на републиките или на автономните покраини;

7) „регионален пат“ е јавен пат кој поврзува стопански подрачја на една република или автономна покраина или кој е од посебно значење за републиката или за автономната покраина;

8) „локален пат“ е јавен пат кој поврзува села и населби на територијата на една општина или кој е од значење за сообраќајот на територијата на општината;

9) „земјен пат“ е пат без изграден коловоз и без коловозна постилка, и кога на приклучокот кон јавен пат има изграден коловоз;

10) „коловоз“ е дел на површина од пат наменет првенствено за сообраќај на возила;

11) „тротоар“ е посебно уредена сообраќајна површина од коловозот наменет за движење на пешаци, која не е во исто ниво со коловозот на патот или е од коловозот одвоена на друг начин;

12) „обележен пешачки премин“ е дел на површината од коловозот наменет за минување на пешаци преку коловозот, обележен на коловозот со ознаки или со соодветен сообраќаен знак;

13) „велосипедска патека“ е изградена сообраќајна површина, наменета за сообраќај на велосипеди и на велосипеди со мотор, која се протега по должината на коловозот и која од него е одвоена и обележена со пропишаниот сообраќаен знак;

14) „коловозна лента“ е надолжен дел од коловозот наменет за сообраќај на возилата во една насока, со една или повеќе сообраќајни ленти;

15) „сообраќајна лента“ е обележен или необележен надолжен дел на коловоз чија ширина е доволна за непречен сообраќај на еден ред возила;

16) „населба“ е простор на кој редови или групи згради се наоѓаат од една или од обете страни на патот, давајќи му изглед на улица и чии граници се означени со сообраќајни знаци за обележување населени места;

17) „пешачки остров“ е воздигната или на друг начин обележена површина која се наоѓа на коловозот и која е одредна за привремено задржување на пешаците што минуваат преку коловозот или влегуваат и излегуваат од возилата на јавниот сообраќај;

18) „раскрсница“ е површина на која се крстосуваат или се соединуваат два или повеќе патишта, како и поширока сообраќајна површина (плоштади и сл.) што настанува со крстосување односно со соединување на патишта;

19) „возило“ е секое превозно средство наменето за движење по пат, освен подвижните столици без мотор за немошни лица и детските превозни средства;

20) „возило на моторен погон“ е секое возило што се движи со силата на сопствен мотор, освен возилата што се движат по шини;

21) „моторно возило“ е такво возило на моторен погон што е првенствено наменето за превоз на лица и предмети на патишта или кое служи за влечење на приклучни возила наменети за превоз на лица и предмети, освен возилата за превоз на лица и предмети што се движат по шини, велосипедите со мотор, земјоделските трактори и другите возила на моторен погон кои не се првенствено наменети за превоз на лица и предмети;

22) „велосинед“ е возило што има најмалку две тркала и што се движи исклучиво со силата на возачот;

23) „велосипед со мотор“ е возило на моторен погон со две или три тркала, чија работна зафатнина на моторот не преминува 50 cm³ и кое на рамен пат не може да развие брзина поголема од 50 km на час;

24) „моторцикл“ е моторно возило на две тркала, со или без бочна приколка, како и моторно возило на три тркала — ако неговата тежина не преминува 400 kg;

25) „патнички автомобил“ е моторно возило наменето за превоз на лица кое, покрај седиштето за возачот, има најмногу осум седишта;

26) „автобус“ е моторно возило наменето за превоз на лица кое, покрај седиштето за возачот, има повеќе од осум седишта;

27) „тролејбус“ е моторно возило наменето за превоз на патници кое, покрај седиштето за возачот, има повеќе од осум седишта и кое, заради напојување на моторот со електрична енергија, е врзано за електричен спроводник;

28) „приклучно возило“ е возило наменето да биде влечено од возило на моторен погон, било да е конструирано како приколка било како полуприколка;

29) „полуприколка“ е приклучно возило без предна оска, конструирано така што со својот преден дел да се опира врз влечното моторно возило;

30) „лесна приколка“ е приклучно возило чија најголема дозволена тежина не преминува 750 kg;

31) „група возила“ прават моторното и едно или две приклучни возила кои во сообраќајот на патиштата учествуваат како целина;

32) „запрежно возило“ е возило што го влече спрегнато животно;

33) „носивост“ е дозволена тежина до која може да се оптовари возилото;

34) „тежина на возилото“ е тежината на празното возило со полн резервоар гориво и со приборот и опремата предвидени за возилото;

35) „вкупна тежина“ е тежината на возилото заедно со тежината на товарот што се превезува на возилото, вклучувајќи ја и тежината на лицата што се наоѓаат на возилото, како и тежината на приклучното возило со товарот — ако е тоа придоддено кон возилото;

36) „најголема дозволена тежина“ е тежината на возилото заедно со неговата носивост;

37) „учесник во сообраќајот“ е лице кое во сообраќајот на патот управува со возило или се наоѓа во возило, кое тера или јава животно, кое се движи по патот како пешак или кое работите на своето работно место ги врши на пат;

38) „возач“ е лице кое на патот управува со возило;

39) „пешак“ е лице кое учествува во сообраќајот а не управува со возило ниту се превезува во возило, лице кое со сопствена сила турка детско превозно средство, велосипед, велосипед со мотор или подвижна количка за немошни лица, како и лице кое се движи со помош на подвижен стол за немошни лица што ја движи со сопствена сила или со сила на мотор ако притоа се движи со брзина на човечки од;

40) „запирање на возило“ е секој прекин на движењето на возило на патот во траење до 15 минути, освен прекилот кој се врши за да се постапи според знакот или правилото со кое се регулира сообраќајот;

41) „паркирање на возило“ е оставање возило на патот во траење подолго од 15 минути;

42) „разминување“ е минување со возило покрај друго возило кое по истиот коловоз се движи од спротивната насока;

43) „престигнување“ е минување со возило покрај друго возило кое се движи во истата насока;

44) „обиколување“ е минување со возило покрај запрено или паркирано возило или покрај друг објект што се наоѓа на сообраќајната лента по која се движи возилото;

45) „пропуштање на возила“ е дејствие што во одредени случаи е должен да го изврши возачот со запирање на возилото, со намалување на брзината на движењето или со прекинување на дејствието што го изведува со возилото, и тоа на начин кој не го присилува возачот од друго возило нагло да го менува правецот или брзината на движењето;

46) „намалена видливост“ постои ако возачот поради неповолни атмосферски или други прилики (магла, снег, дожд, прав, чад и сл.) не може јасно да ги уочи другите учесници во сообраќајот на оддалеченост од најмалку 200 m на отворен пат односно на 100 m во населба;

47) „сообраќајна незгода“ е незгода на патот во која учествувало најмалку едно возило во движење и во која едно или повеќе лица загинале или се повредени или е предизвикана материјална штета.

II. ПАТИШТА

Член 8

Патиштата, како основа на која се одвива сообраќајот, мораат да се изградуваат, опремаат и одржуваат така што да одговараат на својата намена и на барањата на безбедноста на сообраќајот.

Член 9

Јавните патишта, нивните одделни делови и објектите на нив можат да се предадат во сообраќај дури откако ќе се утврди дека од гледиште на безбедноста на сообраќајот ги исполнуваат пропишаните технички нормативи.

Член 10

Мрежата на јавните патишта, зависно од нивното општествено и стопанско значење, ја сочинуваат магистралните, регионалните и локалните патишта.

Член 11

Јавниот пат го сочинуваат долниот и горниот строј на патот, земјишниот појас од обете страни на патот, опремата на патот и воздушниот простор над патот во височина од 7 метри.

Член 12

Јавните патишта мораат да имаат најмалку две сообраќајни ленти.

По исклучок, локален пат или негов дел што е наменет за сообраќај на возило во една насока може да има само една сообраќајна лента, со тоа што на соодветни растојанија да мора да има погодни проширувања за престигнување.

Член 13

Јавните патишта мораат да бидат способни да поднесат осен притисок од најмалку 10 тони.

По исклучок, локалните патишта мораат да бидат способни да поднесат осен притисок од најмалку 6 тони.

Член 14

На јавниот пат над коловозот мора да постои слободен простор во височина од најмалку 4,5 m, сметајќи од највисоката точка на коловозот.

Член 15

Магистралните патишта мораат да ги исполнуваат следните услови:

1) сообраќајните ленти да бидат широки по 3,5 m, со тоа што зависно од конфигурацијата на теренот, од густината и структурата на сообраќајот, широчината на сообраќајната лента може да биде помала од 3,5 m, но не помала од 3 m;

2) другите елементи на патот (полупречникот на кривината, угорништето и др.) да овозможуваат безбеден сообраќај за поголеми брзини, а најмалку за брзина од 60 km на час.

Магистралните патишта ги утврдува Сојузниот извршен совет на предлог од надлежниот орган во републиката односно во автономната покраина.

Член 16

Автопатиштата се наменети исклучиво за сообраќај на моторни возила и мораат да ги исполнуваат следните услови:

1) да имаат две меѓусебно одвоени коловозни ленти, во секоја насока на возење посебно, со најмалку две сообраќајни ленти за секоја коловозна лента, со тоа што секоја сообраќајна лента да мора да биде широка 3,75 m, а зависно од конфигурацијата на теренот широчината на сообраќајната лента да може да биде помала од 3,75 m, но не помала од 3,25 m;

2) крстосувањето на автопатот со кој и да е пат или со железничка или трамвајска пруга да биде надвор од нивото;

3) секоја коловозна лента да има посебна лента широка 2,5 m за присилно запирање на возила по должината на целата лента или по должината на одделни нејзини делови, на погодни растојанија зависно од теренските услови, а во тунели и галерии, наместо посебна лента, може да има на погодни места уредени простори за присилно запирање на возила;

4) приклучувањето на јавен пат кон автопат да биде изведено со природни објекти што обезбедуваат со вклучувањето на возилата на автопатот односно со нивното исклучување од автопатот да не се попречува сообраќајот;

5) другите елементи на патот (полупречник на кривината, угорниште и др.), во зависност од конфигурацијата на теренот, да овозможат поголеми брзини, а најмалку брзина од 80 km на час.

Член 17

На мостови, во тунели, во галерии и на други објекти на јавен пат широчината на коловозот не смее да биде помала од широчината на коловозот на јавниот пат.

Автобуските стојалишта за влегување и излегување на патници на јавен пат надвор од населби, како и на дел од магистралниот пат во населба, мораат да бидат надвор од коловозот.

Член 18

Заради осигурување на безбеден и непречен сообраќај на јавните патишта, забрането е да се подигаат објекти, уреди или постројки, да се садат садници или да се поставуваат предмети со кои се намалува прегледноста на патот и на железничката пруга со која се крстосува патот во исто ниво, како и прегледноста на раскрсница, или да се вршат какви и да било дејствија што би можеле да го загрозуваат или попречуваат сообраќајот на јавниот пат или да го оштетуваат јавниот пат и објектите на него.

На јавниот пат и на неговиот заштитен појас не е дозволено да се подигаат споменици и да се поставуваат спомен-натписи, крајпатни надгробни белези и други спомен-знаци.

Член 19

Организацијата на здружениот труд која изведува работи на јавен пат е должна пред почетокот

на работите да го обезбеди местото на кое се изведуваат работите и за време на траењето на работите да организира безбеден сообраќај на местото на изведувањето на работите.

Член 20

Во случај на прекинување или загрозување на сообраќајот на јавен пат поради навеси, одронување или лизгање на теренот, поедица или други причини, како и во случај на оштетувања на коловозот кои во поголема мера ја загрозуваат безбедноста на сообраќајот, мора веднаш да се преземат мерки за отстранување на пречките и за воспоставување безбеден сообраќај.

Член 21

За ограничувањето и забраната на сообраќајот на јавните патишта и за вонредните услови и посебните мерки за сообраќајот на нив, како и за нивната проодност во зимски период и во случај на елементарни непогоди или вонредни настани што имаат за последица прекинување или значително отежнување на сообраќајот, мора да биде известена јавноста.

Член 22

Ако сообраќајот на моторни возила на јавен пат надвор од населби е мошне густ, крстосувањето на тој пат со друг пат мора да биде надвор од нивото. Крстосувањето на јавен пат со железничка пруга мора да биде надвор од нивото во случај на мошне густ сообраќај на моторни возила и на зачестен железнички сообраќај, како и во случај кога тоа го бараат теренските или техничките услови или причините за безбедност на сообраќајот.

Член 23

Јавните патишта надвор од населби мораат да имаат посебни површини за задржување на возила надвор од коловозот на погодни растојанија, а во случај на мошне густ сообраќај на делови со поголем надолжен наклон — и посебна сообраќајна лента за движење на бавните возила.

III. ПРАВИЛА НА СООБРАЌАЈОТ

1. Општи одредби

Член 24

Учесниците во сообраќајот се должни да постапуваат во согласност со прописите за правилата на сообраќајот, со сообраќајните знаци поставени на патот и со знаците и наредбите што ги даваат овластените лица.

Учесниците во сообраќајот се должни да постапуваат во согласност со сообраќајните знаци поставени на патот и во случај кога со тоа отстапуваат од прописите за правилата на сообраќајот, како и да постапуваат според светлосниот сообраќаен знак кога тој знак се разликува од правилото за првенство на минување изразено на истото место со друг сообраќаен знак.

Учесниците во сообраќајот мораат да постапуваат и според барањата изразени со помош на знаци или по наредбите што ги даваат овластените лица и кога со тоа отстапуваат од пропишаните правила на сообраќајот или од значењето на сообраќајните знаци поставени на патот.

Член 25

Оштетени возила, предмети и материји што можат да ја попречуваат или загорзат безбедноста на сообраќајот не смеат да се оставаат или фрлаат на патот.

Возачот е должен да ги истапи од коловозот предметите што од неговото возило ќе паднат на патот и предметите што при запирањето на возилото ги ставил на патот.

Член 26

Возачот е должен да го држи возилото на таква оддалеченост од другите возила во сообраќајот што, со оглед на брзината на движењето на возилата и на другите околности на сообраќајот, да не предизвикува опасност и да не ги попречува другите возачи.

Член 27

Возачот е должен да обрне особено внимание на пешаците што се наоѓаат или стапуваат на коловозот.

Кога приоѓа кон обележен пешачки премин, возачот мора да го управува возилото со особена претпазливост и да вози со таква брзина што, во случај на потреба, да може да го запре возилото пред пешачкиот премин.

Член 28

Возилото што се движи покрај трамвај или покрај друго возило на јавниот сообраќај запрено на стојалиште мора да се движи со намалена брзина така што да не ги загрозува патниците кои влегуваат во возилото на јавниот сообраќај односно излегуваат од него.

Возачот мора да го запре своето возило зад возилото на јавниот сообраќај кога патниците, влегувајќи односно излегувајќи од тоа возило, мораат да минат преку сообраќајната лента по која се движи возилото.

Член 29

Лицето што се превезува со возилото не смее да го попречува возачот, на кој и да било начин, во управувањето со возилото, ниту да влијае врз возачот да управува со возилото на начин со кој се намалува безбедноста на сообраќајот.

Член 30

Возилата не смеат да имаат на предната страна светлосни, светлосносигнални или рефлектирачки уреди што даваат светла во црвена боја, а на задната страна — уреди што даваат светла во бела или бледоожолта боја.

Одредбата од став 1 на овој член во поглед на светлата во бела или бледоожолта боја не се однесува на светлото за осветлување на патот при возењето наназад, на подвижното светло за истражување (рефлектор), на светлото за осветлување на регистарската таблица и на регистарската таблица премачкана со бела рефлектирачка боја.

Одредбата од став 1 на овој член не се однесува ниту на црвеното трепкаво светло на посебни моторни возила што следат возила под придружба.

2. Дејствија со возилото во сообраќајот

Член 31

Возачот што има намера да изврши на патот некое дејствие со возилото (на пр., поместување на возилото надесно или налево, менување на сообраќајната лента, престигнување, обиколување, запирање, скршнување надесно или налево) смее да отпочне со такво дејствие само ако претходно се уверил дека тоа може да го стори без опасност за другите учесници во сообраќајот, водејќи притоа сметка за положбата на возилото и за правецот и брзината на движењето.

Возачот е должен да постапи според одредбата од став 1 на овој член и кога се вклучува во сообраќајот (излегување на возилото од гаража или од двор или од други слични површини).

Член 32

Пред вршењето на дејствијата со возилото од член 31 на овој закон, возачот е должен јасно и навремено да ги извести за својата намера другите учесници во сообраќајот, давајќи им знак со помош на покажувачите на правецот или — ако тие не постојат — соодветен знак со раката.

Ако знакот од став 1 на овој член возачот го дава со помош на покажувачот на правецот, тој мора да го дава за сето време додека го врши дејствието со возилото, а по извршеното дејствие — мора да престане да го дава.

✓ По исклучок од одредбите на ст. 1 и 2 на овој член, возачот не е должен по извршеното престигнување на друго возило да даде знак дека има намера да се врати на крајната десна сообраќајна лента.

3. Движење на возилото по патот

Член 33

Возачот мора за движење на своето возило да користи исклучиво пат односно коловоз или сообраќајна лента односно патека наменета за сообраќај од оној вид возила на кој му припаѓа возилото, освен во случај на опасност.

Член 34

Возилото се движи по десната страна на коловозот во правецот на движењето.

Возачот е должен да го држи возилото во движење што поблиску до десниот раб од коловозот и на толкава оддалеченост од него што, со оглед на брзината на движењето на возилото и на состојбата и особините на патот, да не ги загрозува другите учесници во сообраќајот и да не се излага себеси на опасност.

По исклучок, на пат во населба со коловоз на кој за сообраќај на возила во иста насока постојат најмалку две обележени сообраќајни ленти, за движење на своето возило возачот може да ја користи и сообраќајната лента која не се наоѓа покрај десниот раб на коловозот.

Член 35

На пат со коловоз за сообраќај на возила во обеите насоки на кој постојат најмалку четири сообраќајни ленти, возилото не смее да преминува на коловозната лента наменета за сообраќај на возилата од спротивната насока.

На пат со коловоз за сообраќај на возила во обеите насоки на кој постојат три сообраќајни ленти, возилото не смее да се движи по сообраќајната лента што се наоѓа покрај левиот раб на патот во правецот на движењето на возилото.

На пат на кој коловозните ленти се одвоени една од друга, возилото не смее да се движи по коловозната лента наменета за сообраќај на возилата од спротивната насока.

Член 36

Возачот кој има намера да изврши движење на возилото наназад може да го изврши тоа дејствие само на краток дел од патот и ако со тоа не ги загрозува или не ги попречува другите учесници во сообраќајот.

Кога возачот се движи со возилото наназад е должен да се движи по онаа страна на коловозот по која се движел дотогаш со возење напред.

Член 37

Возачот не смее да го менува начинот на управувањето со возилото со нагло намалување на брзината на движењето на возилото, освен во случај на непосредна опасност.

Возачот кој има намера позначително да ја намали брзината на движењето на возилото, е должен тоа да го стори, освен во случај на непосредна опасност, на начин со кој нема да ги загрози или во поголема мера да ги попречува другите возачи што се движат зад него, како и тие возачи да ги предупреди за својата намера со вклучување на стоп-светлото или со давање соодветен знак со раката.

4. Брзина

Член 38

Возачот е должен да ја пригоди брзината на движењето на возилото спрема особините и состојбата на патот, спрема видливоста, атмосферските прилики, состојбата на возилото и товарот, спрема густината на сообраќајот и спрема другите сообраќајни услови, така што да може навремено да го запре возилото пред секоја пречка што, под дадените услови, може да ја предвиди.

Возачот не смее да ја намали брзината на движењето на возилото до таа мера што неговото возило да причинува пречки на нормалното одвивање на сообраќајот.

Член 39

По пат низ населба возилата не смеат да се движат со брзина поголема од 60 km на час.

По исклучок од одредбата на став 1 на овој член, на јавен пат во населба, чии сообраќајно-технички елементи тоа го овозможуваат, може со сообраќаен знак да се дозволи движење на возилата и со брзина поголема од 60 km на час.

Сојузниот извршен совет, во спогодба со надлежните органи на републиките и на автономните покраини, може да пропише најголема дозволена брзина на движење на моторните возила на сите или на одредени видови јавни патишта надвор од населби.

Член 40

Брзината на движењето на моторните возила на јавен пат, под нормални услови на сообраќајот, не смее да се ограничи со сообраќаен знак под 40 km на час.

Член 41

На јавните патишта, освен на автопатиштата, брзината на движењето се ограничува за следните категории моторни возила:

1) на 80 km на час — за автобуси и автобуси со лесна приколка, како и за товарни моторни возила чија најголема дозволена тежина не преминува 7.500 kg;

2) на 80 km на час — за моторни возила кои влечат приколка за станување (караван);

3) на 70 km на час — за товарни моторни возила чија најголема дозволена тежина преминува 7.500 kg и за товарни моторни возила со приклучно возило;

4) на 50 km на час — за автобуси со приколка за превоз на патници.

Кога управуваат со моторни возила од став 1 на овој член возачите се должни да се придржуваат кон брзините пропишани во став 1 на овој член и на јавен пат на кој со поставен сообраќаен знак е дозволена поголема брзина.

Моторните возила од точ. 1 и 3 и приколките од точка 4 на став 1 од овој член што се регистрирани во Југославија, освен возилата на Југословенската народна армија, мораат на левата половина од својата задна страна на видно место да носат ознака во форма на круг во жолта боја, опточен со црвен раб, во кој со црна боја е испишан бројот што ја означува најголемата дозволена брзина со која смеат да се движат тие возила.

5. Свртување

Член 42

Возачот на возилото што свртува надесно е должен свртувањето да го изврши движејќи се по крајната сообраќајна лента што се протега покрај десниот раб на коловозот.

Возачот на возилото што свртува налево е должен свртувањето да го изврши движејќи се по крајната лева сообраќајна лента што се протега покрај средишната линија и покрај замислениот или обележениот лак што ги соединува двете средишни линии на бочните коловози, односно по сообраќајната лента што се протега покрај левиот раб на патот со едностран сообраќај, освен ако со сообраќајните знаци на патот не е одредено поинаку.

На доволна оддалеченост пред раскрсницата возачот е должен да заземе положба со возилото на онаа сообраќајна лента по која мора да се движи при свртувањето.

6. Првенство на минување

Член 43

На раскрсница или при средба со друго возило возачот е должен да го пропушти возилото што наидува од неговата десна страна.

По исклучок од одредбата на став 1 на овој член возилото што се движи по шини има првенство на минување на раскрсница или при средба со друго возило, без оглед на тоа од која страна тоа наидува.

Возачот кој влегува со возилото на пат што е со сообраќаен знак означен како пат со првенство на минување е должен да ги пропушти сите возила што се движат по тој пат.

Возачот е должен да ги пропушти сите возила што се движат по патот на кој влегува тој и кога тој пат не е означен со сообраќаен знак како пат со првенство на минување, ако со возилото влегува од земјен пат на пат со коловозна постилка, или ако на патот влегува од површина на која не се врши сообраќај.

Возачот на возило кој на раскрсница свртува налево е должен да ги пропушти возилата кои, доаѓајќи од спротивната насока, на раскрсницата го задржуваат правецот на своето движење или вршат свртување надесно, освен ако со поставениот сообраќаен знак не е одредено поинаку.

Возачот кој при свртувањето на возилото пресекува велосипедска патека е должен да ги пропушти велосипедите и другите возила што се движат по велосипедската патека.

7. Сообраќај на раскрсница

Член 44

Возачот кој се доближува до раскрсница мора да вози со зголемена претпазливост која одговара на условите на сообраќајот на раскрсница.

Возачот кој се доближува до раскрсница е должен да вози со таква брзина што да може да се запре и да ги пропушти возилата што на раскрсницата имаат првенство на минување.

Член 45

На раскрсница и на друго место на кое сообраќајот е посебно регулиран со уреди за давање светлосни сообраќајни знаци, светлосните сообраќајни знаци за учесниците во сообраќајот ги имаат следните значења:

- 1) црвено светло — забрана на минување;
- 2) зелено светло — слободно минување;

3) жолто светло — забрана на минување за возилата освен за оние возила кои, во моментот кога ќе се појави жолтото светло, се наоѓаат на толкава оддалеченост од светлосниот знак што да не можат на безбеден начин да се запрат без да го поминат тој знак, а за пешаците — забрана на премин, освен за оние пешаци кои веќе почнале да го преминуваат коловозот.

Жолтото светло запалено истовремено со црвеното светло служи за предупредување на учесниците во сообраќајот за близок престанок на забраната за минување и на појава на зелено светло.

Жолто трепкаво светло ги обврзува сите учесници во сообраќајот да се движат со зголемена претпазливост.

Зелено трепкаво светло служи за предупредување на учесниците во сообраќајот на близок престанок на слободното минување и на појава на жолто односно црвено светло.

Член 46

Ако на уредот за давање светлосни сообраќајни знаци за регулирање на сообраќајот на раскрсница му е додаден еден или повеќе дополнителни знаци во форма на зелена светилна стрелка, возачот може да го премине со возилото светлосниот знак и да сврти во правецот означен со зелената светилна стрелка и за времето додека е запалено црвеното или жолтото светло, при што не смее да го попречува сообраќајот на возилата што се движат по патот на кој влегува и мора да ги пропушти пешаците што преминуваат преку коловозот.

Ако зеленото светло на уредот за давање светлосни сообраќајни знаци има форма на стрелка, возилото може да се движи само во правецот што го покажува таа стрелка.

Член 47

Возачот кој со возилото влегол во раскрсница на која сообраќајот е регулиран со уреди за давање светлосни сообраќајни знаци може да ја напушти раскрсницата не чекајќи со светлосниот сообраќаен знак сообраќајот да биде отворен во правецот по кој има намера да го продолжи движењето, под услов да ги пропушти сите учесници во сообраќајот што се движат во правецот во кој е отворен сообраќајот.

Член 48

Возачот на кој со светлосен сообраќаен знак му е дозволено влегување во раскрсница не смее да влезе во раскрсницата ако е густината на сообраќајот таква што тој со возилото очигледно да мора да се запре во раскрсницата и на тој начин, при промената на светлосниот знак, да го попречува или оневозможи сообраќајот на возилата што доаѓаат од бочните коловози.

8. Разминување

Член 49

При разминување возачот е должен од својата лева страна да остави доволно растојание помеѓу своето возило и возилото со кое се разминува, а по потреба своето возило и да го помести кон десниот раб на коловозот.

Ако возачот поради некоја пречка на патот или поради присутност на патот на други учесници во сообраќајот не може да постапи според одредбата од став 1 на овој член, е должен да го забави движењето на своето возило и, по потреба, да го запре за да го пропушти возилото од спротивната насока.

Кога на раскрсница возила доаѓаат од спротивни насоки и свртуваат налево, возачот се разминува со возилото од спротивната насока на тој начин што го пропушта од својата десна страна.

Ако е поради недоволна широчина на патот или поради некоја пречка на патот разминувањето оневозможено, возачот на кој, со оглед на особините на патот и на околностите на сообраќајот, му е полесно да го изведе тоа — е должен прв да се запре и, по потреба, со движење наназад или на друг начин да го помести своето возило и да заземе на патот положба која овозможува разминување.

Член 50

На дел од патот со голем надолжен наклон (планински и др.) на кој разминувањето на возилата е невозможно или е многу отежнато, возачот на возилото што се движи низ наклонот е должен да го запре своето возило на pogodно место ако забележи дека по наклонот нагоре му доаѓа друго возило во пресрет.

По исклучок, на патот од став 1 на овој член, возачот што се движи по наклонот нагоре е должен да го запре своето возило ако пред себе има pogodно место за запирање кое овозможува безбедно разминување и ако, во случај да не постапи така, разминувањето би барало движење наназад на едно од возилата.

На патот од став 1 на овој член, кога едно од возилата што се разминуваат мора да се движи на назад, ќе се движи наназад: секое возило што се сретнало со возило што влече приклучно возило; товарно моторно возило што се сретнало со автобус; лесно возило што се сретнало со тешко, но во случај на разминување на возила од иста категорија — возилото што се движи низ наклонот, освен ако, со оглед на условите и положбата на возилото на патот, е полесно тоа да го стори возачот на возилото што се движи по наклонот нагоре.

9. Престигнување и обиколување

Член 51

Престигнување и обиколување возачот смее да врши само ако со тоа не го попречува нормалното движење на возилата што доаѓаат од спротивната насока и ако на патот има доволно простор за безбедно изведување на тие дејствија.

Возачот не смее да врши престигнување и обиколување кога со тоа, со оглед на карактеристиките на патот и на постојните околности на патот и во сообраќајот или на техничките својства на возилото со кое управува, ги загрозува другите учесници во сообраќајот.

Член 52

Престигнување и обиколување се врши од левата страна.

Престигнувањето мора да се врши од десната страна ако возилото на коловозот зазело таква положба и неговиот возач дава таков знак што со сигурност може да се заклучи дека тоа возило свртува налево.

Возилото што се движи по шини поставени по средината на коловозот не смее да се престигнува од левата страна. Таквото возило може да се престигнува од десната страна ако помеѓу тоа возило и десниот раб на коловозот постои сообраќајна лента.

Член 53

Ако на средината на коловозот се наоѓа пешачки остров, или обележен или на друг начин означен простор за паркирање на возила, или некоја друга површина што не е наменета за сообраќај на возила, или некој објект или уред, нив возилата мораат да ги обиколуваат од десната страна.

Ако површините или објектите од став 1 на овој член се наоѓаат на средината на патот со еднонасокен сообраќај, а со поставениот сообраќаен знак не е одредено поинаку, тие можат да се обиколуваат од двете страни.

Член 54

Возачот кому му е даден знак за престигнување од неговата лева страна е должен да го помести своето возило кон десниот раб на коловозот.

Возачот на возилото што се престигнува за времето додека другото возило го престигнува не смее да ја зголеми брзината на движењето на своето возило.

Ако недоволната широчина на коловозот или неговата состојба не овозможува престигнување без загрозување на безбедноста на сообраќајот, возачот на возилото што се движи побавно отколку возилата што се движат непосредно зад него е должен да го помести своето возило што повеќе надесно, а ако тоа не е доволно — да го запре своето возило на pogodно место штом тоа ќе му биде можно, за да ги пропушти побрзите возила.

Член 55

Возачот не смее да започне со престигнување или обиколување:

1) ако возачот кој се движи зад него го започнал престигнувањето;

2) ако возачот кој е пред него на истата сообраќајна лента дал знак дека има намера да го престигне или обиколи возилото што е пред неговото возило, или да обиколи друг објект на патот;

3) ако сообраќајната лента по која има намера да го изврши престигнувањето не е слободна на доволно растојание така што, водејќи сметка за разликата помеѓу брзината на движењето на своето возило за време на престигнувањето и брзината на движењето на возилата на другите учесници во сообраќајот што има намера да ги престигне, со престигнувањето ќе ја загрози безбедноста на сообраќајот или ќе го попречи сообраќајот од спротивната насока;

4) ако по извршеното престигнување не би можел повторно да си ја заземе положбата на сообраќајната лента по која се движел пред престигнувањето, и тоа без попречување или загрозување на другите учесници во сообраќајот, освен во случај кога за престигнување користи сообраќајна лента што е забранета за сообраќај на возила од спротивната насока.

Возачот кој престигнува е должен своето возило да го држи на потребното растојание од возилото што го престигнува, така што да не го попречува ниту загрозува во сообраќајот.

Член 56

Откако ќе изврши престигнување или обиколување, штом ќе му биде можно да го изврши тоа без попречување или загрозување на другите учесници во сообраќајот, возачот е должен да си ја заземе со возилото повторно положбата на сообраќајната лента по која се движел пред престигнувањето односно обиколувањето.

По исклучок, на патот кој има најмалку две сообраќајни ленти наменети за сообраќај во насоката по која се движи неговото возило, возачот кој непосредно по извршеното престигнување на првото возило треба повторно да врши престигнување, а заради преземање ново престигнување и под услов со тоа да не ги попречува другите побрзи возила што се движат зад неговото возило, може да остане на сообраќајната лента што ја користел за престигнување на првото возило.

Член 57

На коловозот на кој сообраќајот се врши во две насоки возачот не смее да престигнува друго возило пред врвот на преслопот на патот и во кривина кога прегледноста на патот е недоволна, освен ако на тие места постојат повеќе сообраќајни ленти обележени со надолжни ознаки на коловозот и наменети исклучиво за движење на возилата во правецот на движењето на неговото возило.

Член 58

Возачот не смее да престигнува друго возило, освен велосипед, велосипед со мотор и моторцикл без бочна приколка, непосредно пред раскрсница или на раскрсница која не е со кружни тек на сообраќајот, или непосредно пред преминот на патот преку железничка или трамвајска пруга во ниво без браник или полубраник или на таквиот премин.

Непосредно пред раскрсница и на раскрсница возачот не смее да престигнува: возило што свртува налево, а се престигнува од десната страна (член 52 став 2); возило што свртува надесно, со тоа што притоа со своето возило да не преминува на делот на коловозот наменет за сообраќај на возилата од спротивната насока; возило што се движи по патот со првенство на минување, како и во случај кога сообраќајот на раскрсницата е регулиран со светлосни сообраќајни знаци или со знаци што ги дава овластено лице.

Непосредно пред и на преминот на патот преку железничка или трамвајска пруга во ниво без браник или полубраник возачот смее да престигнува друго возило кога сообраќајот на таквиот премин е регулиран со уреди за давање светлосни сообраќајни знаци на раскрсницата.

Член 59

Возачот не смее да престигнува друго возило што се доближува кон обележен пешачки премин, или кое преминува пешачки премин, или кое стои заради пропуштање на пешаци преку тој премин.

Член 60

На пат на кој постојат најмалку две сообраќајни ленти наменети за сообраќај на возила во иста насока и на кој, поради густината на сообраќајот сите сообраќајни ленти наменети за ист правец на движење се наполно зафатени со возила што се движат во напоредни колони, така што брзината на движењето на одделното возило во колоната да зависи од брзината со која се движат возилата пред него, возачот на возилото што не се наоѓа на крајната десна сообраќајна лента може да ја напушти колоната на возила во која се наоѓа само заради свртување налево или надесно или заради паркирање на возилото.

На патиштата и под условите од став 1 на овој член, побрзото движење на возилата во една колони од движењето во друга колони не се смета како престигнување.

Не се смета како престигнување ниту преминување од десната страна на возилото кое според одредбата на член 34 став 3 на овој закон за своето движење не ја користи сообраќајната лента покрај десниот раб на коловозот.

10. Звучни и светлосни знаци за предупредување

Член 61

Возачот е должен да употреби звучен знак за предупредување секогаш кога тоа го бараат причините за безбедност на сообраќајот, а особено:

1) на пат вон од населба заради предупредување на друг учесник во сообраќајот дека сака да го престигне или обиколи, ако, кога овој знак не би бил даден, би постоела опасност да може да дојде до сообраќајна незгода;

2) ако покрај коловозот се наоѓаат деца кои не обрнуваат внимание на движењето на возилото;

3) на пат вон од населба, пред влегување во непрегледна и тесна кривина или пред доаѓање на преслоп, на кои е тешко разминувањето.

Возачот е должен давање звучен знак за предупредување да го сведе на неопходна мера.

Член 62

Во времето од првиот самрак па до потполното разденување (ноќе) возачот, по правило, наместо звучен знак за предупредување употребува светлосен знак за предупредување. Овој знак возачот може да го употреби и во населба при престигнување на друго возило.

Светлосен знак за предупредување се дава со кратко последователно палење на големите светла, или со последователно палење на собраните светла за осветлување на патот, или со наизменично палење во кратки интервали на големите и на собраните светла, водејќи сметка со тоа да не се заслепуваат возачите кои доаѓаат од спротивната насока.

Светлосниот знак за предупредување возачот може да го употреби и деќе, ако таквиот начин на предупредување на другите учесници во сообраќајот иповеќе им одговара на околностите на патот.

11. Запирање и паркирање

Член 63

Возачот не смее да го запре или паркира возилото на место на кое тоа би ја загрозувало безбедноста на другите учесници во сообраќајот или би претставувало пречка за нормално одвивање на сообраќајот.

Член 64

На јавен пат вон од населба возачот е должен секогаш, кога за тоа постои можност, запреното или паркираното возило да го постави вон од коловозот.

Возачот кој поради дефект на возилото, сообраќајна незгода или друга оправдана причина е принуден возилото да го запре на коловозот е должен да ги преземе сите мерки запреното возило да не ги доведе во опасност другите возила и возилото што побрзо да го острани од коловозот.

Ако возачот поради дефект на возилото, сообраќајна незгода или друга оправдана причина е принуден возилото да го запре на шини, должен е да го отстрани од шините возилото веднаш, а ако тоа не е можно — веднаш да ги преземе потребните мерки лицата кои управуваат со возилата што се движат по шините навреме да бидат предупредени за опасноста.

Член 65

Возачот кој има намера да го запре или паркира возилото на јавен пат е должен да го запре односно паркира непосредно покрај десниот раб на коловозот, а на јавен пат на кој се одвива сообраќајот само во една насока — може да го запре односно паркира покрај десниот или левиот раб на коловозот.

Ако покрај десниот раб на коловозот се наоѓаат трамвајски шини возачот може да го запре или паркира возилото покрај левиот раб на коловозот.

Возачот може да го запре или паркира возилото на места што се наоѓаат на средината на коловозот само ако тие места се обележени со соодветен сообраќаен знак или со ознака на коловозот.

Член 66

На запрено или паркирано возило не смее да се отвора вратата ако со тоа се попречува движењето на другите учесници во сообраќајот или се загрозува безбедноста на сообраќајот.

Член 67

Возачот не смее да го запре или паркира возилото особено:

1) на обележен пешачки премин и на оддалеченост помала од 5 m од овој премин, како и на премин на велосипедска патека преку коловозот;

2) на премин на патот преку железничка или трамвајска пруга во ниво;

3) на железнички или трамвајски пруги и во близината на тие пруги, ако со тоа се спречува сообраќајот на возилата што се движат по шините;

4) на раскрсница и на оддалеченост помала од 5 m од најблискиот раб на напречниот коловоз;

5) во тунели, на мостови, во подвозници и на надвозници, како и на делови на патот под мостови и надвозници;

6) на дел од патот во близината на врв од преслоп и во кривина, каде што прегледноста на патот е недоволна и каде што обиколување на возилото не би можело да се изврши без опасност;

7) на дел од јавен пат каде што широчината на слободното минувалиште од запреното или паркираното возило до полната надолжна линија на коловозот, или до спротивниот раб на коловозот, или до некоја пречка на патот, би била помала од 3 m;

8) на место на кое возилото би го засолнувало поставениот сообраќаен знак или уред за давање светлосни сообраќајни знаци.

Член 68

Покрај случаите од член 67 на овој закон, возачот не смее да го паркира возилото особено ниту:

1) на дел од патот пред премин на патот преку железничка или трамвајска пруга во ниво, и тоа на оддалеченост помала од 15 m од тие премини;

2) на оддалеченост помала од 15 m пред и зад знакот со кој е обележено стојалиштето за возила на јавниот сообраќај, како и на дел од коловозот што на коловозот е обележен со ознаки како стојалиште за овие возила;

3) пред колеки влез во зграда, двор или гаража, како и над приклучоци на водоводна мрежа и над влез во канализација;

4) на место каде што паркираното возило би му оневозможило пристап за паркирање на друго возило или излегување на некое веќе паркирано возило.

Член 69

Возачот е должен моторното или приклучното возило, освен моторцикл без бочна приколка, што е запрено на коловозот да го обележи со посебен знак со кој се означува запрено возило на коловозот, и тоа:

1) кога бил принуден своето возило да го запре на местата или на деловите од патот од член 67 точ. 5 и 6 на овој закон;

2) кога возилото го запрел на коловозот на такво место што возачите на возилата кои наидуваат по истата насока да не можат или тешко да можат навремено да го забележат запреното возило.

Знакот од став 1 на овој член се поставува на коловозот зад запреното возило, во вертикална положба и на доволна оддалеченост, тако што возачите на моторните возила што наидуваат од насоката на која е поставен знакот да можат навремено да ги запрат своите возила односно безбедно да го обиколат запреното возило. На ист начин се поставува овој знак и кога на патот е запрена колена моторни возила, со тоа што во овој случај на коловозот наместо еден се поставуваат два знака, еден покрај друг.

Член 70

Пред да го напушти возилото возачот што го остава возилото на патот е должен да ги преземе сите мерки со кои се спречува возилото само да тргне од местото на кое е оставено.

12. Пресекување на колена пешаци

Член 71

Возачот не смее со возилото да пресекува колена деца, војници, погребна поворка и секоја друга организирана поворка на граѓани што се движат по коловозот.

13. Влечење на возило

Член 72

Во сообраќајот на јавен пат кон возило на моторен погон можат да бидат придодадени најмногу две приклучни возила за превоз на товар односно едно приклучно возило за превоз на патници, а на автопат и на пат резервиран за сообраќај на моторни возила — само едно приклучно возило.

Возило на моторен погон смее да влече зад себе само такво приклучно возило кое битно не ја намалува неговата стабилност.

Член 73

Возило на моторен погон смее да влече друго возило на моторен погон само ако тоа поради дефект или недостиг на одредени делови не може само да се движи.

Возило на моторен погон не смее да влече моторцикл без бочна приколка или друго возило на две тркала.

Член 74

Возило на моторен погон смее да се влече ноќе само ако на својата задна страна има запалени црвени светла за означување на возилото, или ако се влече од моторно возило кое има и при влечењето користи жолто ротационо светло.

Член 75

На задната страна на моторното возило кое поради дефект се влече, мора да се постави знак со кој се означува запрено возило на коловозот (триаголник).

14. Употреба на светла во сообраќајот

Член 76

Во времето од првиот самрак па до потполното разденување (ноќе) и дење во случај на намалена видливост, на возилото што се наоѓа во сообраќај на патот мораат да му бидат запалени светлата, и тоа:

1) на возило на моторен погон — освен на моторцикл без бочна приколка — најмалку две бели или жолти светла на предната страна на возилото и парен број црвени светла на задната страна на возилото;

2) на велосипед со мотор и на моторцикл без бочна приколка — најмалку едно бело или жолто светло на предната страна на возилото и најмалку едно црвено светло на задната страна на возилото;

3) на велосипед — едно бело или жолто светло на предната страна и еден катадиоптер во црвена боја на задната страна, како и по еден катадиоптер во жолта или портокалова боја на секој педал;

4) на запрежно возило — најмалку едно бело или жолто светло на предната страна и најмалку едно црвено светло на задната страна на возилото, или само една светилка што е изработена така што од предната страна на возилото да се гледа белото или жолтото светло, а од задната страна на возилото — црвеното светло.

Ако на запрежно возило едно светло се наоѓа на предната страна а другото на задната страна, тие светла мораат да бидат поставени на надолжната оск на возилото или на неговата лева страна, а ако на запрежното возило се наоѓа само една светилка — таа мора да биде поставена на левата страна на возилото.

Во условите од став 1 на овој член, запречно-то возило мора да има и два катадиоптери во црвена боја симетрично поставени на задната страна на возилото.

Кога возилото на моторен погон влече едно или две приклучни возила, најмалку две црвени светла мораат да бидат запалени на задната страна на последното приклучно возило, а ако широчината на приклучното возило изнесува повеќе од 1,60 m — на предната страна на првото приклучно возило мораат да бидат запалени две бели светла.

Член 77

По исклучок од одредбите на член 76 на овој закон, не мора да има запалени светла:

1) возило што е запрено или паркирано на осветлен дел од патот, така што тоа јасно да се гледа од доволна оддалеченост;

2) возило што е запрено или паркирано на за тоа посебно одредени места на коловозот или вон од него, или на улици со послаб сообраќај;

3) велосипед, велосипед со мотор и моторцикл без бочна прикљка кој нема акумулатор — кога се заправи или паркирани во населба покрај самиот раб на коловозот.

Возило на моторен погон чија должина не надминува 6 m, а широчината 2 m, и кои кое не е придодено приклучно возило, кога е запрено или паркирано на улица во населба, наместо светлата од член 76 став 1 точка 1 на овој закон, може да има запалено само едно светло кое од предната страна се гледа како бело или жолто светло а од задната страна како црвено или портокалово светло, и поставено на страната спротивна од работ на коловозот покрај кој е запрено или паркирано возилото.

Член 78

Во времето од првиот самрак до потполното разденување (ноќе) и дење во случај на намалена видливост мораат да носат запалени светла кога се движат по коловозот вон од населба:

1) група пешаци што се движат во организирана колона или поворка — најмалку едно бело или жолто светло на чело на колоната односно на поворката и најмалку едно црвено светло на нејзиното зачело;

2) водачи на запрежни, товарни и јавачки животни и терачи на добиток — најмалку едно бело или жолто светло напред и најмалку едно црвено светло одзади.

Наместо светлата од став 1 на овој член можат да се употребуваат рефлектирачки материји.

Член 79

За осветлување на патот возачот на возило на моторен погон, по правило, употребува големи светла.

Возачот на возило на моторен погон е должен наместо големите светла за осветлување на патот да ги употребува соборените светла:

1) пред разминување со друго возило на оддалеченост од која ќе оцени дека со светлото на своето возило го заслепува возачот на возилото што му доаѓа во пресрет, а при разминување со друго возило — кога возачот на ова возило ќе премине на соборени светла или кога со наизменично палење и гасење на светлата го предупредува дека големите светла му пречат, а секогаш на оддалеченост помала од 200 m;

2) за времето додека на кратко растојание се движат по друго возило во таква положба што со големите светла на своето возило да го заслепува возачот на возилото пред себе;

3) за времето додека со возилото минува покрај организирана колона или поворка на пешаци;

4) кога се движи по пат што се протега непосредно покрај пловен пат или покрај железничка или трамвајска пруга — при средба со пловило односно со возило што се движи по шини, а кое наидува од спротивната насока.

Ако патот е осветлен во толкава мера што возачот на возило на моторен погон јасно да гледа на поголема оддалеченост пред возилото, како и кога возачот ќе го запре возилото, должен е да ги исклучи големите светла и наместо нив да ги употребува светлата за означување на возилото или, по потреба, соборените светла.

Член 80

Светлата за означување на возило на моторен погон се употребуваат во условите од член 76 став 1 на овој закон само кога возилото е запрено или паркирано, или кога се движи по добро осветлен пат, освен по автопат и по пат резервиран за сообраќај на моторни возила.

Светлата за означување на возило на моторен погон мораат да бидат запалени за времето додека се запалени кои и да било светла за осветлување на патот или посебни светла за магла.

Член 81

По магла, возачот на возило на моторен погон мора да ги држи запалени соборените светла за осветлување на патот, или светлата за магла, или обете светла истовремено.

Светлата за магла можат да се употребуваат само по магла или во случај на намалена видливост.

15. Растојание помеѓу возилата

Член 82

Возачот е должен да го држи потребното растојание кога се движи зад друго возило.

Член 83

Кога на јавен пат, вон од населба, што има само по една сообраќајна лента наменета за сообраќај на возила во една насока, се движат едно зад друго возила на моторен погон чија најголема дозволена тежина надминува 3.500 kg, или чија должина е поголема од 7 m, возачите се должни помеѓу секое од тие возила да држат растојание од најмалку 100 метри.

По исклучок, одредбата на став 1 на овој член не се применува на дел од пат на кој престигнување е забрането.

16. Сообраќај на трамваи и на други возила на шини

Член 84

Одредбите на чл. 24 до 81 на овој закон сообразно се применуваат и врз сообраќајот на трамваите и на други возила што по патот се движат по шини, освен ако тоа не го исклучуваат конструкционите особини на тие возила или начинот на нивното движење.

17. Сообраќај на велосипеди, на велосипеди со мотор и на моторцикли

Член 85

Возачот на велосипед е должен да се движи што поблиску до десниот раб на коловозот, а ако постои велосипедска патека — по велосипедската патека.

Ако два или повеќе возачи на велосипеди се движат во група, должни се да се движат еден по друг.

Член 86

Возачот на велосипед, на велосипед со мотор и на моторцикл мора да управува со возилото на начин на кој не се намалува стабилноста на возилото и не се попречуваат другите учесници во сообраќајот, а особено не смее да ги симиња рацете од управувачот, да се придржува за друго возило, да превезува, влече или турка предмети што можат да го попречуваат во управувањето со возилото или да ги загрозуваат другите учесници во сообраќајот.

Член 87

Возачот на велосипед, на велосипед со мотор и на моторцикл може да превезува други лица само ако на возилото постојат посебни седишта, а возачот на моторцикл — и во бочната приколка.

Член 88

Возачот на моторцикл и лицето кое се превезува на моторциклот мораат да носат заштитен шлем за време на возењето вон од населба.

18. Сообраќај на запрежни возила и движење на добиток

Член 89

Возачот на запрежно возило мора да управува со возилото за сето време додека возилото се движи по патот и е должен да го држи возилото што поблиску до десниот раб на коловозот.

Запрежно возило не смее да се остава на пат без надзор.

Член 90

Добиток може да се движи по пат само под надзор на терач на добитокот.

Добитокот што се движи по јавен пат терачот на добитокот мора да го држи што е можно поблиску до десниот раб на патот.

19. Движење на пешаци

Член 91

Пешакот, по правило, не смее да се движи и да се задржува на коловозот.

Ако пешакот се движи по коловозот, тој мора да се движи што поблиску до работ на коловозот и тоа со крајно внимание и на начин со кој не се попречува или не се спречува сообраќајот на возилата.

Член 92

На пат што има тротоар или друга површина одредена за движење на пешаци односно површина покрај-коловозот погодна за движење на пешаци, пешакот е должен да се движи по тие површини.

На пат на кој не постои тротоар или друга површина одредена односно погодна за движење на пешаци, или на пат на кој постои тротоар или друга површина одредена односно погодна за движење на пешаци, а кои пешаците не можат да ги користат од која и да било причина, пешаците можат да се движат по коловозот.

Член 93

Кога пешаците се движат по коловозот на кој безбедноста на сообраќајот тоа го бара, а особено во случај на слаба прегледност на патот, на намалена видливост или на силен сообраќај на возила, тие се должни да се движат еден зад друг.

Член 94

Пешакот кој се движи по коловозот на јавен пат вон од населба е должен да се движи по левиот раб на коловозот во правецот на движењето.

По исклучок, пешакот може да се движи по десниот раб на коловозот само кога таквото движење за него е сигурно (непрегледна кривина, бездна, усек, засек, одрон и сл.).

Пешакот кој турка велосипед, велосипед со мотор или моторцикл, лицата што се движат со помош на подвижни столови за немошни лица и организирана колона на пешаци мораат да се движат по десниот раб на коловозот во правецот на движењето.

Член 95

Пешакот е должен преку коловозот да преминува внимателно и по најкраток пат.

На пат што има обележени пешачки премини или посебно изградени минувајќишта за пешаци, пешакот е должен при преминувањето на патот да се движи по тие премини односно минувајќишта, ако тие од него не се оддалечени повеќе од 100 метри.

Член 96

На обележен пешачки премин на кој сообраќајот на пешаците е регулиран со светлосни сообраќајни знаци за пешаци, пешакот е должен да постапува според тие знаци.

На обележен пешачки премин на кој сообраќајот на пешаците не е регулиран со посебни светлосни сообраќајни знаци за пешаци, но сообраќајот на возилата е регулиран со светлосни сообраќајни знаци за возила или со знаци што ги дава овластено лице, пешаците можат да преминуваат преку коловозот само за време додека со дадениот знак е дозволено преминување преку коловозот.

На обележен пешачки премин на кој сообраќајот не е регулиран со светлосни сообраќајни знаци ниту со знаци што ги дава овластено лице, пешакот е должен пред стапувањето на пешачкиот премин да обрне внимание на оддалеченоста и брзината на возилата што му се доближуваат.

Член 97

Пешакот што има намера да премине преку коловоз на место каде што не постои обележен пешачки премин не смее да стапи на коловозот ако со тоа го попречува сообраќајот на возилата.

20. Обареки на возачите спрема пешаците

Член 98

Ако сообраќајот на обележениот пешачки премин е регулиран со сообраќајни знаци или со знаци на овластено лице, возачот е должен своето возило да го запре пред пешачкиот премин кога со дадениот знак му е забрането минување, а ако на таквиот премин со дадениот знак му е дозволено минување — возачот не смее да го попречува минувањето на пешаците кои веќе стапиле на пешачкиот премин.

Ако обележениот пешачки премин од став 1 на овој член се наоѓа на влезот во бочен пат, возачот кој свртува на тој пат е должен свртувањето да го врши со намалена брзина и да ги пропушти пешаците што веќе стапиле или стапуваат на пешачкиот премин а, по потреба, и да го запре своето возило.

Ако на обележениот пешачки премин сообраќајот не е регулиран со уреди за давање светлосни сообраќајни знаци ниту со знаци на овластено лице, возачот е должен кон таквиот пешачки премин да се доближува со доволно умерена брзина така што да не ги загрозува пешаците кои веќе стапиле или стапуваат на пешачкиот премин а, по потреба, и да го запре своето возило за да ги пропушти пешаците.

Член 99

Возачот кој свртува на бочниот пат на чиј влез не постои обележен пешачки премин е должен свртувањето да го изврши со намалена брзина и не смее да ги загрози пешаците кои веќе стапиле на коловозот.

21. Сообраќај на патен премин преку железничка пруга

Член 100

Возачот кој со возилото се доближува кон патен премин преку железничка пруга во ниво е должен да го пригоди движењето на возилото така што да може да го запре возилото пред уредот за затворање на сообраќајот на преминот или пред уредот за давање знаци со кои се најавува доближување на воз, односно да може да го запре возилото пред да стапи на железничката пруга.

Член 101

Учесниците во сообраќајот се должни да се запрат пред патниот премин преку железничка пруга во ниво ако уредот за затворање на сообраќајот е спуштен, или ако тој уред веќе започнал да се спушта, или ако се даваат светлосни или звучни знаци што предупредуваат дека тој уред ќе започне да се спушта односно дека по пругата наидува воз.

Член 102

Пред патен премин преку железничка пруга во ниво на кој се поставени светлосни сообраќајни знаци, учесниците во сообраќајот се должни да се запрат кога ќе се појави црвено трепкаво светло или црвено непрекинато светло.

Учесниците во сообраќајот што минуваат преку железничка пруга во ниво се должни тоа да го прават со потребна претпазливост и кога светлата на преминот не се запалени.

На патен премин преку железничка пруга во ниво на кој не постои уред за затворање на сообраќајот ниту уред за давање знаци со кои се најавува доближување на воз, учесниците во сообраќајот можат да преминат преку железничката пруга дури откако претходно ќе се уверат дека по пругата не наидува воз или некое друго возило што се движи по шини.

22. Сообраќај на автопат и на пат резервиран за сообраќај на моторни возила

Член 103

По автопат не смеат да се движат пешаци и добиток, ниту возила кои, според одредбите на овој закон, не се сметаат за моторни возила.

По автопат не смеат да сообраќаат ниту моторни возила кои според своите конструкциони својства не можат да се движат со брзина од најмалку 40 km на час.

Одредбата на став 2 од овој член не се однесува на возилата на Југословенската народна армија.

Член 104

На автопатот возачот не смее да го запира моторното возило, освен на површините надвор од коловозот што се за тоа посебно уредени и обележени.

Возачот кој поради дефект на возилото или од други причини е принуден да го запре возилото на коловозот од автопатот е должен да ги преземе потребните мерки за што побргу да го отстрани возилото од коловозот.

На автопатот возачот не смее да врши полукружно завртување со возилото од една насока на

сообраќајот во спротивната, ниту движење со возилото наназад.

Член 105

На автопат не смее да стапи моторно возило што влече друго моторно возило кое поради дефект или недостиг на одделни делови не може само да се движи.

По исклучок, влечење на возилата од став 1 на овој член е дозволено по автопат ако причината за влечење настанала за време на движењето на моторното возило по автопатот, но само по крајната десна сообраќајна лента до првиот приклучен пат по кој влеченото возило може да се исклучи од сообраќајот на автопатот.

Член 106

На автопатот моторните возила мораат да се движат по крајната десна сообраќајна лента која не е затрупана со возила во колона.

Одредбата на член 34 став 3 од овој закон не се применува врз возилата што се движат по оној дел од автопатот кој минува низ населба.

Член 107

На автопат со три или повеќе сообраќајни ленти, наменети за сообраќај на возила во една насока, возачите на товарни моторни возила чија најголема дозволена тежина преминува 3.500 kg и на групи возила чија должина преминува 7 m смеат да ги користат само двете сообраќајни ленти што се наоѓаат покрај десниот раб на коловозот.

Член 108

Возачот што со моторно возило се вклучува во сообраќајот на автопат е должен:

1) да ја користи посебната лента за забрзување, кога таква лента постои во продолжението на приклучниот пат, и да се вклучи во сообраќајот на автопатот давајќи соодветен знак и на начин со кој нема да го загрозува сообраќајот на возилата што се движат по автопатот;

2) да ги пропушти возилата што се движат по автопатот, ако на местото каде што се вклучува во сообраќајот на автопат не постои посебна лента за забрзување.

Возачот што со возилото се исклучува од сообраќајот на автопат е должен со своето возило навремено да заземе положба на крајната десна сообраќајна лента и што побргу да мине на посебната лента за забавување, ако таква лента постои на влезот во приклучниот пат.

Член 109

Одредбите на чл. 103, 104, 106, 107 и 108 од овој закон се применуваат и врз сообраќајот на пат што е резервиран за сообраќај на моторни возила.

23. Сообраќај во тунел

Член 110

Возачот што се движи со возило низ тунел не смее да го запира возилото во тунелот, ниту смее да врши со возилото полукружно завртување или движење наназад.

Член 111

Возачот на возило на моторен погон е должен за време на движењето низ тунел да ги држи запалени собраните светла за осветлување на патот.

24. Возила под придружба

Член 112

Како возила под придружба се сметаат возилата на кои им е доделена придружба од припадници на

милицијата или од воени лица на посебни моторни возила снабдени со уреди за давање посебни светлосни и звучни знаци, и тоа за време додека се даваат тие знаци.

Возачот што на пат ќе сретне возило или колона возила под придружба и возачот што ќе биде пристигнат од возило или од колона возила под придружба се должни да го запрат своето возило, ноќе наместо големи светла да употребат соборени светла за осветлување на патот, строго да се придржуваат кон наредбите што им ги даваат лицата од придружбата и да продолжат со движењето дури откако ќе поминат сите возила под придружба.

Возилата под придружба не смеат да се престигнуваат, освен кога тоа ќе го дозволат лицата од придружбата, и врз нив не се применуваат одредбите од овој закон за ограничување на брзината (чл. 38 до 41), за обврската за пропуштање на возилата што наидуваат од десна страна (член 43 став 1) и за забрана на пресекување колона од пешаци (член 71).

25. Возила со право на првенство за минување

Член 113

Врз возилата на службата за брза помош, на противпожарната служба, на органите на внатрешните работи или на Југословенската народна армија кога со посебни уреди даваат светлосни и звучни знаци не се применуваат одредбите на овој закон за ограничување на брзината (чл. 38 до 41), за обврската за пропуштање на возилата што наидуваат од десна страна (член 43 став 1) и за забрана на пресекување колона од пешаци (член 71). Овие возила се должни да ги пропуштат возилата под придружба.

За да им се овозможи минување на возилата од став 1 на овој член, пешаците се должни да се истават од коловозот, а другите возила да ги пропуштат а, по потреба, и да се запрат додека не поминат тие возила.

Во поглед на меѓусебното право на првенство за минување на возилата од став 1 на овој член важат одредбите на овој закон за првенство на минување.

26. Товар на возилото

Член 114

Товарот на возилото мора да биде така распореден и, по потреба, прицврстен што:

- 1) да не ја загрозува безбедноста на учесниците во сообраќајот и да не им нанесе штета на патот и на објектите на патот;
- 2) да не ја намалува во поголема мера стабилноста на возилото и да не го отежнува управувањето со возилото;
- 3) да не му ја намалува на возачот прегледноста над патот;
- 4) да не создава одвишна бучава и да не се растура;
- 5) да не ги засолнува светлосните и светлосно-сигналните уреди на возилото, регистарските табели и другите пропишани ознаки на возилото.

Член 115

Товарот на возилото не смее да ја премине најоддалечената точка на предната страна на возилото повеќе од 1 метар.

Ако товарот на возилото ја преминува за повеќе од 1 m најоддалечената точка на задната страна на возилото, најиздадената точка на товарот мора да биде означена со црвена ткаенина.

Најиздадената точка на товарот кој се превезува на товарно моторно или приклучно возило во случајот од став 2 на овој член мора да биде означена со табла. Оваа табла е во квадратна форма, со димензии 50 × 50 cm, обоена наизменично со коси ленти во рефлектирачка портокалова и бела боја и поставена вертикално на надолжната оска на возилото.

Член 116

Ноќе и во случај на намалена видливост, најиздадената точка на товарот кој се превезува со возило мора да биде означена:

- 1) во случајот од член 115 став 2 на овој закон — со светла и рефлектирачка материја во црвена боја;
- 2) кога товарот на возилото на моторен погон бочно го преминува за повеќе од 40 cm надворешниот раб на предното или задното светло за означување на возилото — со светло и катадиоптер кои од предната страна на возилото даваат бело светло, а од задната страна на возилото — црвено светло.

IV. СООБРАЌАЈНИ ЗНАЦИ

1. Општи одредби

Член 117

Јагните патишта мораат да се обележат со пропишани сообраќајни знаци со кои учесниците во сообраќајот се предупредуваат за опасноста што им се заканува на одреден јавен пат или на дел од тој пат, со кои се ставаат до знаење ограничувањата, забраните и обврските кон кои учесниците во сообраќајот мораат да се придржуваат и со кои се даваат потребни известувања за сигурно и непречено одвижување на сообраќајот.

Со сообраќајни знаци мораат да се обележат и опасностите од привремен карактер, особено оние што настануваат поради ненадејно оштетување или онеспособување на патот, како и привремените ограничувања и привремените забрани во сообраќајот, и тие знаци мораат да се истават штом ќе престанат причините поради кои биле поставени.

Сообраќајни знаци се знаци за опасност, знаци за изречни наредби и знаци за известување, како и светлосни сообраќајни знаци, ознаки на коловозот и светлосни и други ознаки на патот.

Учесниците во сообраќајот се должни да се придржуваат кон ограничувањата, забраните и обврските изразени со помош на поставените сообраќајни знаци.

Член 118

Сообраќајните знаци се поставуваат така што учесниците во сообраќајот да можат навреме и лесно да ги уочат дење и ноќе и навремено да постапат во согласност со нивното значење.

Сообраќајните знаци мораат да се истават, дополнат или заменат, ако нивното значење не одговара на изменетите услови на сообраќајот на патот или на барањата на безбедноста.

Член 119

На сообраќајниот знак и на столбот на кој знакот е поставен е забрането да се става било што што не е во врска со значењето на самиот сообраќаен знак.

Член 120

На јавен пат не смеат да се поставуваат табели, знаци, светла, столбови или други слични предмети со кои се засолнува или се намалува видливоста на поставените сообраќајни знаци, или кои со својата форма, боја, изглед или место на поставување поддражаваат или прилегаат на некој сообраќаен знак, или ги заслепуваат учесниците во сообраќајот, или го одвраќаат нивното внимание во мера која може да биде опасна за безбедноста на сообраќајот.

2. Знаци за опасност, знаци за изречни наредби и знаци за известување

Член 121

Знаците за опасност служат учесниците во сообраќајот на пат да се предупредат за опасноста што им се заканува на одредено место односно на одре-

ден дел од патот и да се известат за природата на таа опасност.

Знаците за изречни наредби им ги ставаат до знаење на учесниците во сообраќајот на пат забраните, ограничувањата и обврските кон кои тие мораат да се придржуваат.

Знаците за известување им ги даваат на учесниците во сообраќајот потребните известувања за патот по кој се движат и други известувања што можат да им бидат корисни.

Член 122

На автопат, на пат резервиран за сообраќај на моторни возила и на магистрален пат знаците за опасност и знаците за изречни наредби, заради подобра видливост ноќе, мораат да бидат привлечени со рефлектирачки материји или осветлени од сопствен извор на светлост.

Член 123

Кон знаците за опасност, знаците за изречни наредби и знаците за известување можат да се поставуваат и дополнителни табли со кои поблиску се одредува значењето на сообраќајниот знак.

3. Светлосни сообраќајни знаци и светлосни ознаки

Член 124

За регулирање на сообраќајот се употребуваат уреди со кои се даваат светлосни сообраќајни знаци со трбојни светла во црвена, жолта и зелена боја.

На уредите за давање светлосни сообраќајни знаци со трбојни светла, светлата мораат да бидат поставени по вертикална оска, едно под друго, и тоа: црвеното горе, жолтото во средината, а зеленото долу. Овие светла имаат форма на круг, а зеленото светло може да има и форма на стрелка односно на стрелки сместени во круг во црна боја.

Член 125

На уредите за давање светлосни сообраќајни знаци со трбојни светла:

1) црвеното и зеленото светло не можат да бидат запалени истовремено;

2) жолтото светло може да биде запалено како самостојно светло во временско растојание од престанокот на зеленото до појавата на црвеното светло, или истовремено со црвеното светло — пред појавата на зеленото светло.

Член 126

На уредот за давање светлосни сообраќајни знаци со трбојни светла може да му се додаде дополнителен светлосен знак во форма на зелена светилна стрелка или повеќе такви знаци.

Дополнителните светлосни знаци од став 1 на овој член се сместуваат од соодветната страна на светлосниот сообраќаен знак, и тоа на височината на која се наоѓа зеленото светло.

Член 127

Ако е на коловоз со повеќе од две сообраќајни ленти, што се обележени со надолжни линии, поставено црвено или зелено светло над сообраќајната лента, црвеното светло значи забрана на сообраќајот долж сообраќајната лента над која е поставено, а зеленото светло — слободно минување по односната сообраќајна лента.

Црвеното светло од став 1 на овој член има форма на крстосани линии, а зеленото светло — форма на стрелка со врвот свртен надолу.

Член 128

За регулирање на сообраќајот на пешаците можат да се употребуваат и посебни уреди за давање светлосни сообраќајни знаци со двојни светла во црвена и зелена боја. Овие светла мораат да бидат поставени по вертикална оска, едно под друго, и тоа: црвеното светло горе, а зеленото светло долу.

Светлата од став 1 на овој член се состојат од светилна површина во црвена или зелена боја на која се наоѓа темна силуета на пешак или од темна површина на која се наоѓа светилна силуета на пешак во црвена или зелена боја. Овие светла не смеат да бидат запалени истовремено.

Член 129

Ако рабовите на коловозот на јавен пат се обележуваат со светлосни сообраќајни знаци, тие се обележуваат со светла, рефлексни стакла или со рефлектирачки материји, и тоа десната страна на коловозот — со ознаки во црвена боја, а левата страна — со ознаки во бела боја.

Рабовите за коловозот на дел од патот низ тунел мораат да бидат обележени со ознаките од став 1 на овој член.

Ако врвовите на пешачките острови, островите за насочување на сообраќајот и другите објекти на коловозот не се доволно осветлени ноќе, мораат да се обележат со светла, со рефлексни стакла или со рефлектирачки материји во жолта боја.

4. Ознаки на коловозот

Член 130

Ознаките на коловозот служат за регулирање на сообраќајот на патиштата и за известување и водење на учесниците во сообраќајот.

Ознаките на коловозот можат да постојат сами или покрај други сообраќајни знаци, ако е потребно значењето на овие знаци посилено да се истакне односно пополнио да се одреди или објасни.

Ознаки на коловозот се линии, стрелки, натписи и други ознаки.

Член 131

Ознаки на коловозот се поставуваат на патишта со современ коловоз.

На јавен пат надвор од населба со современ коловоз за сообраќај во обете насоки на кој постојат само две сообраќајни ленти, овие ленти мораат да бидат одвоени со соодветна линија на коловозот.

5. Обележување на патен премин преку железничка пруга

Член 132

На дел од патот пред патен премин преку железничка пруга во ниво мораат да бидат поставени соодветни сообраќајни знаци.

По исклучок, знаците од став 1 на овој член не мораат да бидат поставени на местото на крстосување на пешачки патеки со железничка пруга во ниво.

Член 133

Заради обезбедување на учесниците во сообраќајот на патните премини преку железничка пруга во ниво, покрај сообраќајните знаци од член 132 на овој закон, се поставуваат и браници или полубра-

ници односно уреди за давање знаци со кои се најавува доближувањето на воз, ако тоа го бараат густината на сообраќајот или други услови на патниот премин преку железничка пруга во ниво.

Условите во кои овие уреди мораат да бидат поставени се утврдуваат со закон или со пропис донесен врз основа на закон.

Член 134

Светлосните знаци со кои се најавува доближувањето на воз на патен премин преку железничка пруга во ниво, се даваат со наизменично палење на две црвени трепкави светла кои имаат форма на круг.

Член 135

На патен премин преку железничка пруга во ниво на кој постои уред за давање светлосни знаци со кои се најавува доближувањето на воз односно спуштањето на браниците или на полубраниците, кон овие уреди можат да се додадат и уреди за давање звучни знаци.

На премините на земјен пат со слаб сообраќај и на пешачки патеки преку железничка пруга во ниво, обезбедување на учесниците во сообраќајот може да се врши и само со уред за давање звучни знаци.

Член 136

На патните премини преку железничка пруга во ниво браниците или полубраниците мораат да бидат обоени наизменично со црвена и жолта боја.

Заради подобра видливост ноќе, браниците и полубраниците, како и сообраќајните знаци поставени на дел од патот пред патен премин преку железничка пруга во ниво, мораат да бидат снабдени со рефлексни стакла или привлечени со рефлектирачки материји.

Член 137

На патен премин преку железничка пруга во ниво на кој при палидувањето на воз браниците или полубраниците автоматски се спуштаат, како и на патен премин преку железничка пруга во ниво на кој со браниците или полубраниците се ракува рачно, и тоа од место од кое тие не се гледаат, мора да се постави уред за давање светлосни знаци или уред за давање звучни знаци, со кои учесниците во сообраќајот се известуваат за спуштањето на браниците или полубраниците.

6. Обележување работи на патот

Член 138

Дел од патот на кој се изведуваат работи мора да се обележи на виден начин и на него да се обезбедат учесниците во сообраќајот.

Обележувањето на дел од патот на кој се изведуваат работи се врши со поставување на соодветни сообраќајни знаци, а обезбедувањето на учесниците во сообраќајот — со поставување браници.

Браниците мораат да бидат обоени наизменично со црвена и бела боја.

Заради подобра видливост ноќе, браниците мораат да бидат привлечени со рефлектирачки материји или снабдени со рефлексни стакла или со светла во портокалова боја.

7. Знаци што ги даваат овластени лица

Член 139

Учесниците во сообраќајот мораат да постапат по барањата изразени со помош на знаци или по наредбите на милиционерите или на други лица кои, врз основа на овластувања од законот, вршат кон-

трола и регулирање на сообраќајот на патиштата (овластени лица).

Овластените лица се должни при давањето знаци да се постават на патот така што учесниците во сообраќајот, на кои знаците им се наменети, да можат лесно и од доволна оддалеченост да ги уочат.

Знаците од став 1 на овој член можат да се даваат и од возило.

Член 140

Знаците што на учесниците во сообраќајот им ги даваат овластените лица се знаци што се даваат со раце и со положба на телото, звучни знаци и светлосни знаци.

Знаците од став 1 на овој член мораат да се даваат на начин што нивното значење за учесниците во сообраќајот да биде јасно и недвосмислено.

V. ДОЛЖНОСТИ ВО СЛУЧАЈ НА СООБРАЌАЈНА НЕЗГОДА

Член 141

Лицето што ќе се затече или ќе најде на место на сообраќајна незгода во која има повредени лица е должно да им укаже помош на лицата повредени во сообраќајната незгода.

Член 142

Лицето што во кое и да е својство непосредно учествувало во сообраќајната незгода е должно:

1) да остане на местото на сообраќајната незгода, со тоа што може привремено да се оддалечи само заради укажување помош на лицата повредени во сообраќајната незгода, или ако на самото тоа му е потребна помош, или заради известување на надлежниот орган за незгодата;

2) да преземе сè што е во негова сила да се отстранат новите опасности што можат да настанат на местото на сообраќајната незгода, а ако во сообраќајната незгода има загинали или повредени лица — да настојува да не се менува состојбата на местото на незгодата и да се зачуваат постојните траги, под услов преземањето на тие мерки да не ја загрозува безбедноста на сообраќајот;

3) за сообраќајната незгода да го извести најблискиот надлежен орган и да се врати на местото на сообраќајната незгода и да го пречека доаѓањето на органот овластен за вршење увид, ако во сообраќајната незгода некое лице било повредено или е загинало.

Надлежниот орган кој е известен за сообраќајната незгода во која некое лице било повредено е должен за тоа веднаш да ја извести најблиската здравствена установа.

VI. ВОЗАЧИ

1. Услови за управување со возила

Член 143

Возачот што управува со возило во сообраќајот на пат мора да биде телесно и душевно способен да управува со возилото и за тоа да има потребно знаење и вештина.

Член 144

Возач кој во толкава мера е уморен или болен, или е во таква психичка состојба што да е неспособен за сигурно управување со возилото, како и возач под дејство на дроги или на психоактивни лекови, не смее да управува со возило во сообраќајот на пат.

Член 145

Возачот не смее да управува со возило во сообраќајот на пат, ниту да започне да управува со возилото, ако е под дејство на алкохол.

Ке се смета дека е под дејство на алкохол лицето за кое со анализа на крвта или на крвта и на уринот, или со некој друг научен метод за мерење на количината на алкохол во организмот, ќе се утврди дека содржината на алкохол во крвта му изнесува повеќе од 0,5‰ или кај кого, без оглед на содржината на алкохол во крвта, со стручен преглед ќе се утврди дека покажува знаци на алкохолна растроеност.

Возачот на моторно возило од категорија С и D или на моторно возило со кое се врши јавен превоз, како и возачот на моторно возило на кого управувањето со моторно возило му е основно занимање, не смее да зема алкохолни пијачки за време додека управува со моторното возило, ниту да стапи на работа ако во организмот има алкохол или ако покажува знаци на алкохолна растроеност.

2. Оспособување на возачи на моторни возила

Член 146

Возачки испит за возач на моторно возило може да полага само кандидат кој претходно се подготвил за полагање на возачки испит.

Член 147

Кандидатот за возач, кој се подготвува за полагање на возачки испит, може заради оспособување и пред положениот возачки испит да управува на патот со моторно возило од онаа категорија за која подготвува испит, ако со возилото управува под надзор на инструктор.

За време на управувањето со моторно возило, кандидатот за возач мора кај себе да има уверение дека е телесно и душевно способен за управување со моторно возило и е должен да го покаже на барање на овластеното лице.

Член 148

Својството на инструктор се стекнува со положен испит за инструктор или со завршена соодветна школа.

Член 149

Моторното возило на кое на патот се врши оспособување на кандидат за возач во практично управување со возило мора да биде означено со посебни табели.

Таблиците од став 1 на овој член имаат форма на квадрат, по боја се сини и на нив со бела боја е испишана буквата „L“.

Член 150

На возачкиот испит се утврдува дали кандидатот за возач на моторно возило ја познава материјата предвидена со програмата за возачки испит и дали ја има потребната вештина за управување со моторно возило од одредена категорија.

Програмата за возачки испит ги опфаќа особено: прописите за безбедноста на сообраќајот на патиштата, изведувањето со моторно возило на работи од значење за успешното и безбедното управување со возилото во согласност со правилата на сообраќајот и со околностите на патот, основите на уредите на моторни возила за кочење, за управување, за давање светлосни сигнали и за осветлување на патот и на возилото и основите на укажувањето прва помош на лица повредени во сообраќајна незгода.

3. Возачки дозволи

Член 151

Со моторно возило во сообраќајот на пат може самостојно да управува само лице кое има важечка возачка дозвола, воена возачка дозвола, стриска возачка дозвола или меѓународна возачка дозвола.

Член 152

Возачка дозвола ќе му се издаде на лице кое ги исполнува овие услови:

1) да е душевно и телесно способно да управува со моторно возило;

2) да има наполнето 21 година возраст — за управување со автобуси и тролејбуси, односно да има наполнето 18 години возраст — за управување со другите моторни возила;

3) да има положено возачки испит;

4) со одлука на надлежниот орган да не му е забрането издавање на возачка дозвола.

Возачка дозвола за управување со моторни возила од D категорија може да се издаде на возач кој поминал на практично управување со моторни возила во сообраќајот на пат најмалку три години, од кои најмалку две години на управување со моторни возила од C категорија.

По исклучок од одредбата на точка 2 на став 1 од овој член, за управување со моторцикли со мотор чија зафатнина не преминува 125 cm³ возачка дозвола може да се издаде и на лице кое наполнило 16 години возраст.

Член 153

Возачка дозвола се издава за управување со моторни возила кои се распоредуваат во категориите: A, B, C, D и E.

Во категоријата A спаѓаат моторцикли.

Во категоријата B спаѓаат моторни возила, освен возилата од категоријата A, чија најголема дозволена тежина не преминува 3.500 kg и чиј број на седишта, изземајќи го седиштето за возачот, не преминува осум.

Во категоријата C спаѓаат моторни возила за превоз на товар чија најголема дозволена тежина преминува 3.500 килограми.

Во категоријата D спаѓаат моторни возила за превоз на лица кои, покрај седиштето за возачот, имаат повеќе од осум седишта.

Во категоријата E спаѓаат групи возила чии влечни возила спаѓаат во категориите B, C или D, а самите групи не спаѓаат во категоријата на нивните влечни возила.

Возачите на моторни возила од B, C или D категорија имаат право да управуваат со моторни возила од тие категории и кога им се додадени лесни приколки, а возачите на моторни возила од B категорија — и со возила од таа категорија кога им е додадено приклучно возило чија тежина не е поголема од тежината на влечното возило, ако најголемата дозволена тежина на овие возила не преминува 3.500 килограми.

Возачите на кои им е издадена возачка дозвола за управување со моторни возила од D категорија имаат право да управуваат и со моторни возила од категориите B и C, а возачите на кои им е издадена возачка дозвола за управување со моторни возила од C категорија можат да управуваат и со моторни возила од B категорија.

Член 154

Возачката дозвола се издава со ограничен рок на важење од 5 години.

Член 155

Во возачката дозвола се означува категоријата на моторно возило за која важи дозволата.

Возачот може да управува само со моторно возило од онаа или оние категории што се назначени во возачката дозвола.

Член 156

Возачката дозвола се издава на образец чија форма, боја, содржина, вид и квалитет на материјалот се еднообразни за целата територија на Југославија.

Ако податоците што се внесуваат во возачката дозвола се напишани со кирилица, тие за користење на возачката дозвола во странство мораат да се напишат и со латиница.

Член 157

Воена возачка дозвола може да му се издаде само на активно воено лице во Југословенската народна армија кое наполнило 18 години возраст, кое е телесно и душевно способно за управување со моторно возило и кое положило возачки испит во Југословенската народна армија.

Военото лице на кое му е издадена воена возачка дозвола може да управува во сообраќајот на пат врз основа на таа дозвола само со моторни возила што се регистрирани како возила на Југословенската народна армија.

Програмата на возачкиот испит во Југословенската народна армија мора најмалку да ја опфати материјалот од член 150 став 2 на овој закон.

Поблиската програма и начинот на полагање на возачкиот испит во Југословенската народна армија, образецот на воената возачка дозвола, рокот на нејзиното важење и постапката за продолжување на нејзиното важење ги пропишува сојузниот секретар за народна одбрана.

Член 158

Ако ги исполнува условите од член 152 став 1, точ. 1, 2 и 4 на овој закон, на лице на кое му е издадена воена возачка дозвола ќе му се издаде, на негово барање, возачка дозвола за управување со оние моторни и приклучни возила за чие управување е овластено со воената возачка дозвола и без полагање на возачки испит, и тоа:

- 1) на активно воено лице во Југословенската народна армија;
- 2) на лице на кое му престанала службата во Југословенската народна армија — ако барање за издавање возачка дозвола поднесе во рок од една година од денот на престанокот на службата;
- 3) на лице од резервниот состав на Југословенската народна армија — ако за последните 12 месеци, било на воена вежба и ја исполнило определената програма за обука во возење на моторни возила, што е докужува со потврда;
- 4) на лице што го отслужило воениот рок — ако барање за издавање возачка дозвола поднесе во рок од една година од денот на отпуштањето од Југословенската народна армија по отслужувањето на воениот рок.

Според одредбата од став 1 на овој член нема да се издава возачка дозвола за управување со моторни возила од D категорија.

Член 159

Странец што привремено престојува во Југославија и југословенски државјанин што престојува или живее во странство на привремено ќе дојде во Југославија, а врз основа на важечката странска возачка дозвола, издадена од надлежниот орган на странска држава и под услов на реципроцитет, може да управува со моторно возило на територијата на Југославија за време на својот привремен престој во Југославија.

Член 160

Странска возачка дозвола за управување со моторни возила од D категорија нема да им се признае на лица кои немаат 21 година возраст, а странска возачка дозвола за управување со моторни возила од категориите B и C — на лица кои немаат 18 години возраст.

Член 161

Странец на кој му е одобрено постојано да се настанува во Југославија и југословенски државјанин што ќе се врати од странство, односно што ќе дојде во Југославија да се настанува постојано во неа, како и персоналот на дипломатски и конзуларни претставништва и на мисии на странски држави и на претставништва на меѓународни организации во Југославија, на странски трговски, сообраќајни, културни и други претставништва и на странски дописништва, можат да управуваат со моторни возила врз основа на важечката странска возачка дозвола — за време од 6 месеци од денот на влегувањето во Југославија.

На лицата од став 1 на овој член важечката странска возачка дозвола ќе им се замени, под условите од член 152 став 1 точ. 1, 2 и 4 на овој закон, на нивно барање, без полагање возачки испит, со југословенска возачка дозвола за управување со онаа категорија моторни возила во која спаѓаат моторните возила за чие управување се овластени со странската возачка дозвола.

Странска возачка дозвола од чиј текст не може да се заклучи за која категорија, односно за кој вид моторни возила е издадена, или дали ѝ истекол рокот на важењето, може да се замени во смисла на став 2 од овој член само ако подносителот на барањето приложи исправа од која се гледа со кои моторни возила може да управува, односно дека не ѝ истекол рокот на важењето.

Член 162

Одредбите на чл. 159, 160 и член 161 став 1 на овој закон за управување со моторни возила врз основа на странска возачка дозвола, сообразно се применуваат и врз управувањето со моторни возила врз основа на важечка меѓународна дозвола.

Меѓународна возачка дозвола ќе се признае само ако е издадена од надлежниот орган или организација на странската држава. Оваа дозвола не може да се замени со југословенска возачка дозвола.

Член 163

На возач на кого му е издадена југословенската возачка дозвола за управување со моторно возило, на негово барање, може да му се издаде и меѓународна возачка дозвола.

Меѓународни возачки дозволи издаваат организациите на Авто-мото сојузот на Југославија. Овие организации се должни да водат регистар на издадените меѓународни возачки дозволи.

Меѓународна возачка дозвола издадена во Југославија не може да се користи за управување со моторни возила на територијата на Југославија.

Член 164

Кога управува со моторно возило, возачот мора кај себе да има соодветна важечка возачка дозвола и е должен да ја покаже на барање од овластеното лице.

4. Здравствени прегледи на возачите

Член 165

Кандидатите за возачи на моторни возила се должни пред полагањето на возачки испит да се подложат на здравствен преглед.

Возачите на моторни возила се должни да се подлагаат и на контролни здравствени прегледи.

Член 166

На здравствените прегледи се утврдува дали возачот ја има потребната телесна и душевна способност за управување со моторни возила.

Здравствените прегледи на возачите ги вршат здравствените установи што се оспособени и опремени/така што да можат успешно да ги извршат овие прегледи.

Член 167

На контролен здравствен преглед ќе се упати возач на моторно возило за кој основано ќе се посомнева дека од здравствени причини повеќе не е способен сигурно да управува со моторни возила од оние категории за кои му е издадена возачка дозвола.

Барање за упатување на контролен здравствен преглед може да поднесе секој орган надлежен за контрола на сообраќајот на пат, како и организација на здружениот труд и друга организација или орган во кој возачот е вработен во својство на возач. Упатувањето на контролен здравствен преглед го врши органот кај кого возачот се води во евиденција.

Член 168

Организациите на здружениот труд и други организации и органи што вработуваат возачи не смеат да дозволат со нивните моторни возила да управува возач кој не се подложил на контролен здравствен преглед на кој бил упатен.

5. Траење на управувањето со моторно возило

Член 169

Возачот кој управува со автобус или со товарно моторно возило чија најголема дозволена тежина преминува 3.500 kg не смее непрекинато да управува со возилото подолго од 5 часа.

Како непрекинато управување со возила од став 1 на овој член се смета времето за кое возачот немал прекин во возење од најмалку половина час.

Вкупното траење на управувањето со моторни возила од став 1 на овој член не смее да премине, за време од 24 часа, 8 часа управување.

Член 170

Возачот кој управува со возило од член 169 став 1 на овој закон пред почетокот на својот работен ден мора да има непрекинат одмор од најмалку 10 часа.

Ако во управувањето со такво возило се сменуваат двајца возачи и ако во возилото се наоѓа уредено легло кое на едниот од нив му овозможува да се одморува во лежечка положба, секој возач мора да има непрекинат одмор од најмалку 8 часа во текот на секои 30 часа патување.

Непрекинатиот одмор возачот мора да го користи надвор од возилото.

По исклучок, ако во возилото се наоѓа уредено легло кое на возачот му овозможува да се одморува во лежечка положба, возачот може да го користи одморот на таквото легло, под услов за тоа време возилото да не се движи.

Член 171

Автобуси, како и товарни моторни возила и групи возила чија најголема дозволена тежина преминува 20 тони, за релации над 500 km мораат да имаат двајца возачи, односно на таквите релации возачот мора да биде заменет по поминатите 500 километри.

Член 172

Одредбите на овој закон за траењето на работата и за одморите на возачите се применуваат и врз возачите на моторни возила регистрирани во странство кога со тие возила управуваат на територијата на Југославија, ако со меѓународен договор не е одредено поинаку.

Член 173

Одредбите на чл. 169 до 171 на овој закон не се применуваат врз возачите на моторни возила во лискиот јавен градски сообраќај.

VII. ВОЗИЛА

1. Општи одредби

Член 174

Возилата во сообраќајот на пат мораат да ги исполнуваат пропишаните услови во поглед на димензиите, на вкупните тежини и на осниот притисок, како и да имаат исправни пропишани уреди и опрема.

Возила што не ги исполнуваат пропишаните услови во поглед на димензиите, на вкупните тежини и на осниот притисок можат да учествуваат во сообраќајот на јавен пат ако ги исполнуваат посебните услови кои овозможуваат безбеден и непречен сообраќај, утврдени во одобрението издадено од надлежниот орган на републиката односно на автономната покраина на чија територија учествуваат во сообраќајот.

Член 175

Моторни и приклучни возила регистрирани во странство можат да учествуваат во сообраќајот на територијата на Југославија ако имаат исправни уреди и опрема пропишани со важечката меѓународна Конвенција за сообраќајот на патиштата, а во поглед на димензиите, на најголемите дозволени тежини и на осниот притисок — ако одговараат на условите пропишани за моторни и приклучни возила регистрирани во Југославија.

Член 176

Моторните и приклучните возила што сервиски или поединечно се произведуваат, се преправаат или се увезуваат во поглед на конструкциите особини и уредите мораат да бидат подложени на испитување пред пуштањето во промет. На ова испитување подлежат и резервни делови што се битни од гледиштето на безбедноста на сообраќајот (делови на уреди за кочење, за управување, за давање светлосни сигнали и за осветлување на патот и на возилото).

За пуштање во промет на моторни и приклучни возила и на нивните резервни делови од став 1 на овој член потребно е одобрение.

На испитувањето од став 1 на овој член не подлежат новоувезените возила ако е за нив издаден атест во земјата на производителот и ако ги исполнуваат условите за нивно пуштање во сообраќај во Југославија.

Член 177

За хомологацијата на уредите, деловите и опремата за моторни и приклучни возила што подлежат на хомологација според Спогодбата за прифаќање еднообразни услови за хомологација и заемно признавање на хомологацијата за опрема и делови од моторни и приклучни возила („Службен лист на СФРЈ“ — Меѓународни договори и други спогодби, бр. 5/62) се грижи Сојузниот секретаријат за стопанство во соработка со Сојузниот секретаријат за сообраќај и врски.

2. Регистрација на моторни и приклучни возила**Член 178**

Моторните и приклучните возила што учествуваат во сообраќајот на пат мораат да бидат регистрирани.

По исклучок, не мораат да бидат регистрирани:

- 1) лесни приколки;
- 2) моторни и приклучни возила што се преправени или поправени и со кои се врши пробно возење заради испитување и прикажување на нивните својства, или што се движат од седиштето на организацијата на здружениот труд во која се произведени до складот, како и моторни и приклучни возила што се движат од местото во кое се преземени нерегистрирани до местото во кое ќе бидат регистрирани — под услов да се означени со посебни табlici за привремено означување на такви возила во сообраќајот на пат (пробни табlici).

За регистрираните возила се води евиденција.

Член 179

Можат да се регистрираат само сние моторни и приклучни возила кои на задолжителниот технички преглед се најдени како исправни.

За регистрирано возило се издаваат сообраќајна дозвола и регистарски табlici.

Сообраќајната дозвола се издава со рок на важење од една година.

Член 180

Сообраќајна дозвола за возило се издава на образец кој е еднообразен за целата територија на Југославија.

Ако податоците што се внесуваат во сообраќајната дозвола се напишани со кирилица, тие за користење на сообраќајната дозвола во странство мораат да се напишат и со латиница.

Член 181

За возилата што се регистрираат во Југославија се издава една од следните видови регистарски табlici:

- 1) регистарски табlici за моторни возила, освен за моторцикли;
- 2) регистарски табlici за моторцикли;
- 3) регистарски табlici за приклучни возила;
- 4) регистарски табlici за моторни и приклучни возила на дипломатски и конзуларни претставништва и на мисии на странски држави и на претставништва на меѓународни организации во Југославија и на нивниот персонал, на странски трговски, сообраќајни, културни и други претставништва, на странски дописништва и на странци — странски дописници односно постојани службеници на странски дописништва;

5) регистарски табlici за привремено регистрирани моторни и приклучни возила;

6) регистарски табlici за моторни и приклучни возила на Југословенската народна армија;

7) регистарски табlici за одредени моторни и приклучни возила на органите на внатрешните работи;

8) регистарски табlici за моторни и приклучни возила кои во поглед на димензиите, на најголемата дозволена тежина и на осниот притисок ги надминуваат пропишаните нормативи.

Регистарските табlici од став 1 на овој член се еднообразни за секој вид табlici на целата територија на Југославија.

Возило регистрирано во Југославија не може да ја напушти територијата на Југославија ако не носи истакнатата меѓународна ознака на Југославија.

Член 182

Ознаките на регистарските табlici се состојат од одредени букви и броеви.

Член 183

Моторните возила во сообраќајот, освен моторциклите, мораат да имаат по две регистарски табlici, а моторциклите и приклучните возила — по една регистарска таблица.

Регистарските табlici на возилото мораат да бидат поставени така што да можат добро да се гледаат и да бидат читливи.

Лесните приколки што не се регистрираат на својата задна страна во сообраќајот на пат мораат да имаат регистарска таблица со повторен регистарски број на влечното возило.

Член 184

Кога управува со моторно или со моторно и приклучно возило возачот мора да има со себе важечки сообраќајни дозволи издадени за тие возила и е должен да ги покаже на барање на овластено лице.

Член 185

Возилата на Југословенската народна армија се регистрираат според прописот што го донесува сојузниот секретар за народна одбрана.

Член 186

Моторни и приклучни возила на дипломатски и конзуларни претставништва и на мисии на странски држави и на претставништва на меѓународни организации во Југославија и на нивниот персонал, на странски трговски, сообраќајни, културни и други претставништва, на странски дописништва и на странци-странски постојани дописници односно постојани службеници на странски дописништва и моторни и приклучни возила на странци на кои заради школување, специјализација, научни истражувања, вработување или вршење на професионални дејности, давање азил или признавање на статусот на бегалец им е издадено одобрение за привремен престој подолг од шест месеци или за постојано настанување во Југославија, како и моторни и приклучни возила на југословенски државјани кои се враќаат од странство односно доаѓаат во Југославија да се настанат постојано во неа, можат да се употребуваат во сообраќајот на територијата на Југославија само ако се регистрирани во Југославија.

Член 187

Моторни и приклучни возила регистрирани во странска земја можат да учествуваат во сообраќајот на територијата на Југославија само ако имаат важечка сообраќајна дозвола и регистарски табlici издадени од надлежниот орган на земјата во која е регистрирано возилото, како и меѓународна ознака на земјата на регистрацијата.

Странско приклучно возило што не е регистрирано на својата задна страна мора да има регистарска таблица со повторен регистарски број на влечното возило.

Член 188

Привремено може да се регистрираат моторни и приклучни возила увезени од странство или набавени во Југославија чии сопственици се странци што во Југославија привремено престојуваат до шест месеци врз основа на важечка патна исправа или југословенски државјани кои, заради школување, специјализација, научно истражување, вработување или

вршење на професионална дејност, привремено престојуваат во странство, како и моторни и приклучни возила што се користат врз основа на договор за деловна соработка или на договор за закуп склучен помеѓу домашен и странски превозник.

Возилото што ќе влезе во Југославија со странски регистарски таблички на кои ознаките и бројот не се во согласност со одредбите на меѓународните договори што ги ратификувала Југославија мора привремено да се регистрира.

Привремената регистрација на возилото важи најдолго една година и, од оправдани причини, може да се продолжува вкупно најмногу уште за една година.

Член 189

За привремено регистрирано возило се издава потврда за привремена регистрација.

Кога управува со привремено регистрирано возило, возачот при себе мора да има важечка потврда за привремената регистрација на возилото и е должен да ја покаже на барање на овластено лице.

3. Технички преглед на моторни и приклучни возила

Член 190

Заради проверување на техничката исправност на моторни и приклучни возила се вршат технички прегледи на тие возила.

Технички преглед на моторни и приклучни возила се врши најмалку еднаш годишно.

На техничкиот преглед се утврдува дали моторното или приклучното возило има пропишани уреди, а особено уреди за управување, за кочење, за давање светлосни сигнали, за осветлување на патот и на возилото за испуштање на согорени гасови и дали тие уреди се во исправна состојба, како и дали ги исполнува и другите пропишани услови за учествување во сообраќајот.

Член 191

Организацијата на здружениот труд и друга организација или орган што врши технички преглед на моторни и приклучни возила мораат да бидат посебни и опремени така што да можат успешно да го извршат тој преглед.

VIII. ПОСЕБНИ МЕРКИ ЗА БЕЗБЕДНОСТ

Член 192

Овластеното лице може да го подложи возачот на испитување со помош на соодветни средства и апарати или да го упати на стручен преглед заради проверување дали има алкохол во организмот, или дали покажува знаци на алкохолна растроеност, односно дали се наоѓа под дејство на дроги или на психоактивни лекови.

Член 193

Возачката дозвола ќе му се одземе на возач против кого со одлука на надлежен орган е изречена мерка забрана на занимавање со професијата возач или мерка одземање на возачката дозвола, како и на возач што ќе стане телесно или душевно неспособен за управување со моторни возила — за време додека овие мерки односно телесната или душевната неспособност траат.

Возачката дозвола ќе му се одземе привремено и на возач кој не ќе се подложи на контролен здравствен преглед на кој го упатил надлежен орган — за време додека не се подложи на тој преглед.

Во случаите од ст. 1 и 2 на овој член на возачот ќе му се одземе и меѓународната возачка дозвола ако ја има.

Член 194

Овластеното лице е должно на самото место привремено да му ја одземе возачката дозвола и да го исклучи од сообраќај возачот што ќе го затече да управува со возило или да се обидува да управува со возило, ако е очигледно дека возачот е во толкава мера уморен или болесен или е во таква психичка состојба што да не е способен сигурно да управува со возилото, и ако е очигледно дека возачот е под дејство на алкохол или на други опојни средства.

Анализа на крвта и на уринот ќе се изврши кај возач кој одрекува дека е под дејство на алкохол, како и кај возач кој сам бара да му се изврши анализа на крвта или на уринот.

Ако е со испитување спроведено според одредбите на став 2 од овој член утврдено дека возачот е под дејство на алкохол, трошоците за утврдување на алкохолизираноста паѓаат врз товар на возачот.

Органот чиј работник одзел возачка дозвола според одредбата од став 1 на овој член е должен во рок од 24 часа од одземањето на возачката дозвола да му ја врати на возачот одземената возачка дозвола, или заедно со барање за поведување постапка да ја достави до судијата за прекршоци.

Член 195

Возач на моторно возило кој во краток временски период ќе направи поголем број потешки сообраќајни прекршоци може да биде упатен на проверување на познавањето на прописите за безбедноста на сообраќајот, односно на проверување дали има потребна вештина за управување со моторно возило во сообраќај на пат. Ова упатување го врши органот при кој возачот се води во евиденцијата.

Ако при проверувањето од став 1 на овој член се утврди дека возачот не ги познава правилата на сообраќајот и сообраќајните знаци, или дека нема потребна вештина за управување со моторно возило во сообраќај на пат, привремено ќе му се одземе возачката дозвола и возачот во одреден рок ќе се упати на повторно проверување, под услови и на начин утврдени со републички пропис.

Член 196

Ако овластеното лице затече возило кое поради техничка неисправност ги загрозува или ги попречува другите учесници во сообраќајот, или товарот на него е неправилно сместен односно недоволно обезбеден, или со возилото без дозвола се превезува товар чии димензии односно тежина ги пречекоруваат најголемите дозволени димензии односно тежина или осен притисок, ќе му нареди на возачот да го прекине веднаш натамошниот сообраќај со возилото и да ја отстрани неисправноста или да го одвезе возилото до одредено место каде што може да ја отстрани неисправноста.

Ако возачот не постапи по наредбата од став 1 на овој член, овластеното лице ќе го исклучи возилото од сообраќај.

Член 197

На технички преглед ќе се упати моторно или приклучно возило што е исклучено од сообраќај поради техничка неисправност на уредот за управување или на уредот за кочење на возилото, како и возило кое во сообраќајна незгода е толку оштетено што оправдамо може да се заклучи дека на него се оштетени склопови и уреди кои се битни од гледиште на безбедноста на сообраќајот.

Возилото од став 1 на овој член го упатува на технички преглед органот надлежен за работите на контролата на возилата во сообраќајот на пат.

Член 198

Возниот ред во линискиот сообраќај на пат мора да му одговара на минималното време на возење што е на таа линија потребно за безбеден сообраќај, со оглед на дозволените брзини, на густината на сообраќајот на патот и на состојбата и техничко-сообраќајните карактеристики на патот, како и да го содржи времето на доаѓањето и поаѓањето од автобуските станици и стојалишта и на нивното растојание од почетната станица.

Органот надлежен за работите на контролата на линискиот сообраќај на пат може да го запре вршењето на сообраќајот на одредена линија, ако установи дека со утврдениот возен ред не се исполнети условите од став 1 на овој член.

Возните редови за превоз на лица во меѓуре-публичкиот сообраќај на патиштата се усогласуваат и се регистрираат во Стопанската комора на Југославија, по постапка и на начин што таа ќе ги пропише.

IX. КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

Член 199

Со парична казна од 3.000 до 30.000 динари ќе се казни за прекршок организација на здружениот труд или друго правно лице:

1) ако не организира или не врши контрола над состојбата и одржувањето на јавните патишта и на објектите на нив, над поставувањето на сообраќајни знаци, како и над обезбедувањето на услови за безбеден и непречен сообраќај на јавните патишта (член 5 став 1);

2) ако не организира или не врши контрола над исполнувањето на пропишаните услови за работа на возачите, над техничката исправност на возилата и над исполнувањето на другите пропишани мерки од кои зависи безбедноста на сообраќајот на патиштата (член 5 став 2);

3) ако подига објекти, уреди или постројки, сади садници или поставува предмети со кои се намалува прегледноста на патот, на железничка пруга или на раскрсница, или врши какви и да било работи што би можеле да го загрозуваат или попречуваат сообраќајот на јавен пат или да го оштетуваат јавниот пат и објектите на него (член 18);

4) ако во поглед на обележувањето на јавните патишта со сообраќајни знаци не постапи според одредбите на член 117 ст. 1 и 2 од овој закон;

5) ако не постави соодветни сообраќајни знаци за опасност пред патен премин преку железничка пруга во ниво (член 132 став 1);

6) ако не обележи дел од пат на кој се изведуваат работи или ако на тој дел од патот не ги обезбеди учесниците во сообраќајот на начин пропишан во член 138 ст. 1 и 2 од овој закон;

7) ако нареди со негово возило да управува возач за кој може да се заклучи дека поради умор, болест, тешка психичка состојба или употреба на опојни средства не ќе биде во состојба сигурно да управува со возилото (член 144);

8) ако нареди или дозволи со негово возило да управува возач што во организмот има алкохол или покажува знаци на алкохолна растроеност (член 145);

9) ако нареди или дозволи во сообраќајот на патот да се употребува возило кое не ги исполнува пропишаните услови во поглед на димензиите, на најголемата дозволена тежина и на осниот притисок или кое нема нема исправни уреди за кочење и управување (член 174 став 1);

10) ако пушти во промет моторно или приклучно возило или нивни резервни делови што се битни од гледиште на безбедноста на сообраќајот противно на одредбите на член 176 ст. 1 и 2 од овој закон;

11) ако нареди или дозволи во сообраќајот да учествува негово моторно или приклучно возило што е упатено на технички преглед, а не е подложено на тој преглед (член 197);

12) ако продолжи да врши сообраќај на линија на која сообраќајот е запрен според одредбата на член 198 став 2 од овој закон.

За прекршокот од став 1 на овој член ќе се казни со парична казна од 200 до 1.000 динари и одговорното лице во организацијата на здружениот труд или во друго правно лице.

Со парична казна од 200 до 1.000 динари ќе се казни за прекршок од став 1 на овој член одговорното лице во органот на општествено-политичката заедница или во друг државен орган.

Член 200

Со парична казна од 2.000 до 20.000 динари ќе се казни за прекршок организација на здружениот труд или друго правно лице:

1) ако пред почетокот на работите на јавен пат не го обезбеди местото на кое се изведуваат работите, или ако за време на траењето на работите не организира безбеден сообраќај на местото на изведувањето на работите (член 19);

2) ако нареди со негово возило на моторен погон да се влече приклучно возило противно на одредбите на член 72 од овој закон;

3) ако на јавен пат надвор од населба со современ коловоз за сообраќај во обете насоки, на кој постојат само две сообраќајни ленти, не ги одвои овие ленти со соодветна линија на коловозот (член 131 став 2);

4) ако не постави уред за давање светлосни знаци или уред за давање звучни знаци на патен премин преку железничка пруга во ниво во случаите од член 137 на овој закон;

5) ако му нареди или му дозволи на возач да управува со моторно возило од категорија што не е назначена во неговата возачка дозвола (член 155 став 2);

6) ако нареди работа на возачите противно на одредбите на чл. 169 до 172 од овој закон за траењето на управувањето со моторно возило и за другите услови за работа на возачите, или ако работата на возачите на своите возила не ја усогласи со тие одредби.

За прекршокот од став 1 на овој член ќе се казни со парична казна од 100 до 600 динари и одговорното лице во организацијата на здружениот труд или во друго правно лице.

Со парична казна од 100 до 600 динари ќе се казни за прекршокот од став 1 на овој член одговорното лице во органот на општествено-политичката заедница или во друг државен орган.

Член 201

Со парична казна од 1.000 до 10.000 динари ќе се казни за прекршок организација на здружениот труд или друго правно лице:

1) ако веднаш не преземе мерки за отстранување на пречките и за воспоставување на безбеден сообраќај во случаите од член 20 на овој закон;

2) ако остави на пат оштетени возила, предмети или материји што можат да ја попречуваат или да ја загорзат безбедноста на сообраќајот (член 25 став 1);

3) ако на своите моторни и приклучни возила не стави ознака за најголемата дозволена брзина за тие возила (член 41 став 3);

4) ако нареди со негово возило да се превезува товар што е распореден и прицврстен противно на одредбите на член 114 од овој закон;

5) ако нареди со негово возило да се превезува товар противно на одредбите на член 115 од овој закон;

6) ако не постави сообраќајни знаци така што да бидат лесно уочливи дење и ноќе, или ако не ги истава, не ги дополни или не ги замени сообраќајните знаци што не одговараат на изменетите услови на сообраќајот на патот или на барањата на безбедноста (член 118);

7) ако на јавен пат постави табли, знаци, светла, столбови или други слични предмети со кои се засолнува или се намалува видливоста на поставените сообраќајни знаци, или кои со својата форма, боја, изглед или место на поставување подражаваат или прилегаат на некој сообраќаен знак, или ги заслепуваат учесниците во сообраќајот, или го одвраќаат нивното внимание во мера која може да биде опасна за безбедноста на сообраќајот (член 120);

8) ако на автопат, на пат резервиран за сообраќај на моторни возила или на магистрален пат знаците за опасност и знаците на изречни наредби не ги превлече со рефлектирачки материји или не ги осветли со сопствен извор на светлост (член 122);

9) ако рабовите на коловозот на дел од патот низ тунел, како и врвовите на пешачките острови, на островите за насочување на сообраќајот и другите објекти на коловозот, што ноќе не се доволно осветлени, не ги обележи на начинот пропишан во член 129 ст. 2 и 3 на овој закон;

10) ако постапи противно на одредбите на член 136 од овој закон;

11) ако при изведувањето работи на пат постави браници што не се обоени односно осветлени на начинот пропишан во член 138 ст. 3 и 4 на овој закон;

12) ако моторното возило на кое се врши опсобување на кандидат за возач не го означи со посебни таблици (член 149);

13) ако не води или неуредно го води регистарот на издадените меѓународни возачки дозволи (член 163 став 2);

14) ако дозволи со негово возило да управува возач што не се подложил на контролен здравствен преглед на кој бил упатен (член 168);

15) ако нареди или дозволи во сообраќајот на пат да се употребува негово возило што ја нема пропишаната опрема (член 174 став 1);

16) ако нареди или дозволи негови нерегистрирани моторни и приклучни возила да учествуваат во сообраќајот на пат (член 178 став 1);

17) ако нареди или дозволи неговите возила во случаите од член 178 став 2 точка 2 на овој закон да учествуваат во сообраќајот на пат без пробни таблици.

За прекршокот од став 1 на овој член ќе се казни со парична казна од 50 до 300 динари и одговорното лице во организацијата на здружениот труд или во друго правно лице.

Со парична казна од 50 до 300 динари ќе се казни за прекршокот од став 1 на овој член одговорното лице во органот на општествено-политичката заедница или во друг државен орган.

Член 202

За прекршокот од чл. 199, 200 и 201 на овој закон ќе се казни поединец како превозник со парична казна од 1.000 до 10.000 динари.

Член 203

Со парична казна од 200 до 1.000 динари или со казна затвор до два месеца ќе се казни за прекршок:

1) лице што на јавен пат подига објекти, уреди или постројки, сади садници или поставува предмети со кои се намалува прегледноста на патот, на железничката пруга или на раскрсницата, или врши какви и да било дејствија што би можеле да го загрозуваат или попречуваат сообраќајот на јавен пат или да го оштетуваат јавниот пат и објектите на него (член 18);

2) возач што на патот на кој коловозните ленти се одвоени една од друга се движи по коловозната лента наменета за сообраќај на возилата од спротивната насока (член 35 став 3);

3) возач што врши престигнување или заобиколување противно на одредбите од член 52 на овој закон;

4) возач на возило што се престигнува ако за времето додека другото возило го престигнува ја зголемува брзината на движењето на своето возило (член 54 став 2);

5) возач што ќе започне престигнување или заобиколување противно на одредбите од член 55 став 1 на овој закон;

6) возач што на коловозот на кој сообраќајот се врши во две насоки престигнува друго возило пред врвот на преслопот на патот или во кривина кога е недоволна прегледноста на патот (член 57);

7) возач што престигнува друго возило противно на одредбите од член 58 на овој закон;

8) возач што престигнува возило кое стои пред обележениот пешачки премин заради пропуштање на пешаци (член 59);

9) возач што не ќе употреби соборени светла наместо големи светла за осветлување на патот во случаите од член 79 став 2 точка 1 на овој закон;

10) возач што не ќе го запре возилото пред обележениот пешачки премин кога со дадениот знак му е забрането минување (член 98 став 1);

11) возач или терач на добиток кој не ќе се запре пред патен премин преку железничка пруга во ниво, ако уредот за затворање е спуштен или ако тој уред веќе започнал да се спушта, или ако се даваат светлосни или звучни знаци за предупредување дека тој уред ќе започне да се спушта односно дека по пругата наидува воз (член 101);

12) возач или терач на добиток кој не ќе се запре пред патен премин преку железничка пруга во ниво кога ќе се појави црвено трепкаво светло или црвено непрекинато светло (член 102 став 1);

13) возач кој управува со возило под дејство на дроги (член 144);

14) возач кој управува со возило во сообраќајот на пат противно на одредбите од член 145 на овој закон;

15) возач што во сообраќајот на пат управува со моторно возило а не му е издадена возачка дозвола, воена возачка дозвола, странска возачка дозвола или меѓународна возачка дозвола (член 151);

16) возач што во сообраќајот на пат управува со возило кое нема исправни уреди за управување или за кочење (член 174 став 1);

17) возач што ќе одбие да се подложи на испитување со помош на соодветни средства и апарати или на стручен преглед заради проверување дали има алкохол во организмот или дали покажува знаци на алкохолна растроеност, односно дали е под дејство на дроги или на психоактивни лекови (член 192);

18) возач што во сообраќајот на пат управува со моторно возило во времето за кое возачката дозвола му е одземена (член 193 ст. 1 и 2 и член 194 став 1).

За прекршокот од став 1 точ. 3, 5, 6, 8, 11, 12, 13, 14 и 17 и 18 на овој член ќе се изрече против возачот заштитната мерка одземање на возачката дозвола во траење од три месеци до една година.

За прекршокот од став 1 точ. 2, 4, 7 и 10 на овој член ќе се изрече против возачот заштитната мерка одземање на возачката дозвола во траење од 30 дена до 6 месеци.

За прекршокот од став 1 точ. 9 и 16 на овој член може да се изрече заштитната мерка одземање на возачката дозвола во траење од 30 дена до 6 месеци.

За прекршокот од став 1 точка 15 на овој член ќе се изрече против возачот заштитната мерка забрана на издавање на возачка дозвола во траење од една до три години.

Член 204

Овластеното лице што ќе затече возач во вршење на прекршокот од член 203 став 1 точ. 2 до 8, 10 до 14 и 17 на овој закон е должно на самото место привремено да му ја одземе возачката дозвола и за тоа да му издаде потврда.

Потврдата за одземањето на возачката дозвола содржи име и презиме на возачот, број на возачката дозвола, категорија односно категории на моторните возила од возачката дозвола и ден и час на нејзиното одземање.

Возачот на кој му е одземена возачката дозвола може да управува со возилото врз основа на издадената потврда до местото каде што може да го остави возилото односно да му го довери на друго лице, а најмногу за време од 24 часа, освен во случајот ако возачката дозвола е одземена поради прекршокот од член 203 став 1 точ. 13, 14 и 17 на овој закон.

Член 205

Органот чиј работник одзел возачка дозвола според одредбата на член 204 од овој закон е должен заедно со барање за поведување постапка да му ја достави на судијата за прекршоци во рок од три дена од денот кога ја одзел возачката дозвола.

Член 206

Со парична казна од 100 до 500 динари или со казна затвор до 30 дена ќе се казни за прекршок:

1) лице што ќе остави на пат општетено возило, предмети или материи што можат да ја попречуваат или загрозат безбедноста на сообраќајот (член 25 став 1);

2) возач што од коловозот не ќе ги истапи предметите што од возилото ќе паднат на патот и предметите што при запирањето на возилото ги ставил на патот (член 25 став 2);

3) возач што со менамалена брзина се движи со возило покрај трамвај или друго возило на јавниот сообраќај запрено на стојалиште (член 28 став 1);

4) возач што не ќе го запре своето возило зад возилото на јавниот сообраќај кога патниците мораат да минат преку сообраќајната лента по која неговото возило се движи (член 28 став 2);

5) лице што се презоци со возило, ако на кој и да било начин го попречува возачот во управувањето со возилото или ако врз него влијае да постапува на начин со кој се намалува безбедноста на сообраќајот (член 29);

6) возач што има намера на патот да изврши некое дејствие со возилото, ако претходно не се уверил дека тоа може да го стори без опасност за другите учесници во сообраќајот (член 31);

7) возач што не се движи по десната страна на коловозот во правец на движењето (член 34 став 1), или што возилото во движење го држи противно на одредбата од член 34 став 2 на овој закон;

8) возач што на пат со коловоз за сообраќај на возила во обете насоки на кој постојат најмалку,

четири сообраќајни ленти преминува со возилото на коловозната лента наменета за сообраќај на возилата од спротивната насока (член 35 став 1);

9) возач што на пат со коловоз на кој постојат три сообраќајни ленти се движи по сообраќајната лента што се наоѓа покрај левиот раб на патот во правецот на движењето на возилото (член 35 став 2);

10) возач што брзината на движењето на своето возило не ќе ја пригоди спрема особините и состојбата на патот и спрема другите сообраќајни услови така што возилото да не може навремено да го запре пред пречка што под дадени услови може да ја предвиди (член 38 став 1);

11) возач на моторно возило што на пат во населба се движи со брзина која за повеќе од 30 km на час ја надминува најголемата дозволена брзина одредена за таа населба (член 39 став 1);

12) возач што ќе постапи противно на одредбите за обврската за пропуштање на возилата од член 43 на овој закон;

13) возач што на раскрсница или на друго место на кое сообраќајот е регулиран со светлосни сообраќајни знаци не ќе се запре на знакот на црвено светло (член 45 став 1);

14) возач што ќе го запре или ќе го паркира возилото противно на одредбите од член 67 на овој закон;

15) возач што пред да го напушти возилото не ќе ги преземе сите мерки со кои се спречува возилото само да тргне од местото на кое е оставено (член 70);

16) возач што со возилото ќе пресече колона на деца, војници, погребна поворка или друга организирана поворка на граѓани што се движи по коловозот (член 71);

17) возач на возило на моторен погон што при влечење на приклучно возило ќе постапи противно на одредбите од член 72 на овој закон;

18) возач што со своето возило ноќе влече возило на моторен погон противно на одредбата од член 74 на овој закон;

19) возач што ќе постапи противно на одредбата од член 76 на овој закон;

20) пешак односно водач или терач на добиток што ќе постапи противно на одредбата од член 78 став 1 на овој закон;

21) возач на возило на моторен погон што во поглед на употребата на соборени светла ќе постапи противно на одредбите од член 79 став 2 точ. 2 до 4 на овој закон;

22) терач на добиток кој не го надзира добитокот што се движи по патот (член 90 став 1);

23) возач што со возило се доближува кон патен премин преку железничка пруга во живо на начин противен на одредбата од член 100 на овој закон;

24) учесник во сообраќајот што при преминувањето преку железничка пруга во живо ќе постапи противно на одредбата од член 102 став 3 на овој закон;

25) пешак, терач на добиток и возач на возило кое не се смета за моторно возило, или возач на моторно возило кое не може да развие брзина од најмалку 40 km на час, ако се движи по автопат (член 103 ст. 1 и 2);

26) возач на моторно возило кое влече друго моторно возило, ако постапи противно на одредбата од член 105 став 1 на овој закон;

27) возач што при среќавање на пат со возило или со колона на возила под придружба не ќе постапи според одредбата на член 112 став 2 од овој закон;

28) возач кој престигнува возило под придружба или не ќе му даде првенство на минување на ова возило (член 112 став 3);

29) возач што при среќавање на пат со возило кое има право на првенство на минување не ќе го пропушти ова возило (член 113 став 1);

30) возач што со возило превезува товар со кој се загрозува безбедноста на учесниците во сообраќајот или им се нанесува штета на патот или на објектите на патот (член 114 точка 1);

31) лице што ќе постапи противно на одредбата од член 120 на овој закон;

32) возач што со возило се движи по сообраќајна лента на која со светлосен сообраќаен знак е забранет сообраќај во правецот во кој се движи тој (член 127 став 1);

33) инструктор што на патот врши оспособување на кандидат за возач на моторно возило кое не е означено со посебни табели (член 149 став 1);

34) возач што управува со моторно возило од онаа категорија која не му е назначена во возачката дозвола (член 155 став 2);

35) возач на кого му е издадена воена возачка дозвола, ако на патот управува со моторно возило што не е регистрирано како возило на Југословенската народна армија (член 157 став 2);

36) возач што ќе постапи противно на одредбата од член 161 став 1 на овој закон;

37) возач што при управување со моторно возило кај себе нема важечка возачка дозвола (член 164);

38) возач што ќе се затече во сообраќајот на пат да управува со моторно возило а не се подложил на контролен здравствен преглед на кој бил упатен или бил должен да му се подложи (член 167);

39) возач што со товарно моторно возило чија најголема дозволена тежина преминува 3.500 kg или со автобус управува непрекинато подолго од 5 часови (член 169 став 1);

40) возач што ќе постапи противно на одредбата од член 169 став 3 на овој закон;

41) возач што во сообраќајот на пат управува со моторно или приклучно возило што не е регистрирано (член 178 став 1);

42) возач што во случаите од член 178 став 2 точка 2 на овој закон управува со моторно или приклучно возило без пробни табели;

43) возач што управува со моторно возило или со моторно и приклучно возило а кај себе нема важечка сообраќајна дозвола за тие возила (член 184);

44) возач на моторно возило кое привремено е регистрирано, ако со ова возило управува по истекот на рокот на важењето на привремената регистрација (член 188 став 3);

45) возач што управува со привремено регистрирано возило а кај себе нема потврда за привремената регистрација (член 189 став 2).

За прекршокот од став 1 на овој член, во случај кога сторителот на прекршокот е возач на моторно возило, а со прекршокот е предизвикана непосредна опасност за друг учесник во сообраќајот или е предизвикана сообраќајна незгода, може да се изрече заштитната мерка одземање на возачката дозвола во траење од 30 дена до шест месеци.

Член 207

Со парична казна од 100 динари ќе се казни на самото место за прекршок:

1) возач чие возило, противно на одредбите од член 30 став 1 на овој закон, има на предната страна светлосни, светлосно-сигнални и рефлектирачки

ки уреди што даваат светла во црвена боја, а на задната страна — уреди што даваат светла во бела и бледожолта боја;

2) возач што начинот на управување со возилото го менува со нагло намалување на брзината на движењето на возилото (член 37 став 1);

3) возач што при позначително намалување на брзината на движењето на своето возило ќе постапи противно на одредбата од член 37 став 2 на овој закон;

4) возач на моторно возило што низ населба вози со брзина поголема од 60 km на час (член 39 став 1);

5) возач на моторно возило што управувајќи со соодветното возило од член 41 став 1 на овој закон ќе ја пречекори максималната брзина пропишана за тоа возило;

6) возач што при свртување ќе постапи противно на одредбата од член 42 став 3 на овој закон;

7) возач што се доближува кон раскрсница со таква брзина што да не може да се запре и да ги пропушти возилата што на раскрсницата имаат првенство на минување (член 44 став 2);

8) возач што на раскрсница со возилото ќе изврши свртување во правец означен со зелена стрелка и при тоа го попречува сообраќајот на возилата кои се движат по патот на кој влегува, или не ќе ги пропушти пешаците што преминуваат преку коловозот (член 46 став 1);

9) возач што со возилото не се движи во задолжителната насока означена со зелено светло во форма на зелена светилна стрелка (член 46 став 2);

10) возач на кого со светлосен сообраќаен знак му е дозволено влегување во раскрсница, ако влезе во раскрсницата иако густината на сообраќајот е таква што во раскрсницата да мора да се запре, и на тој начин го попречува или го оневозможува сообраќајот на другите возила (член 48);

11) возач што врши разминување противно на одредбите од член 50 на овој закон;

12) возач што во случаите од член 54 ст. 1 и 3 на овој закон не ќе го помести своето возило кон десниот раб на коловозот односно не ќе го запре возилото на pogodно место;

13) возач што при престигнувањето не го држи своето возило на потребното растојание од возилото што го престигнува (член 55 став 2);

14) возач што престигнува друго возило кое се доближува кон обележен пешачки премин или кое преминува пешачки премин (член 59);

15) возач што ќе постапи противно на одредбите од член 69 на овој закон;

16) возач што во случаите од член 79 став 3 на овој закон не ќе ги исклучи големите светла за осветлување на патот;

17) возач на возило на моторен погон кој ги употребува светлата за означување на возилото противно на одредбите од член 80 на овој закон;

18) возач на возилото на моторен погон кој по магла не ги употребува пропишаните светла или светлата за магла ги употребува на непрописан начин (член 81);

19) возач што не го држи потребното растојание кога се движи зад друго возило (член 82);

20) возач на запрежно возило што не управува со запрежното возило кое се движи по патот или што запрежното возило ќе го остави на пат без надзор (член 89);

21) возач на моторно возило што ќе го запре возилото на автопат или што на автопатот врши полукружно завртување со возилото и движење со возилото наназад (член 104 ст. 1 и 3);

22) возач на моторно возило што при влечење на друго моторно возило по автопат ќе постапи противно на одредбата од член 105 став 2 на овој закон;

23) возач на моторно возило што на автопат не се движи по крајната десна сообраќајна лента когд оваа не е затрупана (член 106 став 1);

24) возач на товарно моторно возило што ќе постапи противно на одредбата од член 107 на овој закон;

25) возач на моторно возило што при вклучување односно исклучување од автопат ќе постапи противно на одредбите од член 108 на овој закон;

26) возач на моторно возило што на пат резервиран за сообраќај на моторни возила ќе постапи противно на одредбите од член 104 ст. 1 и 3, член 105 став 2 и чл. 107 и 108 на овој закон (член 109);

27) возач што на пат низ тунел со возилото изведува дејствија чие изведување во тунелот е забрането (член 110);

28) возач што во поглед на сместувањето на товарот на возилото или на означувањето на товарот ќе постапи противно на одредбите од член 115 на овој закон;

29) возач што товарот на возилото ноќе или во случај на намалена видливост не ќе го означи на начин од член 116 на овој закон;

30) возач на моторно и приклучно возило регистрирано во странска земја, ако нема важечка сообраќајна дозвола, регистарски таблички или меѓународна ознака според одредбите на член 187 од овој закон.

Ако е со прекршокот од став 1 на овој член предизвикана непосредна опасност за друг учесник во сообраќајот или сообраќајна незгода, сторителот ќе се казни со парична казна од 200 до 1.000 динари или со казна затвор до два месеца.

За прекршокот од став 1 на овој член со кој е предизвикана непосредна опасност за друг учесник во сообраќајот или сообраќајна незгода против возачот може да се изрече и заштитната мерка одземање на возачката дозвола во траење од 30 дена до шест месеци.

Член 208

Со парична казна од 50 динари ќе се казни на самото место за прекршок:

1) возач кој пред вршењето на одредени дејствија со возилото не ќе ги извести за својата намера другите учесници во сообраќајот (член 32 став 1);

2) возач кој за движење на своето возило користи пат односно коловоз или сообраќајна лента односно патека што не е наменета за сообраќај на овој вид возила на кој му припаѓа возилото (член 33);

3) возач кој при движење на возилото назазад ќе постапи противно на одредбите на член 36 од овој закон;

4) возач кој ќе ја намали брзината на возилото до таа мера што со своето возило да му причинува пречки на нормалното одвивање на сообраќајот (член 38 став 2);

5) возач кој при свртување ќе постапи противно на одредбите на член 42 ст. 1 и 2 од овој закон;

6) возач кој при напуштање на раскрсницата во случајот од член 47 на овој закон не ќе ги пропушти сите учесници во сообраќајот што се движат во правецот во кој сообраќајот е отворен;

7) возач кој врши разминување противно на одредбите на член 49 од овој закон;

8) возач кој обиколувањето го врши противно на одредбата на член 53 став 1 од овој закон;

9) возач кој по извршеното престигнување или обиколување со возилото не ќе си ја заземе повторно положбата на сообраќајната лента по која дотогаш се движел (член 56 став 1);

10) возач кој при запирање или паркирање на возилото не ќе постапи според одредбите на член 64 од овој закон;

11) возач кој ќе го паркира возилото противно на одредбите на член 68 од овој закон;

12) возач кој со возило на моторен погон влече друго возило противно на одредбите на член 73 од овој закон;

13) возач кој влече моторно возило а на неговата задна страна не ќе постави знак со кој се означува запрено возило на коловозот (член 75);

14) возач на возило на моторен погон чија најголема дозволена тежина преминува 3.500 kg или должината му е поголема од 7 m, ако не го држи своето возило на пропишано растојание од исто такво возило пред себе (член 83 став 1);

15) возач на велосипед, на велосипед со мотор и на моторцикл кој ќе постапи противно на одредбата на член 86 од овој закон;

16) возач на велосипед, на велосипед со мотор и на моторцикл кој превезува други лица противно на одредбата на член 87 од овој закон;

17) возач на моторцикл и лице кое се превезува на моторциклот, ако не носат заштитен шлем за време на возењето надвор од населба (член 88);

18) пешак кој на патот што има тротоар или друга површина одредена за движење на пешаци се движи по коловозот (член 92 став 1);

19) пешак кој на обележениот пешачки премин на кој сообраќајот на пешаците е регулиран со светлосни сообраќајни знаци за пешаци не ќе постапи според тие знаци (член 96 став 1);

20) возач кој го попречува минувањето на пешаците кои веќе стапиле на обележениот пешачки премин на кој сообраќајот е регулиран со сообраќајни знаци или со знаци на овластено лице (член 98 став 1);

21) возач кој во однос на пешак што стапил или стапува на обележен пешачки премин постапува противно на одредбите на член 98 ст. 2 и 3 од овој закон;

22) пешак кој не ќе се запре пред патниот премин преку железничка пруга во ниво ако уредот за затворање на сообраќајот е спуштен, или ако тој уред веќе почнал да се спушта, или ако се даваат светлосни или звучни знаци што предупредуваат дека тој уред ќе почне да се спушта, односно дека по пругата наидува воз (член 101);

23) пешак кој не ќе се запре пред патниот премин преку железничка пруга во ниво кога ќе се појави црвено трепкаво светло или црвено непрекинато светло (член 102 став 1);

24) возач кој не ќе ги преземе потребните мерки своето возило што побрзо да го истапи од коловозот на автопат или на пат резервиран за сообраќај на моторни возила (член 104 став 2 и член 109);

25) пешак кој заради пропуштање на возило со право на првенство на минување не ќе се истапи од коловозот (член 113 став 2);

26) возач кој при превоз на товар на возилото ќе постапи противно на одредбите на член 114 точ. 2 до 5 од овој закон;

27) учесник во сообраќајот кој не се придржува кон ограничувањата, забраните и обврските изразени со помош на поставените сообраќајни знаци (член 117 став 4);

28) учесник во сообраќајот кој не ќе постапи по барањата изразени со помош на знаци или по наредбите на овластени лица (член 139 став 1);

29) возач кој во сообраќајот на пат управува со моторно возило а на возачката дозвола ѝ истекол рокот на важењето (член 151);

30) возач кој во сообраќајот на пат управува со возило кое нема исправни пропишани уреди и опрема (член 174 став 1);

31) возач кој со моторно возило влече лесна приколка која на својата задна страна нема регистарска таблица со повторен регистарски број на влеченото возило (член 183 став 3);

32) возач кој со моторно возило влече нерегистрирано странско приклучно возило кое на својата задна страна нема регистарска таблица со повторен регистарски број на влеченото возило (член 187 став 2).

Ако со прекршокот од став 1 на овој член е предизвикана непосредна опасност за друг учесник во сообраќајот или сообраќајна незгода, сторителот ќе се казни со парична казна од 100 до 500 динари или со казна затвор до 30 дена.

За прекршокот од став 1 на овој член со кој е предизвикана непосредна опасност за друг учесник во сообраќајот или сообраќајна незгода против возачот може да се изрече и заштитна мерка одземање на возачката дозвола во траење од 30 дена до три месеци.

Член 209

Со парична казна од 20 динари ќе се казни на самото место за прекршок:

1) возач кој ќе постапи противно на одредбата на член 32 став 2 од овој закон;

2) возач кој при давање звучни знаци за предупредување ќе постапи противно на одредбите на член 61 од овој закон;

3) возач кој ќе го запре или паркира возилото противно на одредбите на член 65 од овој закон;

4) ако на запрено или на паркирано возило се отвораат вратите и со тоа се попречува движењето на другите учесници во сообраќајот или се загрозува безбедноста на сообраќајот (член 66);

5) возач на велосипед кој не се движи на начинот пропишан во член 85 од овој закон;

6) терач на добиток кој добитокот не го држи што поблиску до десниот раб од патот (член 90 став 2);

7) пешак кој непотребно се задржува на коловозот или се движи по коловозот на начин со кој го попречува или спречува сообраќајот на возилата (член 91);

8) пешак кој се движи по коловозот противно на одредбите на чл. 93 и 94 од овој закон;

9) пешак кој преминува преку коловозот на начин противен на одредбите на член 95 од овој закон;

10) пешак кој на обележен пешачки премин ќе постапи противно на одредбите на член 96 ст. 2 и 3 од овој закон;

11) пешак кој при преминување преку коловозот на место каде што не постои обележен пешачки премин го попречува сообраќајот на возилата (член 97);

12) возач кој ќе постапи противно на одредбата на член 99 од овој закон;

13) возач на возило на моторен погон кој за време на движењето низ тунел не ги држи запалени соборените светла за осветлување на патот (член 111);

14) возач на моторно возило кое нема пропишан број регистарски табlici или на кое овие табlici се поставени така што да не се гледаат добро или да не се читливи (член 183 ст. 1 и 2).

Ако со прекршокот од став 1 на овој член е предизвикана непосредна опасност за друг учесник

во сообраќајот или сообраќајна незгода, сторителот ќе се казни со парична казна од 50 до 300 динари.

Член 210

Паричната казна на самото место за прекршоците од чл. 207, 208 и 209 на овој закон ја наплатува работникот на органот надлежен за работите на контролата и на регулирање на сообраќајот на патиштата.

Член 211

За изречените казни, заштитни мерки и мерки за безбедност се води евиденција.

Органот кој ќе изрече казна односно заштитна мерка или мерка за безбедност е должен за изречената казна или мерка да го извести органот што ја води евиденцијата за тие казни и мерки.

Податоците од став 1 на овој член можат да ги користат правосудните органи, здравствените установи, другите органи и организации што се занимаваат со прашањето за безбедноста на сообраќајот, како и други заинтересирани органи и организации.

Член 212

Ако за прекршокот за кој е изречена заштитна мерка одземање на возачка дозвола е изречена и казната затвор, оваа мерка се смета од денот кога казната затвор е издржана, а ако за прекршокот е изречена парична казна — од денот кога на возачот му е одземена возачката дозвола.

Ако овластеното лице ја одзело возачката дозвола според одредбата на член 204 од овој закон, изречената заштитна мерка одземање на возачката дозвола се смета од денот на нејзиното одземање.

Член 213

Заштитната мерка одземање на возачката дозвола може да биде изречена и самостојно, без изрекување казна за прекршок.

Член 214

Ако кон пријавата за поведување прекршочна постапка се достави и возачка дозвола што му е одземена на возачот на самото место, судијата за прекршоци е должен да му ја врати на возачот одземената возачка дозвола, ако во рок од седум дена од денот на приемот на пријавата не донесе решение за прекршокот.

Член 215

Ако заштитната мерка одземање на возачката дозвола му е изречена на возач кој е инструктор, тој не смее да се занимава со обучување на кандидати за возачи за времето за кое е изречена заштитната мерка.

Член 216

Под услов на реципроцитет, против возач кој во Југославија има живеалиште а во странска земја ќе стори сообраќаен прекршок на таа земја во Југославија ќе се поведе прекршочна постапка: ако тоа го бара надлежниот странски орган, ако возачот за ист прекршок може да биде казнет според нашите прописи и ако за тој прекршок не бил казнет во земјата во која го сторил прекршокот.

Член 217

Ако возачот кој има странска возачка дозвола стори на територијата на Југославија прекршок за кој во овој закон е предвидено дека може да се изрече и заштитна мерка одземање на возачката дозвола, на тој возач наместо заштитната мерка одземање на возачката дозвола може да му се из-

рече заштитна мерка забрана на користење на странска возачка дозвола за исто време.

Член 218

За прекршок на прописите за сообраќајот на патиштата што ќе го стори малолетник ќе се казни со пропишаната парична казна родителот односно старателот на малолетникот — ако прекршокот е сторен како последица на пропуст на грижите за малолетникот.

Член 219

Возач под чиј надзор кандидат за возач се обучува во практично управување со моторно возило на пат ќе се казни за сообраќајниот прекршок што ќе го стори кандидатот за возач, освен во случај ако не бил во состојба да го спречи прекршокот.

XI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 220

Се овластува сојузниот секретар за сообраќај и врски:

— во спогодба со сојузниот секретар за внатрешни работи да донесе поблиски прописи за сообраќајните знаци и за знаците што ги даваат овластените лица во сообраќајот на патиштата, за регистрацијата на моторни и приклучни возила и за обрасците на сообраќајна дозвола и на возачка дозвола;

— во спогодба со сојузниот секретар за внатрешни работи и со сојузниот секретар за стопанство да донесе поблиски прописи за орудијата, опремата, димензиите и вкупните тежини на возилата во сообраќајот на патиштата и за техничките нормативи и основните услови што патиштата, нивните елементи и објектите на нив мораат да ги исполнуваат од гледиште на безбедноста на сообраќајот;

— во спогодба со сојузниот секретар за труд и социјална политика да донесе поблиски прописи за здравствените услови што мораат да ги исполнуваат возачите на моторни возила.

Член 221

Усогласување на состојбата на постојните патишта со одредбите од овој закон што се однесуваат на патиштата, се врши на начин и под услови одредени со прописите на републиката односно на автономната покраина.

Член 222

Организациите на здружениот труд и други организации и органи од член 5 на овој закон се должни, во смисла на овој закон, во рок од шест месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон да организираат соодветна контрола.

Член 223

Со денот на влегувањето во сила на овој закон, престануваат да важат:

1) Основниот закон за безбедноста на сообраќајот на патиштата („Службен лист на СФРЈ“, бр. 14/65, 20/69 и 15/70);

2) Правилникот за правилата на сообраќајот на патиштата („Службен лист на СФРЈ“, бр. 5/70).

Член 224

Прописите за сообраќајните знаци на патиштата, за знаците што на учесниците во сообраќајот на патиштата им ги даваат овластените службени лица, за уредите и опремата за возилата во сообраќајот на патиштата, за димензиите, вкупните те-

жини и наплатите на друмски возила, за регистрацијата на моторни и приклучни возила и за здравствените услови што мораат да ги исполнуваат возачите на моторни возила, донесени врз основа на Основниот закон за безбедноста на сообраќајот на патиштата, остануваат во сила и мораат да се усогласат со одредбите на овој закон најдоцна во рок од три месеци од денот на неговото влегување во сила.

Другите прописи донесени врз основа на Основниот закон за безбедноста на сообраќајот на патиштата (за таблиците за обележување на моторни возила на кои се врши обучување на кандидати за возачи, за возачките дозволи, за програмата и начинот на полагањето на возачкиот испит) остануваат во сила до денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 225

Овој закон влегува во сила на 1 октомври 1974 година.

238.

Врз основа на Уставниот амандман IX точка 1 став 3, а во врска со член 11 став 2 од Законот за статистичките истражувања од интерес за целата земја, Сојузната скупштина, на предлог од Сојузниот извршен совет, на седницата на Соборот на народите од 29 март 1974 година и на седницата на Општествено-политичкиот собор од 29 март 1974 година, донесе

ОДЛУКА

ЗА ДОНЕСУВАЊЕ ПРОГРАМА НА СТАТИСТИЧКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ОД ИНТЕРЕС ЗА ЦЕЛАТА ЗЕМЈА ЗА 1974 ГОДИНА

1. Се донесува Програма на статистичките истражувања од интерес за целата земја за 1974 година, која содржи статистички истражувања што не се опфатени со Програмата на статистичките истражувања од интерес за целата земја за периодот од 1973 до 1977 година и е составен дел на Одлуката за донесување Програма на статистичките истражувања од интерес за целата земја за периодот од 1973 до 1977 година („Службен лист на СФРЈ“, бр. 13/73), како и измени и дополненија на статистичките истражувања опфатени со таа програма.

2. Спроведувањето на статистичките истражувања од точка 1 на оваа одлука и на статистичките истражувања кои според Одлуката за донесување Програма на статистичките истражувања од интерес за целата земја за периодот од 1973 до 1977 година се вршат во 1974 година, ќе се врши според овие програми.

3. Програмата на статистичките истражувања од интерес за целата земја за 1974 година е објавена кон оваа одлука и е нејзин составен дел.

4. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Сојузна скупштина

АС бр. 903
29 март 1974 година
Белград

Претседател
на Сојузната скупштина,
Мијалко Тодоровиќ, с. р.

Претседател
на Општествено-
политичкиот собор,
Радомир Коматина, с. р.

Потпретседател
на Соборот на народите,
Стојан Бјелајац, с. р.

ПРОГРАМА НА СТАТИСТИЧКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ОД ИНТЕРЕС ЗА ЦЕЛАТА ЗЕМЈА ЗА 1974 ГОДИНА

Реден број	Назив и периодика на спроведувањето на истражувањето	Содржина на истражувањето	Кој е должен да дава податоци и во кој рок	Обврски на статистичките и овластените органи и организации		Податоците се утврдуваат за:			Рок за првите резултати до изработка на СФРЈ
				на федерацијата	на републиките и на автономните покраини	општините	републиките и автономните покраини	СФРЈ	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

СТАТИСТИКА НА ОПШТЕСТВЕНО САМОУПРАВУВАЊЕ

Истражувања што се спроведуваат во повеќегодишни интервали а спроведувањето се врши во 1974 година

Статистички органи									
5. Избор за Собранието на СФРЈ, за републиките, покраинските и општинските собранија (ИС, ИР, ИП и ИО) — во 1974 година	Резултати од изборите		Избирачки тела Рокот ќе се одреди дополнително по утврдувањето на датумот на изборите	а) Кај изборите за Собранието на СФРЈ		-	x	x	
				Печатење на обрасци и изработка на сумарите	Собирање и обработка на податоците				
				б) Кај изборите за републички, покраински и општински собранија		-	x	x	
				Изработка на сумари за СФРЈ	Печатење на обрасци, собирање и обработка на податоците				
Статистички органи									
6. Индивидуални податоци за делегатите на Собранието на СФРЈ, на републиките, покраинските и општинските собранија — во 1974 година	Пол, старост, школска подготовка, народност, занимање, поранешен избор. За делегатите на општинските собранија уште и положба во занимањето, дејност и квалификација		Новоизбран делегат Рок: 3 месеци од денот на конституирањето на собранијата	а) За делегатите на Собранието на СФРЈ		-	x	x	
				Обработка на податоците					
				б) За делегатите на републиките, покраинските и општинските собранија		-	x	x	
				Изработка на сумари за СФРЈ	Печатење на обрасци, собирање и обработка на податоците				

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Статистички органи									
8. Извештај за составот на органите на месните заедници (МЗ-2) — две годишно од 1974 година	Податоци за членовите на советот според полот, староста, стручното образование, занимањето и начинот на изборот; за бројот на постојани комисији според видовите и бројот на нивните членови; за бројот на времените комисији и на нивните членови; за составот на мировните совети; за советите на потрошувачите и за вработениот персонал во месната заедница	Месни заедници	Изработка на сумари	Печатење на обрасци, собирање, подготовка и обработка на податоците	-	x	x	31.10	
Статистички органи									
11. Извештај за меѓуопштинската соработка (МОС-1) — четиригодишно од 1974 година	Податоци за општините што остваруваат соработка; области на соработката; правен акт за соработката; форма низ која се остварува соработката; вклученост на општините во заедница од општ тип или заедничко планирање на стопанскиот развој; причини што ја забавуваат или отежнуваат соработката	Општински собранија	Изработка на сумари за СФРЈ	Печатење, собирање, подготовка и обработка на податоците	-	x	x	15.11	
Истражувања предвидени за спроведување во 1974 а се пренесуваат во 1975 година									
7. Состав и дејност на општинските собранија (ОС-1) — четиригодишно од 1975 година									
9. Извештај за составот и за некои видови активности на органите на самоуправањето во стопанските организации (ДУ-16, 17, 18) — двегодишно од 1975 година									
10. Извештај за составот за некои видови активности на органите на самоуправањето во стопанските дејности (ДУ-51, 52, 61, 62, 71, 81, СО-1, 2, 3; ОЗ-1 ДУ — 31, 32, 41, 42 и 43; СУ-1; РУ-1 и ОУ-1) — двегодишно од 1975 година									

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

СТАТИСТИКА НА НАСЕЛЕНИЕТО

Нови истражувања во 1974 година

Статистички органи									
9. Пробен попис на населението и на индивидуалните земјоделски стопанства со цел за методолошки испитувања за пописот во 1976 година	Витални, етнички, економски и други обележја на населението, некои карактеристики на домаќинствата, сопственосна структура на стопанствата, работна сила, орудија за работа и друго	Граѓани на избраните подрачја во текот на 1974 година	Изработка на методологија со соработка на републичките и покраинските заводи за статистика; печатење на обрасци	Организација и спроведување	-	-	-	31.12	

СТАТИСТИКА НА ТРУДОТ

Истражувања што се спроведуваат во повеќегодишни интервали а спроведувањето се врши во 1974 година

Статистички органи									
14. Анкета за личните доходи според квалификациите во општествениот сектор (РАД-ЛД) — две-годишно од 1974 година	Пол, старост, работен стаж, школска подготовка, стручно образование, стручна подготовка за работа на работното место, занимање, тип на работното место, вкупен годишен износ на нето личниот доход, просечен месечен нето личен доход, број на месеци на работа во организација на здружениот труд, полно и неполно работно време, број на платени часови на работа	За избраните лица избраните организации на здружениот труд и државни органи 31.05	Подготовка на обработката и обработката на податоците	Печатење на обрасци; анкетирање, собирање на графа, ревизија и шифрирање на материјалите	-	x	x	30.10	

Статистички органи									
17. Истражување за личните доходи за одредени занимања (РАД-ЛДЗ) — двегодишно од 1974 година	Лични доходи и број на вработени за одредени занимања (околу 200 занимања). За секое занимање се даваат податоци само за еден модалитет на степенот на стручното образование и за одреден број години на работен стаж	Сите организации на здружениот труд и државни органи 31.03	Подготовка на обработката и обработката на податоците	Печатење на обрасци; анкетирање, собирање на графа, ревизија и шифрирање на материјалите	x	x	x	30.09	

СТАТИСТИКА НА СТОПАНСКИТЕ БИЛАНСИ

Измени и дополневија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

5. Деловен резултат во текот на годината (периодична пресметка) — три-месечно, полугодишно и деветмесечно	Утврдување на доходот, привремена распределба на доходот, исплатени лични доходи, одбрани книговодствени податоци — по подгрупи, групи, гранки и области	20.04	30.04	25.05					

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Истражувања што се спроведуваат во повеќегодишни интервали а спроведувањето се врши во 1974 година

Статистички органи									
31.	Меѓусебни односи на стопанските дејности на Југославија (основна input-output табела) — две-годишно од 1974 година	Комплексен приказ на структура на производството и на распределбата во стопанството на СФРЈ според дејностите (98 сектори), инверзни матрици на техничките коефициенти со кои се прикажуваат директните и индиректните потреби на одделни дејности со репроматеријалот	Од статистичката документација на СЗС и на други установи	Пресметка и обработка	—	-	-	x	1975.

Статистички органи									
32.	Меѓусебни односи на стопанските дејности на Југославија (увоз по дејности на намената и потеклото) — двегодишно од 1974 година	Приказ на вкупниот увоз во стопанството на СФРЈ по дејности на потеклото и дејности на конечната намена (29 сектори) и пресметување на соодветна инверзна матрица на техничките коефициенти	Од статистичката документација на СЗС	Пресметка и обработка	—	-	-	x	1975.

Статистички органи									
33.	Експериментални производствени и увозни input-output табели во постојани цени. Почеток на работата во 1974 година	Работа на методологијата и на проучувањето на практичните проблеми на конструкцијата на input-output табелите во постојани цени со претходните резултати	Од статистичката документација на СЗС	Пресметка и обработка	—	-	-	x	1975.

Нови истражувања во 1974 година

СОК									
37.	Месечен извештај за исплатата на намалени лични доходи (УЛД)	Број на ОЗТ и број на работници што примаат намалени и минимални лични доходи поради загуби и од дурги причини	Филијали на СОК 12. МЕС.	Контрола и обработка на сумари, директивни и методолошки работи, печатење на обрасци	Собирање подготвка на обработката, обработка на прашалници, инструктора и обработка	x	x	x	26. МЕС.

СОК									
38.	Месечен извештај за санирањето, присилното порамнување и стечајот поради неликвидност (СПС)	Број на ОЗТ и број на вработени во постапката на санација, присилното порамнување и стечајот	Филијали на СОК 9. МЕС.	Контрола и обработка на сумари, директивни и методолошки работи, печатење на обрасци	Собирање, подготвка на обработката, обработка на прашалници, инструктора и обработка	x	x	x	24. МЕС.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
СОК									
39. Месечен извештај за блокадата на жиро-сметките (Л)	Судски одлуки, акцептти налози, неизвршени обврски — износ и број на налозите, број на вработените	Филијали на СОК 10. МЕС.	Контрола и об- работка на су- мари, директив- ни и методолош- ки работи, пе- чатење на об- расци	Собирање, под- готовка на об- работката, об- работка на пра- шалници, ин- структажа и об- работка	x	x	x	25. МЕС.	
СОК									
40. Извештај за следењето на постапката на санација кај ОЗТ што по завршните сметки од претходната година имале непокриена загуба	Број на ОЗТ и број на вработени и износ на непокриената загуба по ЗС од претходната година	Филијали на СОК 30.04	Контрола и об- работка на су- мари, директив- ни и методо- лошки работи, печатење на об- расци	Собирање, под- готовка на об- работката, об- работка на пра- шалници, инс- труктажа и об- работка	x	x	x	26. МЕС.	
Статистички органи									
41. Анкета за обврзниците што плаќаат придонес од вкупниот приход на граѓаните	Вкупен приход на граѓаните според изворите, занимање, назив на работната организација, број на членови што немаат приходи, број на членови со сопствени приходи и нивниот вкупен приход	Обврзник што е должен да го пријави вкупниот приход 15.02 ¹⁾ 01.02 ²⁾	Во заедница со републичките и покраинските заводи изработка на методологија, обработка на податоците врз основа на добиените магнетни ленти или картици за СФРЈ	Печатење обрас- ци. Собирање, контрола, прене- сување на кар- тици, односно на ленти и обра- ботка за своето подрачје	x	x	x	15.05 ¹⁾ 15.10 ²⁾	
Статистички органи									
42. Пробно истражување за изработка на показатели на меѓународното споредување на стопанскиот развој	Изработка на номенклатури и прибирање на цените за избраната детаљна специфицирана листа на производите според споредливите класификации на поединечните избрани споредливи производи	Избрани орга- низации на здружениот труд. Во текот на 1974 година	Изработка на номенклатури и снимање на цените	—	-	-	x	31.12 1974.	
Истражувања што се укинуваат во 1974 година									
2. Месечен извештај за појавите на ликвидност на работните организации (Л)									

¹⁾ За работниците
²⁾ За другите

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6.	Извештај за првото тримесечје со дополнителни податоци (ДОП)								
8.	Полугодишен извештај за организациите на здружениот труд под присилна управа, присилно порамнување, во ликвидација и под стечај (ПСЛ)								
14.	Годишна пресметка на данокот на промет по завршната сметка (ПП)								
18.	Истражување за блокираните жиро-сметки на организациите на здружениот труд (БЛ)								
25.	Истражувања за меѓусебните плаќања помеѓу одделни подрачја — годишно								

СТАТИСТИКА НА ИНДУСТРИЈАТА И ЗАНАЕТЧИСТВОТО

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

2. Тримесечни прогнози на индустриските претпријатија (Инд-50) Се испушта зборот: „инвестиции“

4. Годишен извештај на индустријата (Инд-21)

Статистички органи

Печатење на номенклатура и обработка	Печатење на обрасци, собирање, контрола и дупчење на картици (изработка на лента)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
					Статистички органи				
8. Годишен извештај за капацитетите и за користењето на електронските машини за сметање (АОП-1)					Обработка на републички сумари	Печатење на обрасци, собирање, контрола и обработка на прашалници			

ЗЕМЈОДЕЛСКА СТАТИСТИКА

Нови истражувања во 1974 година

					Статистички органи				
25. Извештај за трошоците на производството на земјоделски производи (ПО-72)	Директни трошоци на материјали и услуги, амортизација, лични доходи, општи трошоци и вредност на производството за пченица, пченка шеќерна репа, сончоглед, компир, оризова арпа, памук, конопово стебленце, соја и слива пожегача (сува), свињи, јунчиња, јагниња, бројлери и млеко	Општествени земјоделски организации, ООЗТ — земјоделство во не-земјоделски организации и земјоделски за-други	Методологија и упатства, обработка и публикување на податоците	Печатење на обрасци и упатства, ажурирање на адресари, собирање на извештаи и контрола на податоците	-	x	x	10.05	

СТАТИСТИКА НА ВОДОСТОПАНСТВОТО

Истражувања предвидени за спроведување во 1974 а се пренесуваат во 1975 година

1. Статистика на водостопанството — воведување на одделни истражувања во периодот од 1974 до 1977 година

СТАТИСТИКА НА ШУМАРСТВОТО

Истражувања што се спроведуваат во повеќегодишни интервали а спроведувањето се врши во 1974 година

					Статистички органи				
8. Извештај на шумарската организација за средствата (ШУМ-61) — двегодишно од 1974 година	Градежни објекти во шумарството според намената на употребата. Сообраќајни и транспортни објекти, превозни средства и механизација на шумарските организации	Шумарски и други стопански организации 15.03.	Обработка на сумари	Печатење на обрасци, собирање и обработка на прашалници	-	x	x	15.04	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Статистички органи									
9. Попис на шумските култури (ШУМ-12) — петгодишно од 1974 година	Пошумени површини според видовите на дрвјата. Состојба на шумските култури. Планажи на широколисници и иглолисници	Шумарски и други организации и собранија на општини	Обработка на сумари	Печатење на обрасци, собирање и обработка на прашалници	x	x	x	25.12	
		01.09.							

ГРАДЕЖНО-КОМУНАЛНА СТАТИСТИКА

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

4. Тримесечни прогнози на градежните претпријатија (Граѓ. 32).
- Се испуштаат зборовите: „податоци за договарањето на работи“

СТАТИСТИКА НА НАДВОРЕШНАТА ТРГОВИЈА

Нови истражувања во 1974 година

2. Тековно истражување врз основа на пријави за склучени работи на извозот и увозот — обработка месечно	Податоци за склучен извоз и увоз на стоки според номенклатурата гранките, земјите, валутата и др.	Извозници и увозници при поднесувањето на пријава за склучените работи на извозот и увозот до надлежното седиште на девизната документарна контрола на народните банки на републиките и на народните банки на автономните покраини	Народна банка на Југославија Контрола и обработка на сумари, директивни и методолошки работи	Контрола на пријавите од страна на девизната документарна контрола на народните банки на републиките и на народните банки на автономните покраини	-	x	x	25. МЕС.	

СТАТИСТИКА НА ВНАТРЕШНАТА ТРГОВИЈА

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

2. Месечен извештај за откупот на земјоделски производи (Трг-31, 33)

x

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. Тримесечен извештај на трговијата (Трг-15)									15.05 15.08 15.11 10.03

Истражувања што се спроведуваат во повеќегодишни интервали а спроведувањето се врши во 1974 година

Статистички органи									
9. Попис на магацинските капацитети во стопанството (Трг-42)	Капацитети на магацините според видовите на магацините и количината на стоката што може да се смести во магацинот, опрема на магацините за манипулирање со стоки и со клима-уреди. Година на изработката на магацинот. Книговодствена вредност на магацинот.	Сите организации на здружениот труд од стопанството што располагаат со магацини за сместување на стоки, на готови производи и на материјали. 01.09 до 10.09	Изработка на методологија за извршување на пописот во соработка со републичките и покраинските заводи за статистика. Обработка врз основа на ленти (картици)	Печатење на обрасци и упатства. Изработка на адресари. Собирање, контрола и исправка на извештаите. Шифрирање, изработка на дупчени и верифицирани картици и контрола	x	x	x		31.01. 1975

СТАТИСТИКА НА УГОСТИТЕЛСТВОТО И ТУРИЗМОТ

Истражувања што се спроведуваат во повеќегодишни интервали а спроведувањето се врши во 1974 година

Статистички органи									
9. Анкета за користењето на годишните одмори на вработените работници (ТУ-12) — петгодишна од 1974 година	За секој во анкетата избран работник и за членовите на неговото домаќинство ќе се приберат податоци: за занимањето, квалификациите, полот, староста, височината на нето личните примања, бројот на членовите на домаќинството — за местото и видот на објектот во кој го минале годишниот одмор, за имањето на сопствен објект за годишен одмор, за видот на користењето на превозно средство за годишен одмор, за бројот на деновите на годишен одмор, за височината на регресот, за издатоците за годишен одмор и за структурата на трошоците итн.	Секој со случаен избор избран работник (од 01.12. до 10.12)	Изработка на методологија на програмата на обработката во соработка со републичките и покраинските заводи. Контрола и обработка врз основа на добиените ленти (картици)	Печатење на прашалници, обрасци и упатства. Организација и спроведување на анкетата. Собирање и контрола на прашалниците, дупчење на картиците и контрола на пренесените податоци на дупчените картици, односно ленти	-	x	x		31.03. 1975.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

СТАТИСТИКА НА ЦЕНИТЕ

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

11. Тримесечен извештај за цените на репродукциониот материјал и на средствата за работа во земјоделството (Ц-52)	15.01 15.04 15.07 15.10								01.03 01.06 01.09 01.12
18. Годишен извештај за цените на банкарските услуги (Ц-16)	10.03								

Статистички органи

19. Годишен извештај за цените за образованието, културата, уметноста, социјалното осигурување и други услуги (Ц-18 до Ц-20). Пробно истражување во 1974, а редовно — од 1975 година	Цени за образованието во основните, средните, вишите и високите школи и на факултетите за културата, уметноста, социјалното осигурување и други слични услуги	Избрани школи, факултет и други организации за соодветни услуги 30. 10	Изработка на методологија, собирање, подготовка на обработката и обработката на прашалници за СФРЈ	Печатење на обрасци и упатства, собирање, подготовка на обработката и обработката на прашалници	x	x		1975 1976 итн

Нови истражувања во 1974 година

Статистички органи

22. Полугодишно истражување на паритетот на домашните цени и на цените на светскиот пазар (ПЦ-1). Пробно истражување во 1974, а редовно од 1975 година	Домашни цени на производителите, увозни и извозни цени и други цени на светскиот пазар за најмалку околу 200 индустриски и земјоделски производи	Индустриски претпријатија, општествени земјоделски стопанства, надворешнотрговски организации и банки	Подготовка на обработката и обработка на прашалници	Печатење на обрасци и собирање на прашалници	-	-	x	15.11 15.05

23. Тримесечен извештај за каматните стапки	Каматни стапки на кредитите и депозитите што банките ги договараат со корисниците на кредити и со депонентите на средства	Банки	Народна банка на Југославија	Изработка на упатства, на обрасци, собирање и обработка	-	-	-	x	10.01 10.04 10.07 10.10

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Статистички органи									
24.	Пробно истражување за производите што се продаваат по намалени цени, во текстилната индустрија и во индустријата на обувки	Цени на текстилните производи — ткаенини, конфекција и чевли	Избрани претпријатија од текстилната индустрија и од индустријата за чевли (околу 200) 30.06	Изработка на методологија, тење на обрасци и упатства, собирање, подготовка на обработката и обработка на прашалници за СФРЈ	Собирање, подготовка на обработката и обработка	-	x	x	15.10. 1974.

СТАТИСТИКА НА БУЏЕТИТЕ И ОПШТЕСТВЕНИТЕ ФОНДОВИ

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

4.	Тримесечен извештај за средствата на заедничките резерви, на фондовите за развој на стопански недоволно развиените подрачја, на другите фондови на здруженото стопанство, за средствата на ОПЗ за инвестиции во стопанството и на фондовите на солидарноста и за средствата за стабилизација									
32.	Деловен резултат во текот на годината на осигурителните организации (периодична пресметка) — тримесечно, полугодишно и деветмесечно		20.04				x	x	x	25.05

Нови истражувања во 1974 година

СОК										
36.	Извештај за приходите и за користењето на средствата на буџетите на општествено-политичките заедници (Б) — тримесечно, полугодишно и деветмесечно	Приходи според изворите и користење на средствата на буџетите според основните намени — за општа, заедничка и друга потрошувачка	Органи на општествено-политичките заедници или филијалите на СОК	15.04 15.07 15.10	Контрола и обработка на сумари, директивни и методолошки работи	Собирање, подготовка на обработката, обработка на прашалници, инструктажа и обработка	x	x	x	15.05 15.08 15.11

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
СОК									
37. Тримесечен извештај за приходите и користењето на средствата на фондовите на општествено-политичките заедници во дејноста на образованието и воспитувањето, културата, науката, здравственото осигурување, детскиот додаток, непосредната детска заштита, вработувањето и во други општествени дејности (Ф)	Структура на приходите и расходите, состојба, распоред и користење на средствата според намените	Органите на општествено-политичките заедници и интересните заедници	Контрола и обработка на сумари, директивни и методолошки работи	Собирање, подготовка на обработка на прашалници, инструктажа и обработка	x	x	x		15.05 15.08 15.11
		15.04							
		15.07							
		15.10							

Истражувања што се укинуваат во 1974 година

1. Месечен извештај за приходите и за општиот распоред на приходите по буџетот на општествено-политичките заедници (Б-1)
3. Месечен извештај за посебната сметка по работите за сметка на општествено-политичките заедници (Б-7)

СТАТИСТИКА НА ПАРИТЕ И КРЕДИТИТЕ

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

8. Деловен резултат на банките во текот на годината (периодична пресметка) — тримесечно, полугодишно и деветмесечно

Банки 30.04

25.05

Нови истражувања во 1974 година

11. Тековно истражување за девизниот прилив и одлив — обработка месечно

Податоци за приливот и одливот на девизи, по стоковни, нестоковни, финансиски трансакции, по земји, валути и основи

Овластени банки врз основа на книговодствени белези дневно

Народна банка на Југославија

Обработка, директивни и методолошки работи

- - x 25 МЕС.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
				Народна банка на Југославија					
12. Извршување на девизни-от биланс — обработка месечно	Податоци според шемата на девизниот биланс во платниот промет со странство	Народната банка на Југославија — девизно одделение 30. МЕС.	Обработка, директивни и методолошки работи	-	-	x	30. МЕС.		
			Народна банка на Југославија						
13. Месечен извештај за примените кредити од странство и за дадените кредити на странство	Користење, отплата и состојба на долгот во економските односи со странство	Народните банки на републиките и народните банки на автономните покраини 30 МЕС.	Контрола и обработка, изработка на сумари, директивни и методолошки работи	-	x	x	45 дена по истекот на месецот		
			Народна банка на Југославија						
14. Месечен извештај за пресметаните разлики по извоз и увоз	Вредност на извезените стоки, франко граница и фоб лука, Фактурна вредност во валута и во динари, податоци за странскиот купувач	Народните банки на републиките и народните банки на автономните покраини 25 МЕС.	Контрола и обработка на дупчени и верифицирани картици, директивни и методолошки работи	-	x	x	35 дена по истекот на месецот		
			Народна банка на Југославија						
15. Тримесечен извештај за примањата и издавањата, долгувањата и побарувањата на организациите на здружениот труд во меѓународното работење во областа на транспортот и услужната дејност	Примања и издавања, прилив и одлив на девизи, состојба на долгувањата и побарувањата во странство за потребите на платниот биланс	Организациите на здружениот труд регистрирани за вршење меѓународен транспорт и услужни дејности 30.04 31.07 30.10 31.03	Контрола и обработка на сумарни прегледи, директивни и методолошки работи	-	-	x	31.05 31.08 30.11 31.05		

СТАТИСТИКА НА ИНВЕСТИЦИИТЕ И НА ОСНОВНИТЕ СРЕДСТВА

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

7. Годишен извештај за инвестиции во основни средства на стопанските и нестопанските организации од општествениот сектор (ИНВ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

СТАТИСТИКА НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

1. Годишен статистички извештај за основните и средните училишта
- Под арапско 1) по зборовите: „ученички кујни“ да се додаде: „училишни библиотеки, организации на наставата по физичка култура и физкултурни друштва во училиштето“.

Под арапско 3) по зборовите: „според претходната училишна подготовка“ да се додаде: „и година на завршувањето на претходното училиште“

Се изоставува последниот став

4. Пријавен лист за студенти — упис во зимскиот семестар (ШВ-20) — годишно
- Да се додаде на крајот: „општина“

Истражувања што се спроведуваат во повеќегодишни интервали, а спроведувањето се врши во 1974 година

9. Индивидуално следење на учениците во завршните одделенија — класови односно на завршните испити во средните училишта — годишно од 1974 година	Вид, назив и место на средното училиште. Отсек, струка, насока, пол, старост, живеалиште, година на уписот во I клас, година на завршувањето и место, република, автономна покраина, должина на траењето на школувањето, промена на училиштето, успех, занимање на родителите односно издржувачот	Сите средни училишта 30.06	Методологија. Обработка на републички сумари	Печатење на обрасци и упатства, собирање, подготовка на обработката, обработка 15.03. 1975	-	x	x	20.06. 1975.

10. Извештај за слободните активности на учениците (Ш-А) — тригодишно од 1974 година	Назив и место на училиштето, број на организациите (секциите) според видот, бројот на учениците во организациите, членови на посебни секции на младината и пионери во училиштата. Ученици според местото на производствениот труд	Сите основни и средни училишта	Обработка на републички сумари 30.06.	Печатење на обрасци, собирање, подготовка на обработката, обработка	-	x	x	30.04. 1975.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Статистички органи									
11. Извештај за целодневниот престој на децата во основните училишта — годишно од 1974 година	Број на учениците од I до IV и од V до VIII одделение на основно училиште што престојуваат во училиштето пред и по наставата до 4 часа, 4—6, 6—8 и над 8 часови. Простории во кои децата престојуваат — според намената и видот — површина во m ² , добивање оброци. Организирана помош во работата; наставници што учествуваат во редовната настава и во целодневниот престој и наставници што учествуваат само во целодневниот престој. Квалификација, лични примања и вработеност на родителите. Плаќање на целодневниот престој во училиштето	Основните училишта — основно училиштето од 30.06	Обработка на републички сумари	Печатење на обрасци, собирање, подготовка на обработката, обработка, 30.09	-	x	x	30.10	
Статистички органи									
12. Статистичко истражување за можностите за завршување осумгодишно основно училиште од страна на свршени ученици на IV одделение на неполно развиените основни училишта во СР БиХ, СР Црна Гора, СР Македонија и САП Косово во 1974 година	Назив и место на училиштето, училишта според развиеноста; услови за понатамошен развој; број на учениците во IV одделение, број на учениците кои имаат услови да го продолжат понатамошното школување во централно или друго училиште и кои одделенија број на учениците кои немаат услови да го завршат школувањето, според одделенија и причини	Сите неполно развиени основни училишта во СР БиХ, СР Црна Гора, СР Македонија и САП Косово	Методологија. Обработка на сумари	Печатење на обрасци и упатства, собирање, подготовка на обработката, обработка 25.07	-	x	x	30.09	
Статистички органи									
13. Попис на училишниот простор на основните и средните училишта и на претшколските установи во 1974 година	Вид и назив на училиштето кое управува со зградата; кое ја користи школската зграда, година на изградбата, вид на зградата според просториите, материјал од кој претежно се изградени надворешните ѕидови, уреди за загревање, инсталации во зградата (за електрична струја, водовод, канализација) развиена (брuto) површина на зградата во m ² . Вкупен број на учениците што ја користат зградата, број на училниците што се користат и број на смените. Училници, според големината, вкупна површина на училниците во m ² , најголем број на ученици во една смена. Опременост на училишната зграда. Специјални простории според видот и	Сите основни и средни училишта и претшколски установи. 15.04—30.06	Методологија. Обработка на републички сумари 15.11	Печатење на обрасци и упатства, организација на пописот, подготовка на обработката, обработка	-	x	x	30.01 1975.	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

нивна опременост, помошни и други простории според намената и користењето. За управата и администрацијата, за целодневен престој, слободни активности, библиотека, приредби, амбуланта и др. и нивна површина во m². Простории во училишната зграда што не се користат, во m². Игралишта, физкултурни вежбалишта и дворови.

Вид, назив и место на претшколската установа, организационен статус на установата, во составот на училиштето или самостојна; развиена (брuto) и корисна (нето) површина во m²; капацитет и опременост број на корисниците спрема должината на престојот. Градежни карактеристики на зградата како и кај училишните згради.

СТАТИСТИКА НА ЗДРАВСТВЕНОТО ОСИГУРУВАЊЕ

Измени и дополнежија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

			Заедниците на здравственото осигурување	
2. Збиен тримесечен извештај за приходите и расходите на заедниците на здравственото осигурување — според видовите	20.04		10.05	
	20.07		10.08	
	20.10		10.11	
			Заедниците на здравственото осигурување	
3. Тримесечен извештај за приходите и расходите на здравственото осигурување — според видовите заедници	20.04		10.05	
	20.07		20.07	
	20.10		20.10	
			Заедниците на здравственото осигурување	
4. Тримесечен и годишен извештај за привремената спреченост за работа (ЗС-2)	15.04		10.05	
	15.07		10.08	
	15.10		10.11	
	15.01		30.04	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6.	Тримесечен и годишен извештај за користењето на правата од здравственото осигурување — според видовите заедници (ЗС-4)		15.04 15.07 15.10 15.01		Заедниците на здравственото осигурување			10.05 10.08 10.11 30.04	
7.	Полугодишен и деветмесечен извод од збирниот бруто биланс и збирен биланс на резервните фондови на заедниците на здравственото осигурување	Податоци за ненамирените обврски, кредитите, непокриените загуби и др.; податоци за состојбата и вложувањето резерви	20.07 20.10		Заедниците на здравственото осигурување			10.08 10.11	
11.	Тримесечен извештај за несреќите при работата				Заводите за здравствена заштита				
12.	Годишен извештај за несреќите при работата				Заводите за здравствена заштита				

СТАТИСТИКА НА ОПШТЕСТВЕНАТА ЗАШТИТА НА ДЕЦАТА И МЛАДИНАТА И НА СОЦИЈАЛНАТА ЗАШТИТА

Измени и дополнења што се спроведуваат секоја година

- Годишен извештај на установите за дневен престој (ДБ) На крајот да се додаде: квалификација, лични примања и занимање на родителите односно старателите
- Годишен извештај на детските јасли (ДЈ) На крајот да се додаде: квалификација, лични примања и занимање на родителите односно старателите
- Годишен извештај на установите за сместување на деца и младина што се школуваат надвор од местото на живеењето на родителите-старателите (СД) На крајот да се додаде: квалификација, лични примања и занимање на родителите односно старателите

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6.	Годишен извештај на установите за воспитување на запустети деца и младаина (ВЗ)	На крајот да се додаде: квалификација и занимање на старателите							

СТАТИСТИКА НА ЗДРАВСТВОТО

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

3. Месечен извештај за болните лекувани во стационарни установи (З-21-61-Б) — обработка годишно
- Да се додаде на крајот: регистарски број, датум на операцијата, исход на лекувањето, чинење на лекувањето

4. Месечен извештај за повредените лица (З-21-62-Б) — обработка годишно
- Да се додаде на крајот: регистарски број, надворешна причина на повредата, датум на операцијата, укажување на стручно-медицинска помош пред приемот во болница

5. Месечен извештај за раѓањата (З-21-63-Б) — обработка годишно
- Да се додаде на крајот: регистарски број, конвенитални малформации, дали детето примило БСЖ — вакцина, чинење на пораѓањето

Заводите за здравствена заштита

Изработка на методологија и на методолошки инструменти, собирање, обработка, публикување и анализа на сумари за СФРЈ

Заводите за здравствена заштита

Изработка на методологија и на методолошки инструменти, собирање, обработка, публикување и анализа на сумари за СФРЈ

Заводите за здравствена заштита

Изработка на методологија и на методолошки инструменти, собирање, обработка, публикување и анализа на сумари за СФРЈ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
6.	Месечен извештај за пометнувањата (З-21-64-Б) — обработка годишно	Да се додаде на крајот: регистарски број, старост, занимање, категорија на здравственого осигурување, старост на плодот и чинење на интервенцијата			Заводите за здравствена заштита Изработка на методологија и на методолошки инструменти, собирање, обработка, публикување и анализа на сумари за СФРЈ				
7.	Месечен извештај за лицата на рехабилитација (З-21-63-Б) — обработка годишно	Да се додаде на крајот: регистарски број, старост, дијагноза, за умсените — причина на смртта и чинење на рехабилитацијата			Заводите за здравствена заштита Изработка на методологија и на методолошки инструменти, собирање, обработка, публикување и анализа на сумари за СФРЈ				

ОРГАНИЗАЦИОНО-ТЕРИТОРИЈАЛНИ РАМКИ НА СТАТИСТИЧКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА

Измени и дополненија на истражувањата што се спроведуваат секоја година

4. Извештај за промените на територијалните единици за статистички картастар (КСК-6) — годишно
- На крајот да се додаде нов став:
31.12.
Промени на територијалните единици (пописни кругови, статистички кругови, населби, општини) и ревидирање на скиците и на описот на границите на 10.000 статистички кругови со интензивни промени, за потребите на воведувањето автоматизиран регистар на територијалните единици и за потребите на пописот на населението и земјоделството во 1976 година

Нови истражувања во 1974 година

5. Истражувања за воведување и водење на автоматизиран регистар на статистичките единици (на ОЗТ и други организации) од 1974 година и натаму
- ОЗТ и други организации, ООЗТ, единици во составот на ООЗТ, населба, улица и број, општина, дејност, жиро-сметка кај СОК итн.
- ОЗТ и други организации, стопанските судови и други органи кај кои се водат посебни регистри непосредно по регистрацијата во текот на четвртото тримесечје 1974 година
- Статистички органи
Методолошки работи
Печатење на обрасци, воведување и водење регистар на ленти (картици)
- x x x 15.02. 1975

239.

Врз основа на член 31 став 1 од Законот за општествена контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 25/72 и 35/72), Сојузниот извршен совет донесува

ОДЛУКА

ЗА ДОПОЛНЕНИЕ НА ОДЛУКАТА ЗА ФОРМИРАЊЕ НА ЦЕНИТЕ НА ПООДЕЛНИ ПРОИЗВОДИ И УСЛУГИ СПОРЕД УСЛОВИТЕ НА ПАЗАРОТ

1. Во Одлуката за формирање на цените на поодделни производи и услуги според условите на пазарот („Службен лист на СФРЈ“, бр. 3/74 и 7/74) во точка 1 оддел 11 „од гранка 127 — Прехрамбена индустрија“ по одредбата под 17 се додаваат три нови одредби, кои гласат:

- „18) виџак;
- 19) вински дестилат;
- 20) ракија;“.

2. Оваа одлука влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Е. п. бр. 194
3 април 1974 година
Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Џемал Биедиќ, с. р.

240.

Врз основа на член 75 став 2 од Законот за Народната банка на Југославија и за единственото монетарно работење на народните банки на републиките и на народните банки на автономните покраини („Службен лист на СФРЈ“, бр. 23/72), на предлог од Советот на гувернерите, Сојузниот извршен совет донесува

ОДЛУКА

ЗА ОДРЕДУВАЊЕ ДЕЛОТ НА ПРИХОДИТЕ НА НАРОДНАТА БАНКА НА ЈУГОСЛАВИЈА, ШТО СЕ ИЗДВОЈУВА ЗА ТРОШОЦИТЕ НА ИЗРАБОТКАТА НА БАНКОТИ И КОВАНИ ПАРИ ВО 1974 ГОДИНА

1. Делоот на приходите на Народната банка на Југославија што, согласно со член 75 став 2 од Законот за Народната банка на Југославија и за единственото монетарно работење на народните банки на републиките и на народните банки на автономните покраини, се издвојува за трошоците на изработката на банкноти и ковани пари во 1974 година изнесува 119.808.000 динари.

2. Износот од точка 1 на оваа одлука се обезбедува од средствата што, во смисла на член 74 од Законот за народната банка на Југославија и за единственото монетарно работење на народните банки на републиките и на народните банки на автономните покраини, Народната банка на Југославија ги стекнува за вршење на својата дејност.

3. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Е. п. бр. 193
3 април 1974 година
Белград

Сојузен извршен совет

Претседател,
Џемал Биедиќ, с. р.

241.

Врз основа на член 6 ст. 1 и 4 од Законот за техничките нормативи („Службен лист на СФРЈ“, бр. 12/65, 55/69 и 13/73), во согласност со сојузниот секретар за труд и социјална политика, сојузниот секретар за стопанство пропишува

ПРАВИЛНИК

ЗА ТЕХНИЧКИТЕ НОРМАТИВИ И УСЛОВИ ЗА ПРОЕКТИРАЊЕ И ИЗВЕДУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНИ ПОСТРОЈКИ ВО ПРОСТОРИИ ВО КОИ СЕ РАБОТИ СО ЕКСПЛОЗИВИ

1. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

Со овој правилник се одредуваат нормативите и условите за проектирање, изведување, користење и одржување на електричните постројки, уреди и инсталации во просториите во кои се работи со барути, пиротехнички средства, порофори, органски пероксиди, diazo-соединенија, стрелни и растрелни средства, како и со муниција (во понатамошниот текст: експлозивите).

Член 2

Врз проектирањето и изведувањето на електричните постројки во просториите во кои се работи со експлозиви се применуваат и другите важечки технички прописи, ако со одредбите на овој правилник не е одредено поинаку.

Член 3

Одредбите на овој правилник се однесуваат и на електричните постројки во просториите во подземни рудници во кои се чуваат експлозиви, како и на погоните на надземни места во составот на рудникот, ако тие постројки сочинуваат галванска целост со подземната електрична мрежа на рудникот.

Член 4

Ако со одредбите на овој правилник не е одредено поинаку, врз постројките во просториите во кои се изработуваат, се обработуваат, се чуваат или се складираат експлозиви, а се загрозеани од експлозивни смеси или од запалив ситен прав, се применуваат и Прописите за електричните постројки на надземни места загрозеани од експлозивни смеси (Додаток на „Службен лист на СФРЈ“, бр. 18/67 и 28/70), кои се составен дел на Правилникот за електричните постројки на надземни места загрозеани од експлозивни смеси („Службен лист на СФРЈ“, бр. 18/67 и 28/70), како и Техничките прописи за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси, кои се составен дел на Правилникот за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси („Службен лист на СФРЈ“, бр. 52/68).

Член 5

Ако со одредбите на овој правилник не е одредено поинаку, врз проектирањето и изведувањето на електричните постројки на пловни објекти, авиони и возила со кои се врши превоз на експлозиви, ќе се применуваат и одредбите на Правилникот за превозот на опасни материи во сообраќајот на патиштата („Службен лист на СФРЈ“, бр. 20/70).

II. ОБЕМ НА ПРИМЕНАТА

Член 6

Одредбите на овој правилник се применуваат при изработката на техничката документација, при изведувањето на нови електрични постројки, уреди и инсталации, при реконструкцијата, проширувањето и инвестиционото одржување на постројките на местата и во погонските простории во кои се работи со експлозивни.

Член 7

Техничката документација за електричните постројки во просториите во кои се работи со експлозивни ги опфаќа: одобрените проекти, нацртите на изведувањето според фактичната состојба, записниците на техничките прегледи, одобрените за употреба и другата техничка документација.

Член 8

Електричните постројки или нивните делови во просториите во кои се работи со експлозивни можат да ги пресектираат само организациите или електротехнички стручњаци, кои се овластени за изведување на такви работи.

III. ДЕФИНИЦИИ НА ПОИМИТЕ

Член 9

Долунаведените изрази, во смисла на овој правилник, ги имаат следните значења, и тоа:

1) електрична постројка е собир на сите монтирани електроенергетски и телекомуникациони уреди и на сите сигнални, заштитни, контролни и други електрични инсталации, вклучувајќи го и електричниот алат, што ѝ служат на заедничката намена односно на единствениот технолошки процес;

2) електрични уреди се сите погонски средства што служат за производство на електрична енергија или кои користат електрична енергија за својата работа (на пример: уреди за производство, пренос и развод на електрична енергија, како и уреди за напојување на енергија);

3) електрични инсталации се собир на сите водови и инсталационен прибор вклучувајќи ги и разводните табли со припадните уреди, кои служат за развод на електричната енергија до поодделни трошила;

4) експлозивно сигурна електрична постројка (Екс-постројка) е постројка што, при исправна монтажа и користење во границите на своите називни вредности, нема да предизвика палење на експлозив во кој и да било облик и на кој и да било начин во просториите загрозуени од експлозив;

5) експлозивно заштитни електрични уреди (S-уреди) се, електрични уреди што, при исправна монтажа и користење во границите на своите називни вредности, нема да предизвикаат палење на експлозивната смеса;

6) гасови значително полесни од воздухот се гасови чија специфична тежина изнесува најмногу половина од специфичната тежина на воздухот;

7) експлозивна смеса е смеса на запалив гас, на пари или на прав со воздухот, кај која горенето нагло се шири и поради тоа, под одредени услови, може да предизвика експлозија;

8) стехиометриска смеса е смеса во која има токму толку гасови и кислород колку што е потребно да настапи целосно согорување без вишок на гас односно кислород;

9) долна граница на експлозивност е одреден најмал волуменски дел (процент) на гас односно на пара, кој со воздухот сочинува експлозивна смеса;

10) горна граница на експлозивност е одреден најголем волуменски дел (процент) на гас односно на пара, кој со воздухот уште сочинува експлозивна смеса;

11) појава на зголемен притисок е појава која произлегува од експлозија на гасови во просторот на заштитната кутија или во дел од заштитната кутија во кој не настанало почетното палење;

12) точка на запаливост (пламиште) на запалива течност е најниска температура на која од течноста се развива пара во толкава количина што измешана со воздухот да може да се запали, ако над површината на течноста се принесе пламен;

13) температура на палење (точка на самозапаљување) на запалива материја е најниска температура на која таа материја во облик на гас, пара, магличка или прав, измешана со воздухот може да се запали или да експлодира, без надворешен извор на палење;

14) температура на тлеене на наталожен прав е најниска температура на површината на загреана подлога која доведува до пламтење, развирување и палење на 5 mm дебел наталожен слој на прав. Температурата на тлеенето се намалува со порастот на дебелината на напластениот прав;

15) гранична температура е највисока дозволена температура до која смее да се загрее уредот;

16) наттемпература е разлика помеѓу температурата на уредот и температурата на околниот простор во исто време;

17) S-комисија е постојана стручна комисија надлежна за испитување на S-уреди и за издавање атести за исправноста на тие уреди;

18) буквите „Екс“ се кратенка и ознака на експлозивно сигурни електрични постројки, уреди и инсталации, наменети за простории во кои се работи со експлозивни;

19) буквата „S“ е кратенка и ознака на експлозивна заштита. Ознаката (S) I означува експлозивна заштита на електрични уреди во рудници. Ознаката (S) II означува експлозивна заштита на електрични уреди на надземни места;

20) буквата „(S) — испитано“ е кратенка и ознака дека експлозивната заштита е испитана;

21) заштита, во најширока смисла на зборот, е затворање на електрични уреди во заштитни кутии, кое дава потребно осигурување од влегување на надворешни тела, вода и прав. Оваа заштита се означува со буквите „IP“ и со карактеристичен број кој се состои од две бројки по ознаката со буквите. Првата бројка го покажува типот на заштитата од навлегување на надворешни тела и прав и типот на заштитата од делови под напон, а другата бројка го покажува типот на заштитата од влегување вода. Значењето на одделни карактеристични броеви е образложено во додатоците 1 и 2, кои се отпечатени кон овој правилник и се негов составен дел;

22) заштита во заштитни кутии е заштита на електрични уреди што се поставени во заштитната кутија и се заштитени од можен намерен или наслен допир на делови под напон;

23) заштита со затворање е заштита од можен допир на делови под напон, со ставање предупредување на капакот од заштитната кутија или од приклучната комора;

24) заштита со блокирање од намерен допир е блокада чие дејство може да се отстрани со обичен алат;

25) заштита со блокирање од насилан допир е блокада чие дејство може да се отстрани само со специјален алат или со насилно оштетување;

26) непробивен оклоп (JUS N.S8.101) е заштита на делови на електрични уреди затворени во оклопот на заштитната кутија, која мора да издржи притисок на експлозија без оштетување и без пренесување експлозија на надворешната смеса;

27) зголемена сигурност (JUS N.S8.201) е заштита која се постигнува со посебна изработка на електричен уред така што да е отежнато настанувањето на кварови при нормална работа, што можат да создаваат искри, електрични лакови или да предизвикаат загревање над дозволената граница;

28) самосигурност (JUS N.S8.301) е заштита која се постигнува со посебна изработка на електричен уред така што искрите и термичките ефекти, кои би можеле да настанат во самиот уред или во струјното коло на тој уред, при нормални услови на работата или поради квар на приклучен уред, да не можат да запалат експлозивни смеси, развиорен ситен запалив прав или прав на експлозив, во чие присуство се употребува уредот односно струјното коло;

29) полнење со цврсти материи (JUS N.S8.401) е заштита на делови на електричен уред по пат на обложување со цврсти материи во облик на компактни или песокливи маси така што да не можат да запалат експлозивни смеси;

30) полнење со течности (JUS N.S8.501) е заштита на делови на електричен уред која се постигнува со ставање на тие делови во заштитна течност, така што до нив да не можат да втасаат експлозивни смеси;

31) полнење со гасови (JUS N. S8.601) е заштита на делови на електричен уред која се постигнува со полнење на заштитната кутија на електричниот уред со негорлив (инертен) гас или воздух, така што во заштитната кутија да не може да втаса експлозивна смеса;

32) особен вид заштита (JUS N. S8.901) е заштита на електрични уреди со која се спречува палење на експлозивни смеси со мерки на заштита што не се наведени во важечките прописи, а кои ги одобрува S-комисијата;

33) како простории односно простори загрозувани од експлозив се подразбираат:

а) погонски простории во згради во кои, при производството, обработката, преработката, чувањето и складирањето на експлозивни или експлозивни материи, можат да настанат палења од електрични погонски средства односно постројки (на пример: работни простории, сушилници, складишта или делови на такви простории и др.);

б) простории што се поврзани со просториите наведени под а) со помош на врати, прозорци, сидни отвори, разни канали и др., или што можат да дојдат во врска со просториите под а) ако во нив може да проникне прав, сублимати или испарувања на експлозивни материи во загрозувателни количини;

в) заградени простори на отворено земјиште во кои се произведува, се обработува, се преработува, се чува и се складира експлозив или експлозивна материја и во кои би можеле да настанат палења од електрични постројки;

34) затворени простории се простории во згради или затворени места што не се трајно отворени спрема слободен простор;

35) полуотворени простории се простории низ кои може слободно и природно да минува воздухот. Тие простории можат да имаат покрив за заштита од невреме и да бидат заградени со жична мрежа, со затворени бочни сидови со надолжни отвори (долу и горе и сл.), со тоа што конструкцијата на

покривот и на оградите да не го спречува влегувањето на воздухот во секој дел и низ секој дел на внатрешниот простор;

36) зона на опасност О е простор или затворен простор во кој запаливи или експлозивни супстанции на гасови, на пара или на запаливи течности трајно се присутни во концентрација помеѓу долната и горната граница на експлозивност;

37) зона на опасност 1 е простор во кој се користат и се складираат запаливи или експлозивни супстанции на гасови, на пара и на запаливи течности, односно простор во кој се ракува со тие супстанции, а чии експлозивни или запаливи концентрации можат да бидат причина на опасност за време на нормалниот погон или ракување;

38) зона на опасност 2 е простор во кој се користат и се складираат запаливи или експлозивни супстанции на гасови, на пара и на запаливи течности, односно простор во кој се ракува со тие супстанции, а кои се под таква контрола што само под ненормални околности да можат да предизвикаат опасни концентрации;

39) времето t_E е време во текот на кое е дозволен протек на најголема струја на уредот која може да се појави во погонот, а граничната температура на уредот да не биде пречекорена;

40) струјниот однос I_A/I_N е однос помеѓу струјата на задвижувањето I_A и номиналната струја I_N , при што струјата I_A се мери непосредно по практичното завршување на предната појава;

41) минимална струја на палење е најмала струја чија искра, под соодветни услови, може да запали најзапалива експлозивна смеса, при одредена веројатност на палење;

42) минимална енергија на палење е најмала енергија на искра која, под соодветни услови и при одредена веројатност на палење, може да запали најзапалива експлозивна смеса;

43) растојание по површина нагоре (спроводна патека) е минимално растојание помеѓу неизолирани делови под напон, мерено нагоре по површината на изолатори;

44) воздушно растојание е најкраток пат мерен со распната нишка, по кој може да настане минување на струја или пробив;

45) заштитен распор е место на спојување на припадните површини на различно меѓусебно споени делови на заштитната кутија на која се појавува пламен на експлозија од внатрешната кон надворешната страна;

46) должина на заштитниот распор е должина на распор долж кој постои одредена широчина на распорот, а се мери од внатрешната до надворешната страна на непробивниот оклоп на заштитната кутија;

47) широчина на заштитниот распор е растојание помеѓу припадните површини што го прават тој распор. За цилиндрични површини широчината на распорот е разликата помеѓу два припадни пречници;

48) максимален експериментален заштитен распор е распор чии димензии се добиени со посебно одредени експерименти;

49) максимален статистички заштитен распор е распорот од точка 47 на овој член врз кој е применета теоријата на статистиката;

50) максимално дозволен работен распор е распор чии димензии под никои услови не смеат да бидат пречекорени во текот на употребата на уредот во погон;

51) максимален распор е најширок распор што може да се предвиди при конструкцијата и изработката на уредот.

IV. ПРОЕКТИРАЊЕ, ИЗВЕДУВАЊЕ И НАДЗОР

Член 10

Секоја нова електрична постројка мора да биде изработена по проект што го одобрило соодветно овластено стручно тело. Проектот на таквата постројка мора да содржи најмалку:

- 1) опис на областа на работата, со технолошки процес;
- 2) технички опис на електричните постројки, уреди и инсталации, со сите потребни карактеристични податоци;
- 3) детален нацрт на просториите во кои се има намера да се постават електрични уреди и инсталации;
- 4) детален нацрт на електричните инсталации;
- 5) триполна електрична шема на постројката;
- 6) шема на дејствувањето на далнинското управување, ако уредот не е типизиран;
- 7) претсметка на целата постројка од напојната точка до сите трошила, пад на напонот, термичко оптоварување, контрола на оптоварувањето при краток спој, во согласност со важечките технички прописи;
- 8) опис на сите предвидени заштитни мерки;
- 9) спецификација на опремата и претсметка на трошоците.

Член 11

Пред почетокот на работите, во смисла на важечките прописи за изградбата на инвестиционите објекти, треба да се побара од соодветното овластено стручно тело да изврши преглед и да издаде одобрение за поставување и изведување на електрични постројки, уреди и електрични инсталации.

Одредбата на став 1 од овој член се однесува и на нови постројки и на изменувања и дополнувања на постојните постројки.

По завршената изградба на нови постројки односно по завршувањето на реконструкцијата на постојните постројки, мора да се изврши технички преглед и да се прибави дозвола за употреба од органот што го издал одобрението за изведување. Инвеститорот мора да приложи и нацрти за изведувањето според фактичната состојба.

Член 12

За секоја електрична постројка во просториите во кои се работи со експлозивни, мора да постои целосна документација. Таа документација мора да биде актуелна и да одговара на фактичната состојба, а задолжително содржи:

- 1) шема на напојувањето од висок напон на сите трансформаторски станици и водови од висок напон, со технички податоци и со ситуационен план;
- 2) шема на напојувањето од низок напон за сите нисконапонски мрежи и инсталации, со ситуационен план, со детален нацрт на електричните инсталации и со технички податоци;
- 3) картотека на електричните машини и-трошила, како и на водовите во погон и во резерва, со сите технички податоци за преземањето, контролата, поправките и местото на употребата. Наведената картотека мора да се води актуелно, а раководителот на електрослужбата треба да врши контрола на картотеката секој месец;
- 4) евиденција за состојбата на преодниот отпор на заземјувачите и мрежата, односно на уредите на заштитното и громобранското заземјување со резултати на мерењата кои треба да се вршат најмалку секои 12 месеци во суви временски периоди и по секој удар на гром во инсталацијата или во објектот;
- 5) евиденција за редовните и вонредните прегледи, кои се вршат според правилникот на организацијата на здружениот труд.

Член 13

Организациите на здружениот труд и други организации, во кои се работи со експлозивни, се должни да одредат одговорен електротехнички стручњак за електрични постројки заради водење ефикасен надзор над тие постројки.

Стручното лице од став 1 на овој член ги одредува работите кои се однесуваат на одржувањето, поправките, дополнувањата и усовршувањето на електричните постројки и се грижи за навременоста на прегледите и за актуелноста на документацијата.

Член 14

Електричните постројки, уреди и инсталации од член 1 на овој правилник може да ги изведува само организација на здружен труд што е регистрирана за таквата дејност и која располага со соодветен стручен кадар специјализиран за вршење на тие работи.

V. ИЗВЕДУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНИ ПОСТРОЈКИ, УРЕДИ И ИНСТАЛАЦИИ

Член 15

Техничката документација за нови електрични постројки и за електрични постројки кај кои се врши битна реконструкција, а која би можела да предизвика активирање на експлозивни или на нивни составни материи, се изработува според важечките прописи.

Член 16

Монтажа, реконструкција, поправки и одржување на електрични постројки заштитени во „Екс“ изработка може да врши само лице што е оспособено за изведување на такви работи и што располага со електротехничка стручна спрема и со проверено знаење од областа на техничките и сигурносните прописи, како и од југословенските стандарди што ја уредуваат материјата за дејноста од тој вид. Проверување на знаењето на оперативниот персонал треба да се врши кај соодветна стручна организација секои три години и по секое изменување на наведените прописи, односно стандарди во рамките на назначениот рок.

Член 17

Организациите на здружениот труд и други организации, што работат со експлозивни, мораат да имаат правилник за работа со електрични постројки, односно за работата на тие постројки.

Организациите од став 1 на овој член мораат да имаат и правилник за евиденција на наведените работи за новоградби, реконструкции, поправки и за одржување на споменатите постројки. Со тој правилник треба да се предвидат и задолжителни повремен прегледи во поглед на исправноста на тие постројки, со тоа што роковите да не смеат да бидат подолги од една година.

Член 18

Организациите на здружениот труд и други организации, што работат со експлозивни, се должни да водат посебен дневник за извршени работи на електрични постројки, уреди и инсталации.

Во дневникот секојдневно се запишуваат и сите дневни, седмични или годишни прегледи, што се предвидени како задолжителни според правилникот на организацијата на здружениот труд, односно на друга организација. Во дневникот се запишуваат и помали работи (на пример: изменувања на осигурувачи, регулирање на заштитни релеи, изменувања на важни шемии и на инсталациони нацрти и др.).

VI. ОПШТИ МЕРКИ ЗА ЕЛЕКТРИЧНА БЕЗБЕДНОСТ

Член 19

За секој електричен уред што се употребува во просторија загрозуена од експлозивни, мора да постои безбедно и пристапно место од кое командната табла може лесно да се досегне и, во случај на потреба, со едноставно движење да се исклучи, односно да се прекине струјното коло.

При тоа нулевиот односно неутралниот водич или заземјувањето мора принудно да се вклучува заедно и истовремено со другите фазни водичи. Нулевиот вод не смее да се вклучи, ако тоа не го дозволува употребениот начин на заштита од претисок напон на допир.

Член 20

За да се исклучи од мрежата електричниот уред дозволена е употреба на штекер.

Штекерот смее да се употребува кај уред што од мрежата до 250 V спрема земјата не зема повеќе од 16 A, односно кај еднонасочна струја повеќе од 10 A.

Член 21

Сите електрични уреди треба да се заштитат од влијание на вода и влага како и од електрични, механички, хемиски и термички влијанија така што при пропишаната употреба да се обезбедат целосна погонска сигурност и заштита од експлозија.

Член 22

Водовите за приклучување на електрични уреди и на преносни електрични алати, кои можат да се преместуваат, мораат да се распоредат така за што подобро да бидат заштитени од механички оштетувања и хемиски влијанија.

Член 23

Во поглед на заштитата на електричните постројки во згради и во други објекти од атмосферски пренапони и од удари на гром важат Правилникот за техничките прописи за громобрани („Службен лист на СФРЈ“, бр. 13/69) и Правилникот за техничките мерки за заштита на електроенергетски постројки од пренапон („Службен лист на СФРЈ“, бр. 7/71).

VII. ПОСЕБНИ МЕРКИ ЗА ЕЛЕКТРИЧНА БЕЗБЕДНОСТ

Член 24

Електричните постројки (екс-постројки) треба да се проектираат, да се изведуваат и да се одржуваат така што да не можат да настат опасни електрични набои кои би можеле да предизвикаат електрични искри и да запалат експлозивни во кој и да било облик.

Член 25

На местата што се загрозуени од експлозивни, покрај електричните постројки од член 24 на овој правилник, можат да се употребуваат и електрични постројки изведени во следните видови заштита, и тоа:

- 1) во заштита „непробивен оклоп“, ознака (St) H.B — најмалку за групата гасови „B“;
- 2) во заштита „полнење со гасови“, ознака (Sp)II;
- 3) во заштита „зголемена сигурност“, ознака (Ss)II, ако се изведени во механичка заштита IP 43, односно кај електрични машини најмалку во заштита IP 33, а приклучните орманчиња во заштита IP 43;

4) во заштита „самосигурност“, ознака (Si)II, ако работат и електричните уреди заедно со струјните кола (кои се поврзани со тие уреди), но со мала електрична енергија која не е во состојба да предизвика експлозија.

Член 26

Кај сите електрични постројки и уреди, што се градени за места загрозуени од експлозивни смеси на гасови, а се употребуваат на тие места, отворите за довод на кондензирана влага односно вода, ако тие постојат, треба да се изведат така што да се оневозможи пропикнување на прав во внатрешноста на наведените постројки и уреди.

Член 27

Капакот и заштитниот оклоп на електричен уред мораат да бидат изработени од таков материјал кој нема да предизвика искри под удари на метални предмети.

Член 28

Со соодветна изработка односно со обликот на надворешните површини на електричните уреди треба да се спречи односно да се отежни таложењето на прав или на капки експлозив и истовремено да се олесни чистењето од наведените површини на тие честиици.

Член 29

Електрични искри што би можеле да запалат експлозивни или нивна наслојка, не смеат да се создаваат на места на кои можат да предизвикаат палење на експлозивите.

Член 30

Електрични уреди смеат да се вградуваат само на површини и на места на кои температурата на експлозивот не може да ја надмине одредената гранична температура.

Член 31

Граничната температура од член 9 точка 15 на овој правилник смее да изнесува најмногу 120° C кај сите експлозивни чија температура на палење односно на растворување е 180° C или повеќе.

За експлозивни со температура на палење односно на растворување под 180° C, електричните уреди треба да се изработат според посебни критериуми.

Член 32

Заради сигурност во работата, употребата на електрични погонски средства во простории загрозуени од експлозивни треба да се ограничи на најмала можна мера.

Член 33

Организациите на здружениот труд или други организации мораат да одредат со својот правилник кои електрични погонски средства (електрични алати, дупчалки, инструменти и сл.) и во кои случаи смеат да се користат во просториите загрозуени од експлозивни.

Член 34

Не е дозволено да се поставуваат уреди за распределба на електрична енергија, осигурувачи, маслени прекинувачи, средства за задвижување на мотори, кондензатори и прибор за продолжување водови, ако се во прашање просториите од член 32 односно 33 на овој правилник.

VIII. ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

1. Електромотори

Член 35

Дозволена е употреба само на кафезни електромотори што се изведени во механичка заштита најмалку „IP 44“ со тркалави лежишта. Приклучното орманче мора да биде изведено во механичка заштита најмалку „IP 54“.

Електромоторите треба да се заштитат со моторни заштитни прекинувачи од преоптоварување, и тоа во сите фази, или со средства од еднаква вредност. Отворите за влегување на воздухот за ладење треба да имаат заштитни мрежи, а отворите на тие мрежи мораат да ѝ одговараат на механичката заштита со ознака „IP 20“.

Не мораат да бидат заштитени од преоптоварување електромоторите што поднесуваат трајна струја на задвижување, а притоа не се загреваат над дозволената граница.

Сите електромотори мораат да бидат заштитени од краток спој.

Член 36

Лопатката на вентилатор за ладење мора да биде така конструирана што да биде оневозможен допиер со заштитната кутија на електромоторот кој би можел да предизвика искрење.

2. Трансформатори, кондензатори и насочувачи

Член 37

За трансформатори, кондензатори и насочувачи важат следните одредби, и тоа:

1) дозволено е да се употребуваат трансформатори, кондензатори и насочувачи само како уреди за мерење, регулација и управување;

2) дозволено е оптоварување на овие уреди до 50% називен ефект, а најголемиот дозволен називен ефект изнесува 2 kVA;

3) кондензаторите мораат да бидат градени за 100% повисок називен напон од погонскиот напон;

4) суви насочувачи мораат да бидат градени за 25% повисок називен напон од погонскиот напон.

Дозволена е употреба на заштитни трансформатори за мал напон.

3. Прекинувачи и уреди за управување

Член 38

Во поглед на прекинувачите и уредите за управување важат следните одредби, и тоа:

1) во простории загрозени од експлозивни е ограничено вградувањето на прекинувачи и на уреди за управување, и тоа:

а) на прекинувачи на струјни кола за осветление до 1000 VA, но не повеќе од 16 A погонска струја;

б) на командни, гранични и помошни прекинувачи за погонски средства до 1000 VA, но не повеќе од 16 A погонска струја;

в) на прекинувачи за електромотори и за други индуктивни трошила до 1000 VA, но не повеќе од 16 A погонска струја;

г) на прекинувачи за други погонски трошила до 3000 VA, но не повеќе од 16 A погонска струја;

д) на прекинувачи и преклопници за мерни уреди;

2) живини и вакуумски прекинувачи не смеат да се оптоварат повеќе од 25% од нивниот називен ефект за вклучување и исклучување, односно најмногу до 250 VA;

3) при употреба на прекинувачи што претежно се оптоварени со индуктивни струјни кола, мораат да се предвидат мерки за спречување на настанување опасни пренапонии.

4. Термички уреди и уреди за греење

Член 39

Приклучување на термички уреди и на уреди за греење е дозволено само ако тие уреди се постојано прицврстени, односно ако не е можно да се преместуваат под напон. Тие уреди треба да се постават така што да биде обезбедено непречено одведување на топлина. За другите случаи важат одредбите на Техничките прописи за електричните постројки на надземни места загрозени од експлозивни смеси кои се составен дел на Правилникот за електричните постројки на надземни места загрозени од експлозивни смеси и на Прописите за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси кои се составен дел на Правилникот за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси.

5. Уреди за сушење

Член 40

Дозволено е, по правило, да се употребуваат само ормани за сушење што се постојано прицврстени така што да не можат да се преместуваат.

По исклучок од одредбата на став 1 на овој член, ако е заради производство неопходно да се обезбеди преместување на тие ормани, нивниот помошен довод или кабел мора добро да се прицврсти и постојано да се приклучи на уредот за сушење.

Не е дозволено да се приклучуваат орманите за сушење со штекери или со натакачи. Во помошните приклучни водови не е дозволено да се вградуваат прекинувачи. Кај сушници со природно проветрување грејачите мораат да бидат наполо одделени од корисниот простор така што честици на експлозивни и на експлозивни материји да не можат да втасаат до грејачите (затворање најмалку IP 54). Грејачите мораат да се распоредат така што на сите места во корисниот простор да се постигне рамномерна температура.

Член 41

Температурата на делови од вид на корисниот простор што се најблиски до грејачите, на почетокот на загревањето, односно во текот на работата, не смее да пречекори температура над 15°C, односно две третини од температурата на која настанува растворвање на експлозиви.

Член 42

Сушници со вештачко проветрување можат да работат само во струја на свеж воздух. При тоа грејачите треба да се блокираат и проветруваат така што да можат да се вклучуваат само кога работи проветрувањето.

Во сушницата мора да се воведува чист воздух без честици на експлозивни.

Член 43

На предната страна на сушницата треба да се постават контролни светилки кои ќе светат кога е сушницата во погон, односно кога температурниот регулатор ќе ги вклучи грејачите.

Член 44

Сушниците мораат да имаат на видливо место вграден термометар кој ќе ја покажува температу-

рата на најтоплото место во корисниот простор. Термометарот не смее да се вградува на вратата.

Член 45

Сушниците мораат да имаат сигурен автоматски регулатор на температурата со осетливост најмногу до $\pm 2^{\circ}\text{C}$. Регулацијата на температурата треба да дејствува преку уреди кои се заштитени од механичко оштетување и кај кои не може да дојде до отворено искрење (на пример, со помош на живина склопка). Температурниот регулатор треба да биде така изработен што неовластени лица да не можат да го дотеруваат.

Член 46

Со регулаторот на температурата треба да се постави и контролник на температурата кој ќе го исклучи греењето и ќе даде сигнал на опасност што работната температура ќе се зголеми за 15°C . Регулаторот на температурата треба да се блокира со контролникот на температурата за со дотерувањето на регулаторот истовремено да се дотеруваат соодветната температура и контролникот на температурата.

6. Електрични рачни уреди за лепење, уреди за заварување и други термички уреди

Член 47

Електрични рачни уреди за лепење, уреди за заварување и други термички уреди смеат да се приклучуваат односно да се употребуваат само со дозвола од надлежната електроенергетска инспекција и инспекција на трудот.

При работата со овие уреди се применуваат следните одредби, и тоа:

1) температурите на површината на грејачите и на уредите за греење на местата што се пристапни кон експлозивни или експлозивни материји не смеат да пречекорат 120°C . Тој услов се обезбедува со начинот на конструкција или со соодветните заштитни уреди (на пример, со автоматски контролници на температурата);

2) површината на уредите за греење и на грејачите мора да биде мазна така што да може лесно и брзо да се чисти. Не е дозволено да се употребуваат цевки со ребра или со наставки;

3) термичките уреди што се полнети со течности, мораат да имаат покажувач на нивото за да може лесно да се уочи нивото еднадвор;

4) на сите термички уреди од точка 3 на став 2 на овој член мора да се намести видна таблица за предупредување со следната содржина: „Уредот може да се приклучи само кога е наполнет со течност“. Нивото на течноста треба да се проверува во редовни временски растојанија. Дихтунзите што пропуштаат течност мораат веднаш да се изменат. Треба да се води сметка за опасноста од замрзнување.

7. Штекери и штекерски кутии

Член 48

Штекери и штекерски кутии е дозволено да се поставуваат и наместуваат само со припадните склопки за блокирање, така што штекерот да може да се става и да се вади само при безнапонска состојба. Штекерот се става во штекерската кутија одоздола нагоре, под агол од најмногу 30° спрема вертикалата. Штекерските кутии мораат да имаат капаци со автоматско затворање.

8. Светилки

Член 49

Механичката заштита на арматури за светилки мора да биде изведена најмалку во заштита од пробиј на прав и на прскотна вода, т.е. „IP 54“ според Техничките прописи за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси кои се составен дел на Правилникот за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси.

Арматурите на светилките мораат да бидат опремени со заштитно стакло. Дозволена е употреба на стакло или на други прозирни материјали кои механички, термички и хемиски се доволно отпорни. На сите светилки треба да се означи на добро видно место најголемата дозволена јачина на падењето во вати.

Член 50

Светилките мораат да се опремаат со заштитно кошниче или мрежа. На метални заштитни кошничкиња треба да се стави заштитна облога од мека гума или од соодветен материјал или барем треба да се преслечат со таков материјал. Ако светилките се наместени така што да не застрашува опасност од механичко оштетување, не е потребно заштитно кошниче.

Член 51

Оддалеченоста на заштитното стакло од светилката мора да изнесува најмалку 1,5 mm за грла E 10 и E 14. Кај поголеми грла оддалеченоста се одредува според одредбите на Техничките прописи за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси, кои се составен дел на Правилникот за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси.

Член 52

Симнувањето на заштитното кошниче и стакло мора да се врши само со специјален алат а при безнапонска состојба на арматурата.

Член 53

Граничната температура на местата на надворешните површини на светилки што најмногу се загреваат, во никој случај, не смее да биде поголема од 120°C .

Член 54

Во арматурите на светилките не е дозволено да се наместуваат грла со прекинувачи. Рачните преносливи светилки мораат да бидат опремени со заштитни кошничкиња односно мрежа.

Член 55

Дозволена е употреба на сијалици со двојна спирала, но само под услов тие сијалици да имаат вградени осигурувачи.

Член 56

Рачни преносливи светилки и светилки на работни места мораат да бидат опремени со сијалици што можат да поднесуваат удари и потреси.

Рачните светилки за осветлување садови, кади, цистерни и сл. смеат да се приклучуваат само на мал напон. Секоја одделна светилка мора да биде посебно приклучена на заштитен трансформатор со одвоен примарен и секундарен навој.

Член 57

Техничките карактеристики на светилките со сопствен извор на напон мораат да одговараат на JUS N.58.

Член 58

За другите случаи што не се регулирани со овој одел важат одредбите на точка 12 од Прописите за електричните постројки на надземни места загрозувани од експлозивни смеси, кои се составен дел на Правилникот за електричните постројки на надземни места загрозувани од експлозивни смеси.

9. Кабли и спроводници

Член 59

Кабли што не се положени вземат мораат да имаат обвивка од огноотпорен материјал.

Член 60

Дозволена е употреба на кабли, водови и спроводници, кои се наведени подолу, а одговараат на југословенските стандарди.

Треба да се одберат каблите и спроводниците што се отпорни спрема хемиски и термички влијанија на местото на употребата, и тоа:

1) кабли IPO 00 до IPO 33 според JUS N.C5.020 и PO 00 до PO 28 односно PP 00 до PP 48 и EP 48 според JUS N.C5.220. Наведените кабли можат да бидат и без метален плашт;

2) инсталациони спроводници P/E, P/J, P/MJ и P/ME според JUS N.C3.202 до N.C3.205 (само за ормани, телекомуникациони и мерни водови);

3) инсталациони спроводници PP и PP/J според JUS N.C3.220 и N.C3.302;

4) инсталациони спроводници GN/A и GN/AJ според JUS N.C3.405 и N.C3.406;

5) спроводници со гумена и пластична изолација G и P според југословенските стандарди.

За телекомуникациони водови и за водови што служат за приклучување на мерни садови, освен каблите, водовите и спроводниците под 1 до 5 на став 2 на овој член, можат да се употребуваат и кабли со метален плашт TC 10 според JUS NC4.110 и приклучни гајтани TG 00 до TG 50 според JUS N.C2.300 до N.C2.350.

Алуминиумски спроводници на енергетските кабли и водови мораат да имаат пресек најмалку 16 mm². Употреба на голи алуминиумски спроводници не е дозволена.

IX. ИЗБОР НА ЕКСПЛОЗИОНА ЗАШТИТА НА ЕЛЕКТРИЧНИ ПОСТРОЈКИ ВО СЛУЧАИ НА НИВНО НОРМАЛНО ИЗВЕДУВАЊЕ

Член 61

Спроведувањето на експлозионата заштита на електричните постројки во случаите на нивното нормално изведување е прикажано во Прегледот на изборот на експлозиона заштита на електрични постројки (во понатамошниот текст: Прегледот), кој е отпечатан кон овој правилник и е негов составен дел.

Ако изработката на постројката или работните постапки отстапуваат од вообичаената состојба, треба да се изврши избор според Прегледот.

Во Прегледот ознаките на експлозионата заштита се обележени со следните кратенки, и тоа:

1) (Eks) = експлозионо сигурни постројки во смисла на одредбите на овој правилник;

2) (S) = експлозиона заштита во смисла на одредбите на Прописите за електричните постројки на надземни места загрозувани од експлозивни смеси, кои се составен дел на Правилникот за

електричните постројки на надземни места загрозувани од експлозивни смеси и во смисла на југословенскиот стандард JUS N.58;

3) Произволно = израз кој означува дека електричните уреди и инсталации не мораат да бидат во експлозиона заштита, но мораат да одговараат на важечките електротехнички прописи и стандарди;

4) Произволно, но како за влажни простории = израз кој означува дека електричните уреди и инсталации не мораат да одговараат на важечките прописи за експлозиона заштита, но мораат да бидат градени според важечките прописи за влажни простории, со тоа што голи изолирани водови да не смеат да се поставуваат на досег на раката или да се користат за заштитни водови.

Покрај кратенките се наведени, таму каде што тоа е потребно, и подробностите со повикување на соодветните членови на овој правилник.

X. ИСПИТУВАЊЕ И ОДРЖУВАЊЕ

1. Испитување

Член 62

Испитувањето на експлозионо заштитени (S) електрични уреди и на експлозионо сигурни електрични постројки (Eks) се врши со типско испитување и со испитување на поединечни уреди или постројки.

Типското испитување се врши со испитување само на некои електрични уреди, земени од сервиското производство, ако тие производи имаат само ознака на типот (а не и реден распоред на ознаката на типот) и ознака на редниот фабричен број.

Ако електричните уреди од став 2 на овој член имаат и реден распоред на ознаката на типот, испитувањето на секој произведен електричен уред се врши посебно.

Во поглед на типското и поединечното испитување заради издавање типски и поединечен атест, како и во поглед на постапката за експлозионо сигурни електрични уреди со ознака (Eks) се применуваат одредбите на Техничките прописи за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси, кои се составен дел на Правилникот за конструкција, изработка и испитување на електричните уреди за работа во атмосферата на експлозивни смеси.

Член 63

Со типското испитување треба да се утврдат експлозионата заштита и експлозионата сигурност на типовите на електричните уреди, кои се обележуваат со ознаката (S) или со ознаката (Eks). За извршеното испитување се издава типски атест.

Член 64

Со испитувањето на поединечни уреди што имаат ознака (S) или (Eks), треба да се утврдат експлозионата заштита и експлозионата сигурност на секој одделен уред од домашно или странско производство. Ова испитувања треба да се врши на нови електрични уреди, на поправени електрични уреди и на електрични уреди чија експлозиона заштита или експлозиона сигурност е доведена во сомнение.

Член 65

Експлозионо исправните електрични уреди испитани според одредбите на член 64 од овој правилник, S-комисијата ги обележува со ознаката (S) или со ознаката (Eks) и на нив става плочка за извршено испитување со податоци во смисла на чл. 10 и 11

од овој правилник и со податоци од глава 15 на Прописите за електричните постројки на надземни места загорени од експлозивни смеси, кои се составен дел на Правилникот за електричните постројки на надземни места загорени од експлозивни смеси.

Електричните уреди што се произведуваат масовно и имаат типски атест а немаат број на производителот, се обележуваат со ознаката (Eks) или со ознаката (S), но на нив не се става плочка со податоци за испитување, туку само жолт отпечаток: „(Eks) испитано“ или „(S) испитано“.

Член 66

Купувачите на странски електрични уреди пред набавката треба да бараат од S-комисијата мислење за експлозионо сигурната заштита на тие уреди.

2. Одржување

Член 67

Одржување и поправки на експлозионо сигурни електрични уреди можат да вршат само стручните лица што се овластени за изведување на такви работи сообразно со одредбите на чл. 4, 13 и 16 од овој правилник.

Стручните лица од став 1 на овој член се одредуваат со правилникот на организацијата на здружениот труд, односно на друга организација.

Член 68

Лицата на кои треба писмено да им се довери одржувањето на електричните уреди мораат да обрнат посебно внимание на исправноста на експлозионо сигурната заштита на електричните уреди. Тие лица се должни да се грижат за ажурноста на прегледите на овие уреди и за роковите на нивното извршување.

Најдената состојба мора да биде запишана во посебна книга на прегледите.

Член 69

Забранети се: работите за одржување, поправки и дотерување на електричните уреди на експлозионо сигурната заштита додека се под напон; работите во врска со изменувања на нивните осигурувачи, сијалици, грејни тела и сл. како и работите за дотерување на функционирањето на заштитните релеи и заштитните автомати.

Член 70

Составните површини, сигурносните распори во заштита на непробивен оклоп и други слични делови за затворање, секогаш мораат да бидат чисти и премачкани со тенок слој мазиво без киселини или други состојки, што ја нагизуваат површината.

Член 71

Завртките што ги држат заштитните кутии и капаците, како и електричните уреди за темелите, сидовите или машинските конструкции, мораат да бидат притегнати со помош на специјален клуч при одреден притисок, за да се спречи повреда на навоите. Тие завртки треба да бидат осигурени од попуштање со помош на пружинска подложка или со помош на слични осигурувачи.

Член 72

На загорените места е дозволено да се отвораат заштитните кутии на електричните уреди само ако сите делови на уредот во заштитната кутија се во безнапонска состојба, а покрај тоа се ефикасно заштитени од допир.

По исклучок од одредбата на став 1 на овој член, на лицата што се добро запознаени со електричниот уред им е дозволено, под надзор на одговорното ли-

це, да ги остават влезните стегалки на електричниот уред под напон заради контрола на напонската состојба, и тоа при исклучен напон во другите делови на уредот.

Член 73

На експлозионо сигурно заштитени електрични постројки не смеат да се вршат изменувања што би можеле да ја намалат нивната експлозионо заштита. На постојната експлозионо сигурна заштита не смеат да се вршат никакви изменувања без претходно прибавено мислење од S-комисијата.

Одредбата од став 1 на овој член важи и за експлозионо заштитените електрични постројки на местата загорени од експлозивни.

Член 74

Работилниците што вршат поправки на експлозионо сигурни или експлозионо заштитени уреди се должни на нивните заштитни кутии да ставаат плочка со назначување на извршената поправка.

Извршените поправки мораат да бидат запишани во книгата на прегледите и во книгата на поправките и задолжително се внесуваат во картотеката на односниот уред. Оваа картотека мора да се води ажурно пред сместувањето на поправениот уред во складиштето односно пред отпремата на тој уред во погонот.

Одредбите од овој член се однесуваат и на работилниците што вршат поправки за сопствени погони.

XI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 75

Техничките карактеристики на електричните постројки што на денот на влегувањето во сила на овој правилник се затечени во погонски простории во кои се работи со експлозивни, во рок од една година од денот на влегувањето во сила на овој правилник мораат да се доведат во согласност со одредбите на овој правилник.

Одредбите од став 1 на овој член сообразно ќе се применуваат врз документацијата и нацртите на електричните постројки од тој став.

Член 76

Организациите на здружениот труд и други организации, што имаат погонски и други простории, во кои се работи со експлозивни, се должни во рок од 30 дена да одредат стручни лица од чл. 13, 16 и 67 на овој правилник, а во рок од 90 дена да донесат правилник сообразно со член 17 на овој правилник. Овие рокови почнуваат да течат од денот на влегувањето во сила на овој правилник. За постројките што тој ден ќе се затекнат во погон важат одредбите на чл. 4, 13, 15, 16 и 18 на овој правилник. Ако се утврди дека не постои техничка документација за електрични постројки односно дека таа документација не е во согласност со одредбите на овој правилник, треба да се постапи на начин предвиден со овој правилник за нови постројки.

Член 77

Овој правилник влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

10 бр. 718

22 февруари 1974 година
Белград

Сојузен секретар
за стопанство,
Бошко Димитриевиќ, с. р.

ПРЕГЛЕД НА ИЗБОРОТ НА ЕКСПЛОЗИОНА ЗАШТИТА НА ЕЛЕКТРИЧНИ ПОСТРОЈКИ ВО СЛУЧАИТЕ НА НИВНОТО НОРМАЛНО ИЗВЕДУВАЊЕ

(член 61 на Правилникот)

Реден број	Видови на експлозив и опис на местата	Опасности	Дозволен електрични уреди и инсталации, односно начин на заштита на тие уреди и инсталации
1	2	3	4
1. Цри барут и нему слични експлозиви			
	Места:		
1)	простории за мешање, дробење, триење, гмечење, иситнување во зрица, просевање, полирање, намотување	Фин лесно запалив прав	Преклопници за мерни уреди: (Eks), член 38 точка 1 под д. Прекинувачи: (Eks), член 38. Светилки: (Eks), член 49. Мерни инструменти: (Eks)
2)	меѓускладишта за барут во бочви, вреќи итн.	Фин лесно запалив прав	Светилки: (Eks), член 49
3)	простории за пакување	Мала количина прав	Светилки: (Eks), член 49
4)	складишта за експедирање на подготвен, запакуван барут		Кабли и спроводници, прекинувачи, светилки: произволно, но како за влажни простории
2. Бездимен нитроцелулозен барут со растворувач			
	Места:		
1)	складишта на нитроцелулоза, овлажена со вода и со растворувач	Опасност постои ако се исуши нитроцелулозата	(S) за средства за влажење со точка на запаливост под 21°C. Кој другите овлажувачи произволно, но како за влажни простории
2)	простории за отстранување на маснотија и сл. со алкохол, за гмечење, пресување и претходно сушење	Експлозивни смеси на запаливи пари со воздухот	(Eks) или (S)
3)	простории за режење, просевање и сушење во вакуум	Експлозивни смеси на запаливи пари со воздухот и барутен прав	(Eks) или (S)
4)	простории за влажење	Сув барутен прав	(Eks)
5)	простории за сушење, графитирање, просевање, отпрашување	Прав	(Eks)
6)	меѓускладишта; простории за пакување		(Eks)
7)	складишта за експедирање на подготвен, запакуван барут		Кабли и спроводници — прекинувачи, светилки: произволно, но како за влажни простории
3. Бездимен нитроглицерински барут без растворувач			
	Места:		
1)	складишта за влажни суровини	Опасност при исушување	(Eks)
2)	простории со тријачи, гмечалки, валјаци, преси и полжавести преси	Опасност при исушување	(Eks)
3)	простории за режење, сушење, графитирање, просевање, режење на пресувани делови	Прав	(Eks)
4)	меѓускладишта; простории за мешање	Можност за влегување на прав	(Eks)
5)	простории за пакување		(Eks)
6)	складишта за експедирање на подготвен, запакуван барут		Произволно, уредите и инсталациите како во редниот број 2 под 7
4. Пикринска киселина			
	Места:		
1)	простории за нитрирање, разредување, перење	Со вода расквасена киселина	(Eks)

1	2	3	4
2)	простории за сушење, просевање и пакување	Правови, пикрати	(Eks)
3)	меѓускладишта	Правови, пикрати	(Eks)
4)	складишта за експедирање на подготвена, запакувана пикринска киселина		Произволно, уредите и инсталациите како во редниот број 2 под 7
5. Тринитротолуол и слични ароматски нитросоединенија			
Места:			
1)	простории за мононитрирање	Експлозивни смеси на пара со воздухот	(S)
2)	простории за бинитрирање и тринитрирање, одделение за перење, меѓускладиште на одлиени производи, простории за сушење во вакуум котел	Експлозивни смеси на пара со воздухот и сублимати	(Eks) или (S)
3)	простории за гранулирање, мелење, сушење, простории за пакување	Прав	Прекинувачи и уреди за управување, термички уреди, уреди за сушење: (Eks) чл. 38, 39 и 40. Светилки: (Eks) член 49. Мерни инструменти: (Eks)
4)	простории за прекристализација со горливи раствори	Експлозивни смеси на пара со воздухот	(Eks) или (S)
5)	меѓускладишта	Прав	(Eks)
6)	складишта за експедирање на подготвен, запакуван експлозив		Произволно, уредите и инсталациите како во редниот број 2 под 7
6. Нитропентахексоген и слични нитросоединенија			
Места:			
1)	простории за нитрирање и перење, меѓускладишта	Влажен експлозив	(Eks)
2)	простории за прекристализација со запаливи растворувачи	Експлозивни смеси на пара со воздухот	(Eks) или (S)
3)	простории за сушење, просевање и пакување	Прав	Како во редниот број 5 под 3
4)	меѓускладишта	Прав	Произволно, уредите и инсталациите како во редниот број 2 под 7
5)	складишта за експедирање на подготвен, запакуван експлозив		Како во редниот број 2 под 7
7. Маслени и желатински експлозиви			
Места:			
1)	простории за нитрирање, одвојување, перење, дополнително одделување и филтрирање, складирање и одводнување споредни простории што од просториите за нитрирање и од други простории се одделени со средства против влегување на груб прав и на воден млаз (соодветна ознака IP 33)	Маслени експлозиви	Прекинувачи и уреди за управување, термички уреди, уреди за сушење: (Eks) чл. 38, 39 и 40. Штекери и штекерски кутии: (Eks) член 48. Светилки: (Eks) член 49 (просирни делови од стакло, а од друг материјал само ако е тој материјал испитан за употреба на споменатите места). Мерни инструменти: (Eks)
2)	простории за производство на сурова барутна маса	Опасност при исушување	(Eks)
3)	простории за сушење на колодиум-волна	Експлозивен прав	Светилки: (Eks) член 49 (гранична температура 80°C, група на палење T 5 спрема /S/). Мерни инструменти: (Eks)
4)	простории за месење и гмечење		Прекинувачи и уреди за управување: (Eks) член 38. Термички уреди и уреди за греење: (Eks) член 39. Светилки: (Eks) член 49. Мерни инструменти: (Eks)

1	2	3	4
5) простории за патронирање		(Eks)	
6) простории за парафинирање, пакување, меѓускладирање		(Eks)	
7) складишта за експедирање на подготвен, запакуван експлозив		Произволно, но како во редниот број 2 под 7	
8. Експлозивни врз база на амонијачна шалитра и други експлозивни слични на барут			
Места:			
1) простории за мелење, просевање и сушење на шалитра, на перхлорат, на дрвено брашно итн.	Прав	Произволно, но како за влажни простории и во заштита од прав според IP 43 (за мотори IP 33, за разводни табли IP 43)	
2) простории за растворување на ароматски нитросоединенија	Сублимати, прскање на експлозив	(Eks)	
3) простории за изработка на смеса на експлозив	Прав	(Eks)	
4) простории за патронирање		(Eks)	
5) простории за парафинирање, пакување и меѓускладирање		(Eks)	
6) складишта за експедирање на подготвен, запакуван експлозив		Произволно, но како за влажни простории во редниот број 2 под 7	
9. Хлоратни експлозив			
Места:			
1) простории за мелење и просевање на хлорати	Прав	Произволно, но како за влажни простории и во заштита од прав според IP 43 (за мотори IP 33, за разводни табли IP 43)	
2) простории за мешање и патронирање	Прав	Како во редниот број 8 под 1	
3) простории за квасење на хлоратни експлозив, пакување и меѓускладирање	Прав	(Eks)	
4) складишта за експедирање на подготвен, запакуван експлозив		Произволно, а уредите и инсталациите како во редниот број 2 под 7	
10. Фитили и фитили со црн барут			
Места:			
1) простории за просевање: места за полнење со црн барут	Прав	Преклопници за мерни уреди: (Eks) од член 38. Светилки: (Eks) од член 49. Мерни инструменти: (Eks)	
2) простории за испредување	Прав од експлозив	(Eks)	
3) други простории		Произволно	
11. Иницијални експлозив			
Места:			
1) простории за варење на живин фулминат (алкохол)	Експлозивни смеси на лара со воздухот	(S)	
2) простории за таложење и перење	Кристали на експлозив	(Eks)	
3) простории за сушење, мешање и просевање, складирање на смеси за иницијални експлозив со температура на палење над 180° C	Прав од експлозив	Светилки: (Eks) член 49. Мерни инструменти: (Eks)	
4) претпростории на просториите наведени во точка 11 под 3		(Eks)	

1	2	3	4
5) простории за полнење капсули	Прав	Произволно, но како за влажни простории: Кабли и спроводници за влажни простории. Светилки: (Eks) член 49. Мерни инструменти: (Eks) Прекинувачи: (Eks) член 38	
6) простории за пресување капсули	Прав	(Eks)	
7) простории за пакување, прегледи и за други работи		Произволно, но како за влажни простории	
8) складишта за експедирање на подготвени, запакувани капсули		Произволно, но како за влажни простории: Кабли и спроводници, прекинувачи, светилки	
9) простори за полнење	Прав	Прекинувачи и уреди за управување: (Eks) член 38. Светилки: (Eks) член 49. Мерни инструменти: (Eks)	
10) простории за пресување, редовно споени со простории за ревизија, пакување, етикетање и други простории		Произволно, но како за влажни простории	
11) складишта за експедирање на подготвени и запакувани капици		Произволно, но како за влажни простории: кабли и спроводници, прекинувачи, светилки	
12) простории за производство на маса за понирање, понирање и сушење	Прав од експлозив на гасна смеса со воздухот	(S)	
13) простории за манипулација и други простории, експедициони складишта за запакувани стоки		Произволно	

12. Пиротехнички, сигнални и светилни средства

Места:

1) простории за мешање, пресевање и сушење, како и за складирање смеси	Прав	Преклопници за мерни уреди: (Eks) член 38 Термички уреди и уреди за греење: (Eks) член 39. Светилки: (Eks) член 49. Мерни инструменти: (Eks)
2) простории за изработка на тестеста маса со помош на растворување	Експлозивни гасни смеси	(Eks) или (S)
3) простории за полнење и пресување	Прав	(Eks)
4) работни места со пресувани состави		(Eks)
5) простории за сушење на лак кај сигнални средства	Експлозивни гасни смеси	(S)
6) други работни простории и простории за пакување		Произволно, но како за влажни простории
7) складишта за експедирање на подготвени, запакувани пиротехнички производи		Произволно, но како за влажни простории: кабли и спроводници, прекинувачи и светилки

13. Барути за патрони

Места:

1) простории за просевање на барути	Како во редниот број 12 под 1 сé (Eks)
2) простории за полнење	Произволно, машини за полнење (Eks)
3) други простории	Произволно
4) простории со барут во отворени садови	(Eks)
5) други простории	Произволно

1	2	3	4
14. Разновидна муниција			
Места:			
1) подготвителни простории			Како во редниот број 12 под 1 сé (Eks)
2) простории за складирање, подготовка и сушење на шалитра			Произволно, но како за влажни простории и со заштита од проникнување на прав според IP 54 (односно IP 33 за мотори, а IP 54 за разводни табли) (Eks)
3) простории со растворени експлозиви	Сублимати и прав		(Eks)
4) простории за механичка обработка	Прав		(Eks)
5) други работни простории ако има експлозив во отворени садови	Прав		(Eks)
6) простории за работа со запакуван експлозив за составување на проектили, завиткување на запалки итн.			Произволно, но како за влажни простории
7) простории за преземање и експедирање, како и складирање на готова муниција			Произволно, но како за влажни простории
15. Експлозиви за производство на отпресоци и на набои за палење			
Места:			
1) простории за мешање, просевање, полнење и мерење	Прав		Приклучоци и уреди за управување: (Eks) член 38. Светилки: (Eks) член 49. Мерни инструменти: (Eks) (Eks)
2) простории за пресување и обрабување			
3) простории за работа со отпресоци, за вметнување капсули и парафинирање			(Eks)
4) простории за пакување и преземање, како и складирање на готови отпресоци и набои за палење			Произволно, но како за влажни простории
16. Експлозиви за производство во лаборатории			
Места:			
1) простории за лабораториско производство на експлозиви, испитување, обработка и складирање			Произволно, но како за влажни простории
2) сушници за експлозиви			(Eks)
17. Други експлозиви, ако се експлозивни при производство или при преработка			
Места:			
1) простории во кои се произведуваат, се употребуваат и се обработуваат течни експлозиви ако нивната точка на запаливост е под 55° C или ако се загреани над температурата на својата точка на запаливост			(Eks) или (S)
2) простории за производство во кои се употребуваат запаливи раствори со точка на запаливост под 55° C			(Eks) или (S)
3) простории за мелење, просевање, сушење			(Eks)
4) простории за производство во кои се наоѓаат материји во сува состојба со температура на палење, односно на распаѓање под 180° C			Не се дозволува употреба на електрични уреди без посебно одобрение
5) простории за месене и натамошна обработка			(Eks)
6) простории за пакување и складирање			Произволно, но како за влажни простории

Табела 1

ТЕМПЕРАТУРИ НА ПАЛЕЊЕ И ТЕМПЕРАТУРИ
НА РАСПАЌАЊЕ НА ЕКСПЛОЗИВИ

Назив на експлозивот

Амониум хлорат	130°C
Тетрацен	135 до 137°C
Живин фулминат	150 до 165°C
Нитроманит	160 до 170°C
Калциумазид	180°C
Тетранитрометиланилин	185 до 195°C
Динитрохлорхидрин	190 до 205°C
Стронциумазид	194 до 200°C
Нитроцелулоза	195 до 205°C
Вариумазид	200 до 210°C
Нитроглицерин	200 до 205°C
Пентаеритрит-тетранитрат	200 до 205°C
Nitroglykol	215 до 205°C
Тринитрорезорцин	220 до 225°C
Тетранитроанилин	220 до 230°C
Хексоген	230°C
Хексанитродифениламин	240 до 250°C
Тринитрокрезол	270 до 290°C
Оловотринитрорезорцинат	275 до 280°C
Среброазид	275 до 290°C
Тринитроанисол	280 до 295°C
Тринитротолуол	295 до 300°C
Пикринска киселина	300 до 310°C
Амониумперхлорат	305 до 310°C
Оловоазид	320 до 360°C
Тринитроксилот	325 до 330°C
Динитротолуол	330°C
Тринитронафталин	350 до 355°C
Тринитрохлорбензол	395°C

Табела 2

ТЕМПЕРАТУРИ НА ПАЛЕЊЕ И ТЕМПЕРАТУРИ
НА РАСПАЌАЊЕ НА ЕКСПЛОЗИВИ ШТО СЕ
КОРИСТАТ ВО ЗАНАЕТЧИСТВОТО

Назив на експлозивот

Желатински динамит	180 до 190°C
Гурдинамит	195 до 200°C
Експлозивен желатин	202 до 208°C
Amon-Gelit 1	205 до 212°C
Експлозивна шалитра	305 до 315°C
Црн барут	310 до 315°C
Хлоратил 1	324 до 332°C

Табела 3

ТЕМПЕРАТУРИ НА ПАЛЕЊЕ И ТЕМПЕРАТУРИ
НА РАСПАЌАЊЕ НА ПЕРОКСИДИ И НА СРЕД-
СТВА ЗА НАДУВУВАЊЕ (ПОРОФОРИ)

Назив

Нитрил на азоизопутерна киселина (Азо-изо-бутиронитрил (порофор N))	102 до 105°C
Вензоилпероксид (добензоилпероксид)	107 до 110°C
Пероцетна киселина (пероксиоцетна киселина)	110°C
Динитродиметилсулфид	110°C
Циклохексанонпероксид (1-Оху-1-ху- dioxildicyklohexilperoxid)	118 до 120°C

Бутилпермалеинат — терцијален	134 до 137°C
Бутилпербензоат — терцијален	136 до 150°C
Метилетилкетонпероксид	138°C
Бензолсулфохидазид	143 до 145°C
Бутилперацетат — терцијален	144 до 150°C
Bis-(terc. — Butilperoxy)-бутан	150 до 158°C
Бензолдисулфохидазид	154 до 158°C
Динитрозопентаметилентетрамин	195 до 206°C

Додаток 1

ЗАШТИТА ОД ДОПИР НА ДЕЛОВИ ПОД НАПОН
И ЗАШТИТА НА УРЕДИ ОД ПРОБИВ НА НАД-
ВОРЕШНИ ТЕЛА И ПРАВ

Прва озна- ка на ка- рактеристи- чниот број	Тип заштита
0	Нема заштита од допир на делови под напон. Нема заштита на уреди од пробив на надворешни тела и прав
1	Заштита од случаен допир на внатрешни делови под напон со делови на човековото тело. Заштита од пробив на големи надворешни тела ($\varnothing$ поголем од 50 mm)
2	Заштита на делови под напон од допир со прсти. Заштита од влегување на надворешни тела средна големина ($\varnothing$ поголем од 12 mm)
3	Заштита на делови под напон од допир со алат, со жица или со предмети чија дебелина е поголема од 2 mm. Заштита од влегување на мали надворешни тела
4	Заштита на делови под напон од допир со алат, со жица или со предмети чија дебелина е поголема од 1 mm. Заштита од мали надворешни тела ($\varnothing$ поголем од 1 mm), освен отвори за проветрување (влезни и излезни отвори за разладни средства) и отвори за испуштање кондензати од затворени машини, кои можат да имаат степен на заштита 2.
5	Целосна заштита на делови под напон. Заштита од штетни количини прав. Влегувањето на прав не е напотно оневозможено, но правот не може да влезе во количина која би го попречувала нормалниот погон
6	Целосна заштита од делови под напон. Заштита од влегување на прав

Забелешка: Степените на заштитата наведени под 3 и 6 не се однесуваат на ротациони електрични машини.

Додаток 2

ЗАШТИТА НА УРЕДИ ОД ВЛЕГУВАЊЕ НА ВОДА

Втора озна- ка на ка- рактерис- тичниот број	Тип заштита
1	2
0	Нема заштита
1	Заштита од капечка вода
2	Заштита од капечка вода; капечката во- да нема штетно дејство додека заштит- ната кутија не е поместена од нормал- ната положба за повеќе од 10°
3	Заштита од дожд. Дождот нема штетно дејство додека врне под агол помал од 60° спрема вертикалата
4	Заштита од прскотна вода. Прскотот на вода од кој и да било правец нема штет- но дејство
5	Заштита од млаз вода. Млазот на вода од кој и да било правец нема штетно дејство
6	Заштита од вода која се наоѓа на покри- вот на пловен објект (на брод). Морска вода под одредени услови не може да влезе во уредот
7	Заштита на уред што е потопен во вода. Водата под одреден притисок и за одре- дено време за кое уредот е потопен не смеа да влезе во заштитната кутија

ПРИМЕРИ НА ОЗНАЧУВАЊЕ

IP 00	Нема заштита
IP 11	Заштита од допир со прсти и од допир со предмети пречник над 50 mm и од ка- печка вода
IP 22	Заштита од допир со прсти и од допир со предмети пречник над 12 mm и од дожд
IP 33	Заштита од допир со алат и од допир со предмети пречник над 2,5 mm и од дожд
IP 43	Заштита од надворешни делови преч- ник над 2 mm и од прскотна вода
IP 44	Заштита од надворешни делови пречник над 1 mm и од прскотна вода
IP 54	Заштита од прав и од прскотна вода
IP 55	Делумна заштита од прав; целосна заш- тита од допир и од млаз вода
IP 66	Целосна заштита од допир, прав и мор- ска вода
IP 67	Целосна заштита од допир и прав и це- лосна заштита при потопување во вода.

242.

Врз основа на член 19 од Законот за книговод-
ството на организациите на здружениот труд („Слу-
жбен лист на СФРЈ“, бр. 48/68, 56/69 и 71/72), сојуз-
ниот секретар за финансии пропишува

П РА В И Л Н И К

ЗА ДОПОЛНЕНИЕ НА ПРАВИЛНИКОТ ЗА СОДР-
ЖИНАТА НА ОДДЕЛНИ ПОЗИЦИИ ВО БИЛАН-
СИТЕ НА ОРГАНИЗАЦИЈЕ НА ЗДРУЖЕНИОТ
ТРУД

Член 1

Во Правилникот за содржината на одделни по-
зиции во билансите на организациите на здружениот

труд („Службен лист на СФРЈ“, бр. 18/73 и 53/73) во
член 24 по бројот: „1973“ се додаваат зборовите:
„односно 1974“ на сите четири места.

Член 2

Овој правилник влегува во сила наредниот ден
од денот на објавувањето во „Службен лист на
СФРЈ“.

Бр. 1-3801/1-74

3 април 1974 година

Белград

Заменик-сојузен секретар
за финансии,

Божидар Радуновиќ, с. р.

243.

Врз основа на член 25 став 5 и член 27 став 6
од Законот за Службата на општествено книговод-
ство („Службен лист на СФРЈ“, бр. 5/72, 23/72, 33/72,
39/72, 55/72, 63/72 и 71/72), сојузниот секретар за фи-
нансии издава

НАРЕДБА

ЗА ИЗМЕНА НА НАРЕДБАТА ЗА УТВРДУВАЊЕ
НА БЛАГАЈНИЧКИ МАКСИМУМ И ЗА ПЛАЌАЊЕ
СО ГОТОВИ ПАРИ

1. Во Наредбата за утврдување на благајнички
максимум и за плаќање со готови пари („Службен
лист на СФРЈ“, бр. 33/72) во точка 4 под 3 бројот:
„200“ се заменува со бројот: „500“.

2. Оваа наредба влегува во сила осмиот ден од
денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 1-3756/1

3 април 1974 година

Белград

Заменик-сојузен секретар
за финансии,

Божидар Радуновиќ, с. р.

244.

Врз основа на член 72 од Законот за печатот и
за другите видови информации („Службен лист на
СФРЈ“, бр. 45/60 и „Службен лист на СФРЈ“, бр.
15/65), сојузниот секретар за внатрешни работи до-
несува

РЕШЕНИЕ

ЗА ЗАБРАНА НА ВНЕСУВАЊЕТО И РАСТУРА-
ЊЕТО НА ВЕСНИКОТ „DIE PRESSE“

Се забранува внесувањето во Југославија и рас-
турањето на весникот „Die Presse“, број 7770 од 26
февруари 1974 година, кој излегува на германски
јазик во Виена, Австрија.

Бр. 650-1-2/86

1 април 1974 година

Белград

То заменува
сојузниот секретар
за внатрешни работи
потсекретар,
Драшко Јуришиќ, с. р.

245.

Врз основа на член 72 од Законот за печатот и за другите видови информации („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 45/60 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 15/65), сојузниот секретар за внатрешни работи до-
несува

РЕШЕНИЕ

ЗА ЗАБРАНА НА ВНЕСУВАЊЕТО И РАСТУРА-
ЊЕТО НА ВЕСНИКОТ „LE FIGARO“

Се забранува внесувањето во Југославија и рас-
турањето на весникот „Le Figaro“, број 9152 од 18
февруари 1974 година, кој излегува на француски
јазик во Париз, Франција.

Бр. 650-1-5/347

1 април 1974 година
Белград

Го заменува
сојузниот секретар
за внатрешни работи
потсекретар,
Драшко Јуришиќ, с. р.

246.

Врз основа на член 72 од Законот за печатот и
за другите видови информации („Службен лист на
ФНРЈ“, бр. 45/60 и „Службен лист на СФРЈ“, бр.
15/65), сојузниот секретар за внатрешни работи до-
несува

РЕШЕНИЕ

ЗА ЗАБРАНА НА ВНЕСУВАЊЕТО И РАСТУРА-
ЊЕТО НА ВЕСНИКОТ „FRANKFURTER ALLGE-
MEINE ZEITUNG“

Се забранува внесувањето во Југославија и рас-
турањето на весникот „Frankfurter Allgemeine Zei-
tung“, број 48 од 26 февруари 1974 година, кој изле-
гува на германски јазик во Франкфурт, Сојузна Ре-
публика Германија.

Бр. 650-1-22/144

2 април 1974 година
Белград

Го заменува
сојузниот секретар
за внатрешни работи
потсекретар,
Драшко Јуришиќ, с. р.

247.

Врз основа на член 40 став 7 од Основниот закон за заштита на растенијата од болести и штет-
ници („Службен лист на СФРЈ“, бр. 13/65), Сојузниот секретаријат за земјоделство објавува

СПИСОК

НА СРЕДСТВАТА ЗА ЗАШТИТА НА РАСТЕНИЈАТА ЗА КОИ СЕ ИЗДАДЕНИ ДОЗВОЛИ ЗА ПУШ-
ТАЊЕ ВО ПРОМЕТ НА ТЕРИТОРИЈАТА НА ЈУГОСЛАВИЈА, А НА КОИ ИМ Е ОДОБРЕНА ПРОМЕНА
НА ИМЕТО

Сојузниот секретаријат за земјоделство им одобри промена на името на следните средства за
заштита на растенијата:

Реден број	Назив на средството	Назив на производителот	Дозволата за промет ја издал	Дозволата за промет е обја- вена во списокот на средства- та за заштита на растенијата (број на „Службен лист на СФРЈ“ и реден број на спи- сокот)	Промената на името ја одобрил	Нов назив на средството
1	2	3	4	5	6	7
1	KUPRABLAU	„CUPRA“, Société des produits chimiques S. A. — Renes, кого во Југославија го заста- пува „Cinkarna“ — Цеље	Сојузниот секретари- јат за земјоделство под бр. 3383/1 од 27 септември 1972 година	59/72-34	Сојузниот сек- ретаријат за земјоделство со своето решение под бр. 3474/3 од 16 октомври 1973 година	CUPRABLAU-N
2	MALTOX E-50	„ЗОРКА“, Хемијска индустрија — Шабац	Сојузниот секретари- јат за земјоделство под бр. 3467/1 од 28 септември 1972 година	59/72-43	Сојузниот сек- ретаријат за земјоделство со своето решение под бр. 4829/2 од 17 јануари 1974 година	MALATION E-50

1	2	3	4	5	6	7
3	MALTOX P-1	„ЗОРКА“, Хемијска индустрија — Шабац	Сојузниот секретаријат за земјоделство под бр. 3469/1 од 28 септември 1972 година	59/72-44	Сојузниот секретаријат за земјоделство со своето решение под бр. 4828/2 од 17 јануари 1974 година	MALATION P-1
4	MALTOX P-5	„	Сојузниот секретаријат за земјоделство под бр. 3468/1 од 28 септември 1972 година	59/72-45	Сојузниот секретаријат за земјоделство со своето решение под бр. 4830/2 од 17 јануари 1974 година	MALATION P-5
5	SEVIN P-6	„CHROMOS-KATRAN-KUTRILIN“, Хемијски комбинат — Загреб	Сојузниот секретаријат за стопанство под бр. 9-955/1 од 27 јануари 1969 година	17/69-39	Сојузниот секретаријат за земјоделство со своето решение под бр. 2571/4 од 13 декември 1973 година	SEVIN P-5
6	ZITOKOR 50	„ЖУПА“, Хемијска индустрија — Крушевац	Сојузниот секретаријат за земјоделство под бр. 698/2 од 18 февруари 1972 година	56/72-79	Сојузниот секретаријат за земјоделство со своето решение под бр. 1071/2 од 12 март 1974 година	ZITOKOR D

Бр. 1607/1
19 март 1974 година
Белград

Заменик-сојузен секретар
за земјоделство,
инж. Бранко Турудија, с. р.

248.

Врз основа на член 40 став 7 од Основниот закон за заштита на растенијата од болести и штетници („Службен лист на СФРЈ“, бр. 13/65), Сојузниот секретаријат за земјоделство објавува

СПИСОК

НА СРЕДСТВАТА ЗА ЗАШТИТА НА РАСТЕНИЈАТА ЗА КОИ СЕ ИЗДАДЕНИ ДОЗВОЛИ ЗА ПУШТАЊЕ ВО ПРОМЕТ НА ТЕРИТОРИЈАТА НА ЈУГОСЛАВИЈА, А ЧИЕ ВАЖЕЊЕ ПРЕСТАНАЛО

Сојузниот секретаријат за земјоделство утврдува дека престанало важењето на дозволата за пуштање во промет на следното средство за заштита на растенијата, и тоа:

Реден број	Назив на средството	Назив на производителот	Дозволата за промет ја издал	Дозволата за промет е објавена во списокот на средствата за заштита на растенијата (број на „Службен лист на СФРЈ“ и реден број на списокот)	Број на решението на Сојузниот секретаријат за пуштање во промет на дозволата
1	2	3	4	5	6
1	BLADEX 50% W.P.	SHELL, NEDERLAND Chemie N.V.S. — Gravenhage, кого во Југославија го застапува „АСТРА“ — Загреб	Сојузниот секретаријат за земјоделство под бр. 522/4 од 18 април 1972 година (привремена дозвола)	56/72-10	583/1 од 28 јануари 1974 година

Бр. 1608/1
19 март 1974 година
Белград

Заменик-сојузен секретар
за земјоделство,
инж. Бранко Турудија, с. р.

249.

Врз основа на член 137 од Законот за воздушната пловидба („Службен лист на СФРЈ“, бр. 33/73), по претходно прибавеното мислење од носителите на правата на користење на аеродромите, директорот на Сојузната управа за цивилна воздушна пловидба издава

НАРЕДБА

ЗА ИЗМЕНА НА НАРЕДБАТА ЗА ВРЕМЕТО ВО КОЕ ВОЗДУХОПЛОВНИТЕ ПРИСТАНИШТА МОРААТ ДА БИДАТ ОТВОРЕНИ ЗА ЈАВЕН ВОЗДУШЕН СООБРАКАЈ

1. Во Наредбата за времето во кое воздухопловните пристаништа мораат да бидат отворени за јавен воздушен сообраќај („Службен лист на СФРЈ“, бр. 1/74) во точка 1 во табелата, во рубрика 9 „Тиват“ во колоната 5 бројот: „06,00“ се заменува со зборовите: „половина час пред излегувањето на сонцето“, а во колоната 6 бројот 23,00 — со зборовите: „половина час по зајдувањето на сонцето“.

2. Оваа наредба влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Бр. 04-6615/2
21 март 1974 година
Белград

Директор
на Сојузната управа за
цивилна воздушна пловидба,
Милован Гокановиќ, с. р.

250.

Врз основа на член 244 од Уставот на СФРЈ, во согласност со Законот за општествена контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 25/72 и 35/72) и согласно со Резолуцијата за основите на политиката на општествено-економскиот развој на Југославија во 1974 година, спроведувајќи ја програмата на мерките за нејзината реализација, Сојузниот извршен совет, извршните совети на социјалистичките републики и извршните совети на социјалистичките автономни покраини, се согласија за спроведувањето на политиката на цените во 1974 година и утврдија

ДОГОВОР

ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПОЛИТИКАТА НА ЦЕНИТЕ ВО 1974 ГОДИНА

Член 1

Сојузниот извршен совет, извршните совети на републиките и извршните совети на автономните покраини ќе преземаат мерки за да се обезбедат општи услови за одржување на нивото и односот на цените предвидени со овој договор.

Член 2

Утврдената политика на цените за 1974 година на единствениот југословенски пазар ќе се спроведува со формирање на цените според условите на пазарот и врз основа на општествените договори и самоуправни спогодби, а во согласност со тековната економска политика, со политиката на развојот, со развојот на општествено-економските односи и системот на цените.

Член 3

Органите на општествено-политичките заедници, во рамките на својата надлежност, во 1974 година порешително и поорганизирано ќе создаваат услови за пошироко формирање на цените според условите на општествено насочениот пазар.

Сојузниот извршен совет, извршните совети на републиките и извршните совети на автономните покраини ќе ја разгледаат програмата за либерализација на цените во рок од 15 дена од денот на потпишувањето на овој договор.

Член 4

Органите на општествено-политичките заедници ќе создаваат услови за развој и поуспешно функционирање на општественото договарање и на самоуправниот спогодување за цените, со цел да се оствари договореното движење на цените, интеграцијата на здружениот труд врз постабилни и подолгорочни основи и да јакне единството на југословенскиот пазар.

Со општествените договори врз потрајна самоуправни и рамноправна основа, покрај цените, ќе се регулираат и другите односи, како што се: снабденоста, условите на извозот и увозот и другите суштествени прашања на заедничкиот развој, на поделбата на турдот, на заедничките вложувања, на истражувањата и др., што ќе придонесе да се остваруваат врз начелата на Уставот на СФРЈ здружувањето на трудот, самоуправниот утврдување на програмите на развојот и конституирањето и функционирањето на стопанството како целост врз самоуправни основи, во согласност со единството на стопанскиот систем и на економската политика. Во случаите во кои се остварува заедничка контрола на цените, општествените договори ќе се склучуваат како договори на Сојузниот извршен совет, на извршните совети на републиките, на извршните совети на автономните покраини и на асоцијациите на здружениот труд.

Со самоуправниите спогодби, врз основа на договорените принципи и односи, ќе се врши непосредно утврдување на цените и односите на цените, и притоа ќе се настојува со тие спогодби, по правило, да се опфатат пошироките меѓусебно поврзани групации.

Со мерките за спроведување на овој договор надлежните органи на федерацијата, на републиките и на автономните покраини ќе создаваат услови односите во областа на цените помеѓу производителите на сировини и преработувачката индустрија, како и помеѓу производителите и потрошувачите, да се воспоставуваат со договори и спогодби, а под непосредно дејство на условите на пазарот. Тоа ќе придонесе за јакнење на меѓусебното поврзување, интегрирање во стопанството и воспоставување на такви односи кои нема да бараат применување на административни мерки.

Наспоредно со применувањето на мерките за спроведување на овој договор ќе јакне одговорноста на организациите на здружениот труд и на другите самоуправни организации и заедници за остварување на политиката на цените, на долгорочните развојни правци на стопанството, на целите на тековната економска политика, како и за борба против инфлација.

Заради реализација на договорената политика на цените надлежните органи на федерацијата, на републиките и на автономните покраини ќе организираат и ќе обезбедат успешно следење на движењето на цените и применување на општествените договори и на самоуправниите спогодби, како и начин за контрола на спроведувањето на политиката на цените утврдена со овој договор.

Надлежните органи на федерацијата, на републиките и на автономните покраини ќе обезбедат меѓусебно известување за мерките преземени во областа на контролата на цените и за проблемите настанати во текот на спроведувањето на овој договор. Врз основа на тоа овие органи ќе заземаат заеднички ставови за натамошното спроведување на овој договор.

Член 5

Тргнувајќи од тоа дека политиката на цените се спроведува во услови на ширењето на влијани-

ето на економските односи со странство врз стопанството и цените во Југославија, како и од потребата за унапредување на извозот и запазување на конкурентската способност на домашното стопанство во меѓународната размена, политиката на извозните поттикнувања, односно на увозните давачки. Не се усогласува со политиката на цените и ќе се создаваат услови и ќе се донесуваат мерки за намалување на разликата во стапката на порастот на цените во домашното стопанство во однос на земјите со кои Југославија го врши најголемиот дел од надворешнотрговската размена.

Сојузниот извршен совет, извршните совети на републиките и извршните совети на автономните покраини во 1974 година ќе преземаат и посебни мерки кои имаат за цел да се спречи неповолното влијание на кризните растројства и на ексцесните конјунктурни појави во светот врз нивоата и односите на цените на домашното стопанство.

Заради остварување на задачите од ст. 1 и 2 на овој член Сојузниот извршен совет, извршните совети на републиките и извршните совети на автономните покраини се согласни:

1) негативното дејство што настанува поради ненормалното екстремно високо зголемување на странските цени, да се распореди на целото општество, односно на целото стопанство и вонстопанство, врз основа на критериумите што договорно ќе се утврдат, а во согласност со развојната политика и со системот и политиката на цените;

2) да се спречи порастот на цените на домашните сировини и репродукциони материјали кој би произлегувал од ексцесни конјунктурни појави на светскиот пазар, и дека за таа цел е неопходен комплекс мерки на економската политика, вклучувајќи ги и следните:

— во случаите во кои нормалната увозна цена не е консолидирана треба да се оствари поместување на цените на сировините и репродукционите материјали помало од она кое произлегува од непосредното поврзување на домашните цени со странските ексцесни конјунктурни цени.

При тоа треба да се оствари прераспределба во корист на сировинските гранки, во согласност со политиката усвоена со Општествениот план на Југославија за периодот од 1971 до 1975 година;

— цената на суровата нафта и на производите врз база на нафта во оваа година треба посебно да се решава врз основа на следните принципи: да се задржи егалитациониот фонд сè додека тоа е потребно поради различната увозна цена на суровата нафта; при одредувањето на рафинериските цени на нафтата треба да се поддржува структура на производство која би обезбедила најрационална преработка на сурова нафта; при утврдувањето на односите и на нивоата на цените на дериватите на нафта треба да се поддржува ориентацијата кон побавен пораст на потрошувачката на нафтените деривати како енергетско гориво; да се обезбеди високиот пораст на цените на нафтата и на нафтените деривати да не доведе во тешка економска положба поодделни гранки на стопанството кои се унапредени на употреба на тие деривати;

— заради намалување на мултипликативното дејство врз цените по основ на високите увозни цени на поодделните производи, при одлучувањето за зголемување на цените треба да се применуваат и други инструменти кои таквото дејство врз цените ќе го отстранат, односно ќе го ублажат веќе во почетните фази;

— треба да се преземат мерки кои во условите на висока конјунктура и на пораст на цените во меѓународната размена, би спречиле стопанството да не остане без потребните стоки од домашно производство. Заради тоа ќе биде неопходно активност да се насочи кон склучување на соодветни општествени договори и самоуправни спогодби помеѓу производителите и потрошувачите, во кои комплексно и подолгорочно би се решавале сите релевантни проблеми на меѓусебните односи, како и да

се пристапи кон поеластично применување на инструментите на девизиот и надворешнотрговскиот систем кај извозот и увозот;

3) со адекватно применување на системот на цените и со комплексот на мерките на економската политика да се забави порастот на цените на финалните производи. На секторот на цените на финалните производи ако, по исклучок, врз основа на договор, се отстапи од критериумите на системот на цените, основниот параметар за нивното формирање треба да бидат домашните цени на производите (на сировините и репродукционите материјали) што се трошат за производството на финалните производи, а не увозните цени, што треба да го поттикнува развојот на производството и поврзувањето со домашните производители на репродукциони материјали;

4) да се ублажи влијанието на екстремното зголемување на странските цени врз домашното стопанство, да се обезбеди неопходната нормална снабденост со сировини и репродукциони материјали и да се обезбеди поеластично применување, односно намалување на царинските давачки, на вонцаринските давачки и на прелевманите за увоз на земјоделски производи.

Член 6

Сојузниот извршен совет, извршните совети на републиките и извршните совети на автономните покраини се обврзуваат мерките на даночната политика и расходите за општата потрошувачка да ги усогласат со утврдената политика на цените и активно да ги користат за ублажување на порастот на цените на тој начин што вкупното ниво на даночните зафаќања, а посебно на данокот на промет по единица на производ, ќе остане во апсолутен износ исто како во 1973 година, особено за позначајните производи.

Во рамките на овој принцип, во случаите во кои тоа ќе се покаже како неопходно, можат да се преземаат само мерки кои ќе го зголемат даночното оптоварување на оние сектори кои предизвикуваат помало мултипликативно дејство и имаат помало влијание врз животните трошоци а ќе го намалат на секторите на кои се очекува мошне висок притисок врз зголемувањето на цените кој се пренесува врз целото стопанство.

Член 7

Сојузниот извршен совет, извршните совети на републиките и извршните совети на автономните покраини и потесните општествено-политички заедници ќе вложуваат напори да се обезбеди на долгорочна основа адекватна снабденост на населението, а пред сè, со неопходни прехранбени и други производи и да се отстрани можноста разни облици на оптоварувања, вклучувајќи ги и трошоците на трговијата, да се зголемат. Републиките и автономните покраини ќе иницираат општините, заедно со организациите на здружениот труд што се занимаваат со производството и со снабдувањето на населението со прехранбени и други поважни производи, да донесуваат долгорочни програми за снабдување на населението и да создаваат соодветни услови за нивната реализација врз база на општествените договори и самоуправните спогодби.

Член 8

Заради создавање неопходни услови за спроведување на задачите од овој договор, Сојузниот извршен совет ќе настојува донесувањето на мерките и одлучувањето за цените на производителите во што поголем обем да се пренесе врз надлежните органи на републиките и на автономните покраини.

Разликите во цената, односно маржата во трговијата на големо и на мало остануваат максимирани на затеченото ниво додека не се постигне општествен договор, односно самоуправна спогодба.

Член 9

Преземањето на мерките од овој договор треба да обезбеди порастот на општото ниво на цените, на цените на мало и на животните трошоци во декември 1974 година во однос на декември 1973 година, да се движи до стапката остварена во 1973 година, при што овој пораст треба да биде што порамномерно распореден на целата година.

Член 10

Сојузниот извршен совет, во рамките на својата надлежност, со инструментите на економската политика и со мерките на непосредната општествена контрола на цените ќе обезбеди цените на производите и услугите од неговата надлежност во 1974 година да не дејствуваат врз општиот пораст на цените повеќе од 65%, односно порастот на тие цени, во рамките на порастот на општото ниво на цените од член 9 на овој договор, да учествува до 11,1%.

Порастот на цените на производите и услугите од надлежноста на федерацијата ќе дејствуваат врз зголемувањето на животните трошоци во 1974 година најмногу со 9,2%, односно, заедно со цените од надлежноста на сите општествено-политички заедници — најмногу со 12,9%.

Член 11

Извршните совети на републиките, на автономните покраини и општините ќе преземат мерки со кои ќе се обезбеди порастот на цените на производите и услугите од нивната надлежност во 1974 година да не влијае врз општиот пораст на цените со повеќе од 32,2%, односно порастот на тие цени, во рамките на порастот на општото ниво на цените од член 9 на овој договор, да учествува до 5,4%.

Член 12

Со оглед на тоа дека републиките, автономните покраини и општините ги контролираат малопродажните цени за околу 47% од вкупната вредност на производите и услугите што влијаат врз животните трошоци, потребно е тие цени тие така да ги регулираат што да обезбедат животните трошоци врз основа на цените од нивната надлежност (врз основа на следењето од заводите за статистика) на одредено подрачје да не ги преминат рамките утврдени со овој договор, односно да не дејствуваат врз вкупните животни трошоци повеќе од 5,1%, т.е. заедно со цените од надлежноста на сите општествено-политички заедници — најмногу до 8,8%.

При утврдувањето на животните трошоци земен е предвид порастот на цените на производите и услугите од надлежноста на републиките, на автономните покраини и на општините, и тоа на:

1) индустриско-непрехранбените производи	од 17,3%
2) услугите:	
— станарини	од 10,0%
— станбено-комунални услуги	од 14,6%
— занаетчиски услуги	од 11,1%
— железнички патнички сообраќај	од 21,8%
— градски сообраќај	од 16,7%
— друмски сообраќај	од 14,2%

При утврдувањето на вкупните животни трошоци земено се предвид и порастот на малопродажните цени на земјоделските производи од 14,6%, дејството на цените на селанскиот пазар врз вкупното ниво на цените на мало од 2,8% и дејството на увозните цени на стоките за широка потрошувачка од 1,2% — од надлежноста на федерацијата, на републиките, на автономните покраини и на општините.

Член 13

Извршните совети на републиките и извршните совети на автономните покраини ќе обезбедат зголемувањето на цените на производите и услугите од надлежноста на републиките, на автономните покраини и на општините, кое влијае врз жи-

вотните трошоци, да се врши со динамика со која ќе се обезбеди зголемувањето на животните трошоци поради зголемувањето на тие цени да не изнесе повеќе од 21,7% во првото полугодие, од 18% во третото тримесечје и 19,1% во четвртото тримесечје — во однос на истиот период на 1973 година.

Член 14

Сојузниот извршен совет, извршните совети на републиките и извршните совети на автономните покраини ја истакнуваат потребата во текот на 1974 година, врз база на анализата на дејствувањето на системот и на политиката на цените и тргнувајќи од обврската за усогласување на постојните инструменти на системот и политиката на цените со новите уставни решенија, да се пристапи кон преиспитување, усовршување и разработка на системот и политиката на цените, за врз тие начела изградениот систем да почне да се применува во 1975 година.

Член 15

Овој договор да се објави во „Службен лист на СФРЈ“.

5 април 1974 година

Белград

За Сојузниот извршен совет,

Имер Пуља, с. р.

За Извршниот совет на СР Босна и Херцеговина,

Сретен Лопандиќ, с. р.

За Извршниот совет на СР Македонија,

Георги Оровчанов, с. р.

За Извршниот совет на СР Словенија,

Драго Петровиќ, с. р.

За Извршниот совет на СР Србија,

Славољуб Рапковиќ, с. р.

За Извршниот совет на СР Хрватска,

Владимир Стипетиќ, с. р.

За Извршниот совет на СР Црна Гора,

Радомир Раичевиќ, с. р.

За Извршниот совет на САП Војводина,

Душан Јенецков, с. р.

За Извршниот совет на САП Косово,

Божо Боиќ, с. р.

251.

Организациите на здружениот труд што учествуваат во надворешнотрговскиот промет на тркалави лежишта на пленарниот состанок, одржан на 29 март 1973 година склучија и потпишаа Општествен договор за надворешнотрговскиот промет на тркалави лежишта од тар. број 84.62 на Царинската тарифа, кој во извод гласи:

„Врз основа на член 54 од Законот за прометот на стоки и услуги со странство („Службен лист на ФНРЈ“, бр. 27/62 и „Службен лист на СФРЈ“, бр. 14/65, 28/66, 54/67, 15/71, 29/71 и 26/72), во врска со член 11 став 2 од Уредбата за постапката за склучување и објавување на општествени договори за начинот и условите за вршење на надворешнотрговски промет („Службен лист на СФРЈ“, бр. 5/73), претставниците на организациите на здружениот труд што учествуваат во надворешнотрговскиот промет на тркалави лежишта склучуваат

ОПШТЕСТВЕН ДОГОВОР**ЗА НАДВОРЕШНОТРГОВСКИОТ ПРОМЕТ НА ТРКАЛАВИ ЛЕЖИШТА****Член 3**

Склучувањето на работите на извозот и увозот на тркалави лежишта и координирањето на настапувањата на надворешниот пазар им се доверува

1) на организациите на здружениот труд од областа на прометот што остваруваат годишен промет на тркалави лежишта во вредност од 7.000.000 динари, а држат залихи на тркалави лежишта во вредност од 2.000.000 динари;

2) на организациите на здружениот труд од областа на производството што увезуваат во свое име и за своја сметка и за сопствени потреби на тркалави лежишта во вредност од 850.000 динари годишно, ако ги исполнуваат и другите законски услови за вршење на надворешнотрговски промет.

Во смисла на критериумите од став 1 на овој член склучувањето на работите на увозот и извозот на тркалави лежишта можат да го вршат следните организации на здружениот труд: Индустрија машина и трактора — Белград, Товарна автомобил — Марибор, Гуро Гаковиќ — Славонски брод, Заводи „Црвена Застава“ — Крагуевац, Рудници и железара — Скопје, Стројна товарна — Трбовље, Горње-Север — Суботица, Електроковина — Марибор, Раде Кончар — Загреб, 14. октобар — Крушевац, Југометал комбинат — Белград, Индустрија моторних возил — Ново Место, УНИС-Комерц — Сараево, Бродоматеријал — Риека, Индустрија прецизни механике — Белград, Рударско-топионички басен — Бор, Рударско-металуршки комбинат — Зеница, Агротехника — Љубљана, Агровојводина — Нови Сад, УНИС творница лежаја — Вогошќа, Прва петолетка — Трстеник, Метална — Марибор, Жељезара — Сисак, Змај — Земун, Потисје — Ада, Томос — Копер, Слобода — Чачак, Соко — Мостар, ИЛК — Белград, Искра — Крањ, Куглекс — Белград, Жељпох — Загреб, Првомајска — Загреб, Технопромет — Белград, Металка — Љубљана, Победа — Нови Сад, Феримпорт — Загреб, Јеклотехна — Марибор, Ковинотехна Цеље, Литострој — Љубљана, ФАП-ФАМОС — Белград, Заједница југословенских железница — Белград.

Врз база на показателите за претходната година пленумот на потписниците секоја година утврдува кои организации на здружениот труд можат да ги склучуваат работите на увозот и извозот на лежишта и во таа смисла донесува измена и дополнување на член 3 од овој договор.

Одредбите од став 1 на овој член не се однесуваат на случаите на надворешнотрговскиот промет на тркалави лежишта кога се увезуваат и извезуваат во склопови на машини и постројки или како нивни комплекти и составни делови.

Член 4

Организациите на здружениот труд што ги исполнуваат критериумите од член 3 на овој договор можат да ги случуваат работите на увозот и извозот на тркалави лежишта, по регионалните правци на увозот и извозот, само во рамките на однапред одредените услови (обем, асортиман, ниво, цена, динамика), во согласност со овој договор и со прописите за стоковниот режим на увозот и извозот на тркалави лежишта.

Условите од став 1 на овој член за соодветните подрачја на увозот и извозот ги одредуваат организациите на здружениот труд што пленумот ќе ги избере за координатори.

Усогласувањето на работите на увозот и извозот на тркалави лежишта по подрачјата на увозот и извозот им се доверува на следните организации на здружениот труд: Куглекс, Белград — за подрачјето на СССР; Ковинотехна, Цеље — за подрачјето на СССР и НР Романија; Технопромет, Белград — за подрачјето на НР Полска; Југометал — Комбинат, Белград — за подрачјето на ДР Германија и НР Бугарија и Металка, Љубљана — за подрачјето на НР Унгарија.

Член 5

Во смисла на член 5 од овој договор, учесниците на договорот се обврзуваат, и тоа:

1) потрошувачите на тркалави лежишта (купувачи на лежиштата во свое име и за своја сметка): дека своите потреби од тркалави лежишта според асортиманот и квалитетот ќе ги пријават ориентационо до 25 мај, со точност од најмалку 70%, а најдоцна до 30 јуни — секоја година за следната година;

2) производителите на тркалави лежишта: дека до 1 јуни секоја година ќе ја објават програмата за производството на тркалави лежишта за наредната година и условите на испораката, со тоа што објавените услови не можат да се менуваат во текот на годината на која се однесуваат;

3) координаторите по земјите на увозот: дека до 1 август секоја година ќе ги објават количините и асортиманот на тркалавите лежишта што можат да ги обезбедат кај својот странски партнер и можноста за пласман на домашните тркалави лежишта на односниот пазар, со обврска дека ќе се грижат склучените работи да бидат извршени.

Член 9

Меѓусебните стопанско-правни односи на потписниците на договорот, како и односите со трети лица во врска со увозот и прометот на тркалави лежишта, се регулираат билатерално, со договор, во духот на целите и начелата на овој договор.

Заради што поефикасно функционирање на овој договор и за остварување на неговите цели, поодделни прашања што се предмет на овој договор групите на потписниците можат меѓусебно да ги уредуваат со самоуправни спогодба, во согласност со начелата на овој договор.

Член 13

Овој договор се склучува на неопределено време.

Претставници на организациите на здружениот труд што учествуваат во надворешнотрговскиот промет на тркалави лежишта: „Енергоинвест“ — Сараево, „Метална“ — Марибор, Индустрија машина и трактора — Белград, Товарна автомобил — Марибор, „Гуро Гаковиќ“ — Славонски брод, Жељезара — Сисак, „Прва петолетка“ — Трстеник, „Змај“ — Земун, „Унис-Комерц“ — Сараево, Заводи Црвена застава — Крагуевац, „14. октобар“ — Крушевац, Рударско топионички басен — Бор, „Импол“ — Славонска Бистрица, Рудници и железара — Скопје, „ФАП“ — Прибој, „Потисје“ — Ада, „Горње-Север“ — Велење, Иво Лола Рибар — Железник, „Фамос“ — Сараево, „Литострој“ — Љубљана, „Електроковина“ — Марибор, „Раде Кончар“ — Загреб, Индустрија моторних возил — Ново Место, „Жичница“ — Љубљана, „Победа“ — Нови Сад, „Радоје Дакиќ“ — Титоград, Рударско металуршки комбинат — Зеница, „Првомајска“ — Загреб, Жељезара Борис Кидрич — Никшиќ, „Томос“ — Копер, „Слобода“ — Чачак, Предузеќе „Соко“ — Мостар, „Крушиќ“ — Валево, Стројна товарна — Трбовље, Пословно удружување за механизацију пољопривреде — Белград, „УНИС“ — Творница ваљачних лежаја — Вогошќа, Фабрика котрљајукх лежаја — Темерин, Индустрија — котрљајукх лежаја — Белград, „Стројна“ — Марибор, Заједница југословенских железница — Белград, „Магнохром“ — Краљево, „Србијатранспорт“ — Белград, РМКХ „Трепча“ — Косовска Митровица, Сојузен секретаријат за народна одбрана — Белград, „Искра“ — Крањ, „Југоагвар“ — Нови Сад, „Фероелектро“ — Сараево, „Куглекс“ — Белград, „Жељпох“ — Загреб, „Југометал“ — Белград, „Технопромет“ — Белград, „Ковинотехна“ — Цеље, „Металка“ — Љубљана, „Агротехника“ — Љубљана, „Агровојводина“ — Нови Сад, „Агроопрема“ — Белград, „Јеклотехна“ — Марибор, „Бродоматеријал“ — Риека, „Астра“ — Загреб, „Меркантиле“ — Загреб, „Интердалма“ — Сплит, „Интеркомерц“ — Белград, „Техносервис“ — Белград, „Интерпромет“ — Белград, „Феримпорт“ — Загреб.

Овој договор го прифатија Стопанската комора на Југославија, на состанокот од 7 јуни 1973 година и Сојузниот секретаријат за надворешна трговија, со актот бр. 17-26341/1 од 14 декември 1973 година.

Овој договор влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

252.

Врз основа на член 22 од Законот за општествена контрола на цените („Службен лист на СФРЈ“, бр. 25/72 и 35/72), претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите склучуваат

СПОГОДБА

ЗА ПРОМЕНА НА ЗАТЕЧЕНИТЕ ЦЕНИ ЗА МИНЕРАЛНА ВОДА

1. Претставниците на производителите и претставниците на потрошувачите на 4 декември 1973 година склучија и потпишаа Спогодба за промена на затечените цени за минерална вода, со тоа што производителските организации на здружениот труд да можат да ги зголемат своите затечени продажни цени, при постојните услови на продажбата, така што највисоката продажна цена да изнесува до 0,90 динари за еден литар.

2. Учесниците на оваа спогодба се обврзуваат дека производот од точка 1 на оваа спогодба ќе го продаваат односно купуваат по цените и под условите што се предвидени во спогодбата.

3. На оваа спогодба даде согласност Сојузниот завод за цени, со решение бр. 1034/1 од 3 април 1974 година.

4. Оваа спогодба влегува во сила наредниот ден од денот на објавувањето во „Службен лист на СФРЈ“.

Претставници на производителите: „Раденска“ — Раденци, „Буковичка Бања“ — Арангеловац, „Рогашка Слатина“ — Рогашка Слатина, „Врњаци“ — Врњачка Бања, „Паланачки кисељак“ — Смедеревска Паланка, „Сарајевски кисељак“ — Сараево, „Минаква“ — Нови Сад, „Терме Липик“ — Липик, „Прогрес“ — Скопје и „Јамничка киселица“ — Загреб.

Претставници на купувачите — потрошувачи: „Пољопривредно-прехранбени комбинат“ — Загреб, „Звјезда“ — Загреб, „Униконзум“ — Загреб, „Унион“ — Загреб, „Нама“ — Загреб, „Тргопромет“ — Загреб, Опште трговинско предузеће — Карловац, Опште трговинско предузеће — Осиек, „Потрошник“ — Мурска Собота, „Колонијале“ — Марибор, „Меркс“ — Цеље, „Живила“ — Крањ, „АВЦ“ — Љубљана, „Меркатор“ — Љубљана, „Опатија“ — Опатија, „Путпи“ — Пула, „Далма“ — Сплит, „Мараска“ — Задар, „Србија“ — Крагуевац, „МПИ“ — Белград, „Баново брдо“ — Белград, „Инекс-експорт“ — Белград, „Центропром“ — Белград, „Центроколонијал“ — Нови Сад, „Хлеб“ — Нови Сад, „Банат“ — Зрењанин, „Тргопромет“ — Суботица, „Стотек“ — Нови Сад, „ХИТ“ — Мостар, „Козара“ — Приедор, „Приморје“ — Макарска, „Развитак“ — Метковиќ, „ЖитокOMBинат“ — Тузла, „УПИ“ — Сараево, „УПИ“ — Зеница, „Славија“ — Скопје, „Центроколонијал“ — Скопје, „Снабдител“ — Штип, „Прилеп“ — Прилеп, „Крушевац“ — Крушевац, „Угопрогрес“ — Белград и „Инпрес“ — Скопје.

ОДЛИКУВАЊА

У К А З

ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

врз основа на Уставниот амандман XXXVII точка 4 под 4 и член 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликуваат:

— за примерна работа на развивањето полет за остварување на поставените задачи, како и за покажување на старешинските и војничките особини што им служат за пример на другите

СО МЕДАЛ ЗА ВОЕНИ ЗАСЛУГИ

водниците-стажисти: Цветковиќ Сокола Слободан, Чолиќ Сабита Изудин, Ђорђевиќ Миодрага Јован, Хечиќ Селима Мемфудин, Миљковиќ Миленка Милан, Милосављевиќ Здравка Родон, Младеновиќ Ставча Илија, Младеновиќ Обрада Миле, Мргуд Ристе Перо, Радивојевиќ Саве Ђуро, Радивојевиќ Мирка Милан, Равиќ Милосав Радомир, Штегелновиќ Милојице Радован;

десетарите: Батиќ Алојза Далибор, Брњада Станка Бранислав, Дошлиќ Анте Иван, Илиќ Живадина Ненад, Кавчиќ Јакоба Борис, Ковачев Николе Глигор, Микиќ Мије Винко, Млинариќ Андрије Драгутин, Периќ Радивоја Добривоје, Перовиќ Вељка Милош, Ракочевиќ Драгољуба Драгомир, Сариќ Душана Милан, Томиншек Антона Роман, Веселиновиќ Светислава Станимир;

разводниците: Елезовиќ Беџира Ирфан, Гргиќ Пеје Јозо, Пеулиќ Душана Младен, Трамошљика Лазара Никола, Виножганиќ Јураја Драго;

војниците: Гребиќ Николе Вељко, Јожиќ Мује Херид, Лазиќ Џвије Спасоје, Петровиќ Николе Милован, Свилар Милана Душан, Шимуниќ Ивана Никола, Вуковиќ Миће Драгомир;

морнарот: Јанковиќ Томислава Драгољуб;

— за особено истакнување во познавањето и вршењето на војничките должности и за примерно војничко држење

СО МЕДАЛ ЗА ВОЈНИЧКИ ДОБРОДЕТЕЛИ

десетарите: Алексиќ Јована Илија, Бајчетиќ Љубана Миленко, Баралиќ Јосипа Јосип, Болботиновиќ Јована Божидар, Борчек Антуна Антун, Бранковиќ Неђе Бошко, Бранковиќ Суље Сеад, Брновиќ Велише Војислав, Бучиќ Милорада Новак, Царевиќ Срѓана Јован, Чатиќ Салка Химзо, Чекеринац Ђорѓа Живорад, Чолиќ Душана Верољуб, Чубра Милана Михајло, Ђорковиќ Илије Илија, Делаш Бартола Давор, Димитријевиќ Богољуба Бранислав, Дојковски Добривоја Бранко, Друфовка Франца Франц, Дујиќ Фране Мирослав, Ђумиќ Томе Бранко, Џиндо Расима Мухамед, Ердеља Петра Владимир, Фајвариќ Драгутина Бранко, Франц Сулејмана Фарук;

Горановиќ Војислава Витомир, Градиќ Милана Сава, Халавук Јосипа Стјепан, Хосникар Славка Михаел, Илиќ Миодрага Драгутин, Иванковиќ Јосипа Иван, Ивковиќ Бранка Живота, Јаковчиќ

Драгутина Данијел, Јањушевић Василија Радован, Јусуфбеговић Мухамеда Шефик, Калањ Милана Милан, Касунић Марка Бранко, Кавазевић Хусе Темал, Керкез Ђурђе Душан, Кесегин Николе Зоран, Клун Јанеза Јоже, Ковачић Ђуре Иван, Ковачић Антуна Милан, Крајшек Ладислава Миран, Кречац Анте Иван, Лазин Јована Драгослав, Леснак Франца Франц, Локајнер Јакоба Драго, Макаревић Мија Ђуро, Манџукић Јусуфа Феко, Максимовић Михаила Слободан, Мариновић Ђуре Крешимир, Маркач Ивана Јосип, Матић Миодрага Љубиша, Матић Боровоја Милован, Мемин Едхема Сакиб, Милетић Срете Веселко, Митровић Маријана Паво;

Обренић Јосипа Златко, Овен Јоже Силво, Пала Ивана Звонко, Папић Јанка Светозар, Пековић Мила Миливоје, Петревски Новета Славко, Пижори Алојза Алојза, Полић Љубе Мирољуб, Полугин Илије Миленко, Прентић Милете Драгиша, Радовић Милосава Недељко, Рајичевић Борислава Миодраг, Рашпергер Драгутина Драгутин, Ројина Цирила Матјаж, Рукавина Николе Стјепан, Рутар Михаела Душан, Сабља Едхема Фејзија, Салак Петра Иван, Савић Миливоја Владимир, Секулић Петра Лазар, Сенић Милорада Ђорђе, Сердар Алексе Велимир, Серемлеј Ђуре Андрија, Синадиновски Милосава Злате, Срећковић Предрага Мирослав, Стефановић Добривоја Миливој, Стојановић Бошка Петко, Маламун Петка Радомир.

Тадић Павла Тадија, Тескередић Џемала Џенахрид, Тешић Мирка Зоран, Тодоровић Веселина Мирослав, Трајковић Милана Јовица, Трпевски Трпе Димче, Тршелић Јоже Антон, Туфковић Мије Иво, Тута Душана Мирко, Веџ Алојза Иван, Вешлигај Ивана Драгутин, Вјетровић Ристивоја Милош, Војновић Шпире Владимир, Врђука Стјепана Бранко, Вучковац Миливоја Миленко, Вујаклија Илије Стево, Вук Рока Мартин, Вукадин Анте Мирко, Жепина Николе Иван;

разводниците: Баришић Мијата Илија, Беснилов Недељка Стојан, Боровичанин Љубише Ранко, Будалић Радована Митар, Џвијић Радомира Радепко, Драгојевић Гаје Божо, Ферхатбеговић Фадила Џевдет, Илић Велимира Душан, Кљајић Адема Мирсад, Кос Милорада Зоран, Ковачевић Петра Млађен, Лепојевић Благоја Александар, Малешевић Михајла Душко, Манчевски Веља Гоце, Марић Радослава Драган, Мешин Узејира Ризалија, Писачић Антуна Иван, Правдић Мије Иво, Предовић Миломира Милорад, Репник Франца Мартин, Савић Ненада Љубиша, Савић Владе Зоран, Сегин Бранка Радислав, Симић Драже Божо, Стевановић Миладина Миломир, Стругар Симона Василије, Тешић Томе Недељко, Видов Радована Младен, Вукманов Фране Александар, Жарковић Јована Радомир;

војници: Агоштон Ласла Ласло, Алексић Веселина Аџим, Али Камила Авдић, Алији Шампа Исмаил, Андријанић Стјепана Јерко, Антонић Живка Бранислав, Арсевић Димче Стојадин, Арсевић Васила Милован, Бабић Рајка Драго, Бабић Владислава Радојица, Бакић Уроша Милан, Бакса Ивана Антон, Баланић Шиме Миливоје, Барбо Алојза Јоже, Баук Пере Стеван, Биљешко Томе Паво, Блажевски Наума Никола, Бедирога Душана Милорад, Богуновић Лазе Младен, Борбељ Јожефа

Јожеф, Бордијашевић Славка Миле, Борковић Божо Анђелко, Бошковић Милоја Драгољуб Буњсвац Вида Жељко, Бурић Павла Павло, Џамплин Јожефа Јожеф, Царевић Милоша Јовица, Церовић Богдана Добро, Џизел Руде Франц, Џринић Светислава Ђорђе;

Џукурија Заима Мехмедалија, Џупаћ Боже Ђуро, Џурић Абида Нусрет, Џветановски Ангела Добре, Џветковић Ђорђа Стојан, Џизмић Хамде Нежад, Џосић Иве Анто, Ђуровић Мурата Редо, Дејановић Душка Никола, Дервенић Љубе Стево, Дујмовић Ивана Марко, Ђонај Ђета Нуо, Ђуракић Стјепана Иван, Франковић Казимира Стеван, Фуџурић Андрије Андрија, Гарић Пантелије Ристо, Гибицар Виктора Иван, Голић Миће Мирослав, Голик Ивана Павло, Голуб Славка Владо, Гостиша Антона Антон, Гучек Алојза Бранко, Гуја Саве Петко, Хамолар Адема Махир, Харамандић Хамдије Нијаз, Хегедуш Антуна Драгутин, Херцег Емина Азиз, Херендић Мије Ђуро, Ходић Ибре Мустафа, Ходић Фадила Сеад, Хоџић Идриза Тахир, Хорват Јосипа Иван, Хорват Штефана Мартин, Хумар Фердинанда Славко, Хусеинагић Мурата Смајил;

Илић Драгољуба Станоје, Иванчић Мирка Мирко, Ивановић Рајка Љубомир, Јанковић Јездимира Мирољуб, Јањић Драгољуба Витомир, Јакша Франца Лудвик, Јакшинић Ивана Маријан, Јакуповић Сулејмана Сеад, Јазвез Златка Зденко, Јечменица Милана Рајко, Јосић Иве Анте, Јовановић Саве Борисав, Јовановић Ивана Данило, Јовановић Радомира Миомир, Јовичић Душана Радиша, Јуравић Анастасија Зоран, Калезић Радована Миодраг, Кеча Ненада Ђорђе, Керић Милана Саво, Кљајић Хусејина Зејин, Кобак Јурја Драгутин, Колар Јожефа Ђула, Колицић Ђорђа Станимир, Којчин Петра Миле, Комленовић Милоша Миливоје, Костадиновски Јована Ђорђе, Ковачевић Комљена Душан, Куртиновић Драгана Предраг, Лалић Милоша Љубо, Лазаревић Драгише Драган, Лебан Албина Дарко, Лековић Перка Богољуб, Леро Неђе Косто, Логар Јоже Данило, Ловренчећ Ивана Антон, Лукач Остоје Велимир, Лукић Тривуна Миленко, Луковић Вучка Тома;

Марчећ Фране Бранко, Марковић Лина Душан, Матић Николе Мирко, Матић Јозе Винко, Матијашевић Ивице Иван, Матовић Неђе Миломир, Метерманец Звонка Звонко, Мештрић Шиме Давор, Михалец Мирка Мијо, Михалинчић Фране Иван, Микулић Ивана Срећко, Миладиновић Васкрсија Милован, Миливојевић Димитрија Радивоје, Милосављевић Добривоја Мирољуб, Мирославић Мије Иван, Млакар Јожефа Лудвик, Млинарић Аугуста Иван, Млинарић Драге Иван, Млинарић Звонка Стјепан, Млинарић Ђорђа Влајко, Новак Владислава Славко, Новаковић Теше Новица, Обреновић Раде Борислав, Османбашић Мехмеда Јусуф, Осмић Ибрахима Касим, Остојић Милана Ђоко, Павловић Милисав Милош, Павловић Николе Радомир, Пекеч Миливоја Милан, Петош Драгана Милан, Петрић Виктора Жељко, Петровић Милорада Милован, Петровић Владимира Продан, Петрушић Илије Иво, Пиштољевић Хусе Салкан, Поточник Ивана Миран, Пучијашевић Момчила Душан;

Радман Ивана Марко, Радмиловић Илије Милорад, Радоњић Милоша Мирко, Радовић Новице Петар, Радунковић Михила Драган, Рамчић Јозе Јерко, Родић Паве Рајко, Ропчевић Петка Томислав, Рожман Антона Антон, Сеизовић Милутина Мирослав, Силаћев Мате Павле, Симић Војина Богдан, Сладојевић Вује Лука, Смајловић Омера Рамо, Смиљанић Зорана Милан, Стојилков Радев Ванчо, Стокановић Светозара Милан, Стопар Данила Рајко, Страдовник Антона Карел, Стрезовски Русе Славко, Станковић Петра Мија, Стаменковић Душана Милан, Станојевић Боривоја Томислав, Суљић Мустафе Мухамед, Свибен Фране Звонко, Шахдановић Ређе Фикрет, Шербиник Антона Станко, Шимат Влатка Вјекослав, Шипек Вили Вилибалд, Шкрбић Славка Ђуро, Шљукић Томе Љубиша, Шрланицијев Мите Горге;

Тодоровић Лазара Владимир, Томић Лазе Ђорђе, Томић Анте Јозо, Тракић Османа Самед, Тривунчевић Раде Миле, Туфегџић Недељка Миливоје, Турковић Мате Иван, Урбанчић Франца Франц, Вадаски Ђорѓа Петар, Валанд Виктор Франц, Васић Радомира Милосав, Веселиновић Милана Слободан, Видек Људевита Фране, Видовић Антонија Антон, Винојчић Јуре Иво, Витич Јожефа Албин, Врбичанин Милована Душан, Вуканчић Иве Игњације, Вукашиновић Обрада Миодраг, Вуковић Чедомира Драган, Вуковић Трифка Перо, Вулетић Ђуре Ђуро, Златановић Луке Ђуро, Зекић Милка Милан, Зрнић Драгоја Радоје, Зубановић Ивана Мартин, Зупанчић Алојза Борис, Железник Марка Иван, Жига Сафета Амир, Живаљевић Радивоја Миливоје, Живковић Гојка Пане, Жнудерл Милана Јожеф, Жрлић Феликса Жељко, Жупанић Ђирила Иван, Жуџа Светлана Томислав, Жуџић Јанка Стеван;

морнарите: Авдић Изета Расим, Бајрамовић Заима Најим, Блашковић Андрије Никола, Брнос Винка Томислав, Димоски Василе Ђорђе, Грубелић Петра Чедомир, Грубич Антона Франц, Клапеш Дарка Никола, Кос Јосипа Серђе, Мађерац Ивана Јосип, Миленовић Видоја Зоран, Мишић Вукадина Мирко, Новоселац Мије Владимир, Омерхоић Зихније Енвер, Пангерчић Јанеза Мартин, Салетовић Ахмета Изет, Штруцл Даворина Мартин, Шукало Вида Боран, Тадић Милана Бранислав, Трифуновић Трифуна Бранислав.

Бр. 182

15 ноември 1973 година

Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

УКАЗ

ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

врз основа на Уставниот амандман XXXVII точка 4 под 4 и член 4 од Законот за одликувањата и запврстувањето на пријателските односи помеѓу Социјалистичка Федеративна Република Југославија и Либииската Арапска Република

СО ОРДЕН ЈУГОСЛОВЕНСКА ГОЛЕМА СВЕЗДА

полковникот Муамар Ел Гадафи, претседател на Советот на Командата на Револуцијата на Либииската Арапска Република.

Бр. 185

16 ноември 1973 година

Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

УКАЗ

ПРЕТСЕДАТЕЛОТ
НА СОЦИЈАЛИСТИЧКА ФЕДЕРАТИВНА РЕПУБЛИКА ЈУГОСЛАВИЈА

врз основа на Уставниот амандман XXXVII точка 4 под 4 и член 4 од Законот за одликувањата одлучува да се одликуваат:

— за особени заслуги и постигнати успеси во работата од значење за социјалистичката изградба на земјата

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО СРЕБРЕНИ ЗРАЦИ

Божич-Домачиновић Ђуре Милка, Krstulović-Lhotsky Franje Blanka, Мажуран Лавослава Катица, Папратовић Фране др Милена, Павличек Хуга инж. Мира, Шкорић-Докмановић Љубомира Марта;

СО ОРДЕН НА ТРУДОТ СО ЗЛАТЕН ВЕНЕЦ

Антолковић-Баглама Мирка Блаженка, Бујас Јосипа Вјекослава, Дворник Петра Мирко, Иванек Антуна Јулиус, Малечић Рудолфа Славко, Тумпа Славка Рудолф;

СО ОРДЕН ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД СО СРЕБРЕНА СВЕЗДА

Бедњанец Јанка Јурај, Беседник Јанка Стјепан, Чекољ Јосипа Станко, Јанда Јосипа Драга, Мимица-Влашић Мате Невенка, Новак-Кобешњак Јосипа Катица, Паулић Фране Матилда, Павичић Ђуре Марија, Скелесија Ловре Божо, Живковић-Лешник Рудолфа Влада;

СО ОРДЕН НА ТРУДОТ СО СРЕБРЕН ВЕНЕЦ

Бабић Ивана Јосип, Бегић Стјепана Милан, Бишчан Јосипа Мијо, Бојчић Омера Ибрахим, Бркић Дује Анка, Брљачић Јерка Милан, Булић Јосипа Анте, Церовечки-Мудрињак Ивана Славица, Цветко Јосипа Мирослав, Чрњевић Стјепана Фране, Чуновић Јосипа Славко, Дадић-Бралић Срећка Марија, Добровшак Ђуре Стјепан, Дорофејева-Ђурић Алојза Лидија, Дугоредец Ђуре Стјепан, Бекић Јове Стојан, Финка-Хорват Мије Михаела, Грубишић Ивана Маријан, Хорватић Фране Славко, Хуис-Кисељак Славка Аница, Јаковац Јосипа Славко, Ковачићек Аполоније Стјепан, Кристић Стипе Лука, Кривец Јанка Иван, Крижник Лацка Валент;

Мајсец Стјепана Јурај, Марохнић Јакова Виктор, Мештровић-Куџир Стјепана Штефица, Милковић-Бензон Андрије Соња, Милошевић Јосипа

Фрањо, Несек Аугуста Милан, Новак Ивана Владимир, Пантелић Јанка Бранко, Перак Анте Винко, Перковић Николе Љубо, Раделић Милана Бранко, Ружић Мате Љубомир, Срхој Јурја Томислав, Станисављевић Ненада Љубиша, Шаринић Јосип Игнац, Шток Едуарда Едуард, Шушњић Петра Анте, Толић Ивана Анте, Томек Виктор Владимир, Топић Шпира Анте, Туђа Блажа Иван, Туђман Валента Рудолф, Вечерић Ивана Милан, Војновић Јуре Јосип, Вранчић Виктор Марица, Вукшић Анте, Миле Злодре Арне Марин, Жубринић-Кузманић Николе Зорка;

— за особени заслуги во ширењето на братството меѓу нашите народи и народности, во создавањето и развивањето на политичкото и моралното единство на народите

СО ОРДЕН БРАТСТВО И ЕДИНСТВО СО СРЕБРЕН ВЕНЕЦ

Бјелајац Остоје Бошко, Мијушковић Милана Новак;

— за заслуги на полето на јавната дејност со која се придонесува за општиот напредок на земјата

СО ОРДЕН НА РЕПУБЛИКАТА СО БРОНЗЕН ВЕНЕЦ

Муштра Ивана Винко;

— за покажана храброст и самопрегор во спасувањето на човечки живот

СО МЕДАЛ ЗА ХРАБРОСТ

Главичић Маријана Јосип, Миленовић Радомиро Стојан, Синановић Булаге Ђениз;

— за примерно залагање и постигнати успеси во работата

СО МЕДАЛ ЗАСЛУГИ ЗА НАРОД

Арсенијевић Глигорије Арсен, Балија Макс Јосип, Љубеј Марка Златко, Михаличек Антуна Марцел, Михаличек Мартина Мирко, Михељ Мирка Аугуст, Смодек Фрање Рената, Третињак Јосип Антун;

СО МЕДАЛ НА ТРУДОТ

Боначић Петра Борис, Божек Фрање Алојз, Церовец Андрије Невенка, Чавлек Стјепана Антун, Дражеповић Томе Мико, Форт Фрање Стјепан, Фучкар Мирка Виктор, Голубан Валента Стјепан, Колар-Боровчак Павла Штефица, Лончар Мирка Иван, Мајсец Стјепана Иван, Мајсец Милана Милан, Милић Илије Владо, Млинарић Људевит Милан, Млинари Томе Славко, Мраз Мирка Стјепан;

Петак-Мартинко Драгутина Драгица, Пилица-Долшак Стјепана Ана, Плечко Ивана Перо, Пу-

танец Изидора Бранко, Радман Боже Анте, Рађа Јуре Иван, Сребачић Драгутина др Иван, Старчевић Ивана Крешимир, Шкреблин-Вранчић Буре Штефица, Тишљар-Харамина Стјепана Штефица, Тршински Божицара Анђела, Вилај Мирка Иван, Властелица Фрање Анте, Зника Јанка Драгутин, Жигер-Томек Ивана Даница.

Бр. 186
19 ноември 1973 година
Белград

Претседател
на Републиката,
Јосип Броз Тито, с. р.

СОДРЖИНА:

	Страна
237. Закон за основите на безбедноста на сообраќајот на патиштата — — — — —	425
238. Одлука за донесување Програма на статистичките истражувања од интерес за целата земја за 1974 година — — — — —	451
239. Одлука за дополнење на Одлуката за формирање на цените на поделни производи и услуги според условите на пазарот — — — — —	471
240. Одлука за одредување делот на приходите на Народната банка на Југославија, што се издвојува за трошоците на изработката на банкноти и ковани пари во 1974 година — — — — —	471
241. Правилник за техничките нормативи и услови за проектирање и изведување на електрични постројки во простории во кои се работи со експлозиви — — — — —	471
242. Правилник за дополнење на Правилникот за содржината на одделни позиции во билансите на организациите на здружениот труд — — — — —	486
243. Наредба за измена на Наредбата за утврдување на блајажнички максимум и за плаќање со готови пари — — — — —	486
244. Решение за забрана на внесувањето и растурањето на весникот „Die Presse“ — — — — —	486
245. Решение за забрана на внесувањето и растурањето на весникот „Le Figaro“ — — — — —	487
246. Решение за забрана на внесувањето и растурањето на весникот „Frankfurter Allgemeine Zeitung“ — — — — —	487
247. Список на средствата за заштита на растенијата за кои се издадени дозволи за пуштање во промет на територијата на Југославија, а на кои им е одобрена промена на името — — — — —	487
248. Список на средствата за заштита на растенијата за кои се издадени дозволи за пуштање во промет на територијата на Југославија, а чие важење престанало — — — — —	488
249. Наредба за измена на Наредбата за времето во кое воздухопловните пристаништа мораат да бидат отворени за јавен воздушен сообраќај — — — — —	489
250. Договор за спроведување на политиката на цените во 1974 година — — — — —	489
251. Општествен договор за надворешнотрговскиот промет на тркалави лежишта — — — — —	491
252. Спогодба за промена на затечените цени за минерална вода — — — — —	493
Одликувања — — — — —	493

Издавач: Новинска установа Службен лист на СФРЈ, Белград, Јована Ристиќа 1. Пошт. факс 226.
— Директор и главен и одговорен уредник Душан Машовиќ, Улица Јована Ристиќа бр. 1 —
Печати Београдски издавачко-графички завод, Белград, Булевар војводе Мишиќа бр. 17